

Foto: Michal Kovář

7/8

2013
ročník 65

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

07

9 770011 232004

Cena 60 Kč

243 **TÉMA: Genealogie – věda, která žije** ♣ Věra Khásová

247 **AUTOMAT KNIHOVNA** s Ing. Jiřím Nechvátalem
„V naší knihovně nerozlišujeme čtenáře ani služby...“ ♣ Jan Kaňka

250 **Představujeme projekt StaréMapy.cz** ♣ Jiří Dufka

252 **Za pultem aneb Věková, vzdělanostní a mzdová struktura pracovníků knihoven ČR v roce 2011**
♣ Zlata Houšková

262 **ROZHOVOR** s BcA. Veronikou Botovou
„Výtvarná úroveň knižní produkce by měla být taková, aby nabídla čtenáři něco navíc...“
♣ Lenka Šimková

266 **Nenápadné výročí Čtenáře aneb Malý návrat proti proudu času** ♣ Hana Jirkalová

268 **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**

269 **Platné znění nařízení vlády č. 288/2002 Sb.**

273 **Týden čtení nabídl dětem setkání s kvalitní literaturou**

274 **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
– Jaroměřická knihovna jako výkladní skříň obce
♣ Helena Vykydalová
– Obecní knihovna Jaroměřice optikou metodiky
♣ Stáňa Kavanová

276 **Knihovny jako místa vzdělávání v 21. století**
♣ Olga Vašková

279 **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...**
Richard Bach: **Most přes navždy** ♣ Tereza Boehmová

281 **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA**
♣ Iva Bydžovská

282 **Vybrané překlady ze španělské a hispanoamerické literatury 2011–2012 – 1** ♣ Helena Zbudilová

289 **Z KNIHOVEN**

292 **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na srpen a září**

296 **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ ZE ŠVÉDSKA**

297 **ZE SVĚTA**

299 **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

1 Nymburský piknik s knížkou (str. 274)

2 Z tvorby Veroniky Botové (str. 262)

3 Kamarádka knihovna 2012 (str. 288)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
(dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 10. 7. 2013.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ Genealogy – living science *Věra Khásová* |243
- ♣ AUTOMATIC LIBRARY with Jiří Nechvátal, Director of the South Bohemia Research Library Automation Section in České Budějovice: „We do not separate readers from services at our library...“
Jan Kaňka |247
- ♣ Presenting the Old Maps Online project *Jiří Dufka* |250
- ♣ Behind the Desk (age, education and salary structure of Czech librarians in 2011) *Zlata Houšková* |252
- ♣ INTERVIEW with Veronika Botová from the National Museum Library in Prague: „The visual aspect of book production should offer readers something extra...“ *Lenka Šimková* |262
- ♣ Čtenář: a discreet anniversary (going back a bit) *Hana Jirkalová* |266
- ♣ ČTENÁŘ RETRO SLOT |268
- ♣ Reading Week presented children with high-standard literature |273
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: Jaroměřice Library as a showcase for the village *Helena Vykydalová* |274
- ♣ Libraries as 21st century places of learning *Olga Vašková* |276
- ♣ READER'S DIARY: Richard Bach: The Bridge Across Forever
Tereza Boehmová |279
- ♣ MYSTERIES OF THE NATIONAL MUSEUM LIBRARY: Broadside ballads *Iva Bydžovská* |281
- ♣ Selected translations from Spanish and Spanish American literature 2011–2012 – 1 *Helena Zbudilová* |282
- ♣ FROM THE LIBRARIES |289
- ♣ Regular features

AUS DEM INHALT

- ♣ Genealogie – eine Wissenschaft, die immer lebt *Věra Khásová* |243
- ♣ AUTOMAT BIBLIOTHEK mit dem Ingenieur und Leiter der Automatisierungsabteilung in Südböhmische Wissenschaftliche Bibliothek in České Budějovice, Jiří Nechvátal: „In unserer Bibliothek unterscheiden wir die Leser und Dienste nicht...“ *Jan Kaňka* |247
- ♣ Wir möchten das Projekt StaréMapy.cz vorstellen *Jiří Dufka* |250
- ♣ Hinter dem Ladentisch oder Alters, Bildung und Lohnstruktur für Bibliothekarbeiter in Tschechien im Jahr 2011 *Zlata Houšková* |252
- ♣ GESPRÄCH mit BcA. Veronika Botová aus der Nationalmuseum Bibliothek, Prag: „Das künstlerische Niveau der Buchproduktion sollte so hoch sein um dem Leser noch etwas zusätzlich anbieten zu können...“ *Lenka Šimková* |262
- ♣ Ein unauffälliger Jahrestag für *Čtenář* oder eine kleine Rückkehr durch die Zeit *Hana Jirkalová* |266
- ♣ RETRO RUBRIK |268
- ♣ Die Leseweche bietet Kindern eine Treffung mit der hochwertigen Literatur an |273
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: die Bibliothek in Jaroměřice als ein Schaufenster für das Dorf *Helena Vykydalová* |274
- ♣ Bibliotheken als Bildungsstelle in 21. Jahrhundert *Olga Vašková* |276
- ♣ AUS DEM LESERTAGESBUCH: Richard Bach: eine Brücke über die Ewigkeit *Tereza Boehmová* |279
- ♣ AUS GEHEIMNISSE der Nationalmuseum Bibliothek: Krämerlieder *Iva Bydžovská* |281
- ♣ Ausgewählte Übersetzungen aus der spanischen und hispano-amerikanischen Literatur 2011–2012 – 1 *Helena Zbudilová* |282
- ♣ AUS DEN BIBLIOTHEKEN |289
- ♣ Ständige Spalten

Milé čtenářky, milí čtenáři, letní dvojčíslo *Čtenáře* je tady... Vznikalo v době v České republice poněkud dramatické (červnové povodně, vládní krize), což se redakce týkalo naštěstí opravdu jen vzdáleně. Mohli jsme proto jako každý rok připravit obsah rozšířený o dvacet stránek, abychom vám vynahrádili jeden měsíc, kdy *Čtenář* nevychází. Díky tomuto prostoru můžeme nabídnout rozsáhlejší materiály či témata, která nejsou tak úplně „knihovnická“. Na některá z nich bych ráda upozornila.

Začínáme příspěvkem o genealogii – vědě, která žije, a navíc se stává stále populárnější. Co k tomu vede, ozřejmuje autorka Věra Khásová, se kterou chystáme další článek přímo ze života genealoga. Ob měsíc přichází na řadu rubrika Automat Knihovna, kde se dočtete mimo jiné novinky o službě *obálkyknih.cz*. K obsáhlejší článkům patří analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven, jež popisuje tendence vyplývající z proběhlých výzkumů v této oblasti.

Čtenář slaví v letošním roce dvě výročí. Jednak vstoupil do 65. ročníku své existence a jednak je tomu 20 let, kdy jej pod svá křídla vzala Středočeská vědecká knihovna v Kladně. Ráda bych za to poděkovala především bývalé ředitelce kladenské knihovny PhDr. Jiřině Kádnerové. Jak to tenkrát vše bylo, ale samozřejmě nemohu vědět. Požádali jsme proto osobu nejpovolanější, tehdejší šéfredaktorku Hanu Jirkalovou. Její vzpomínka, kterou jsme propojili s Retro okénkem z daných let, je také součástí čísla.

Z avizovaných ne zcela knihovnických témat je rozhovor s Veronikou Botovou, grafickou a tvůrkyní autorských knih s mnoha dalšími zájmy. Přivedla nás na ni naše spolupráce s Knihovnou Národního muzea a Veroničiny kontakty se Středočeskou vědeckou knihovnou. Takže jsme se vlastně od knihovnictví mnoho neodchýlili, povídali jsme si navíc zejména o knižní kultuře. Poslední materiál, na který je zde prostor poukázat, je zpráva o konferenci *Knihovny jako místa vzdělávání v 21. století*. K tématu se určitě ještě vrátíme, neboť s pořadatelskými organizacemi udržujeme příjemné pracovní vztahy.

Přeji vám hezký zbytek léta a bohatě čtenářské zážitky.

Lenka Šimková

Ministerstvo kultury ČR oznamuje, že u příležitosti Týdne knihoven bude udělena cena **Knihovna roku 2013** a vyzývá veřejnost k podávání návrhů na její udělení. Cena se uděluje k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. **Návrhy** na udělení ceny mohou podávat fyzické nebo právnické osoby na adresu Ministerstva kultury do **5. srpna** t. r. včetně. Bližší informace na <http://www.mkcr.cz/cz/literatura-a-knihovny/ceny-a-oceneni/cena-knihovna-roku-181468/>, Ministerstvo kultury, odbor umění, literatury a knihoven, (B. Skučková, blanka.skuckova@mkcr.cz), Maltézské nám. 1, 118 11 Praha 1.

Sdružení knihoven ČR a Ústřední knihovnická rada ČR pořádají konferenci **Knihovny současnosti 2013**, která se koná **10.–12. září 2013** v areálu Univerzity Palackého v Olomouci. Přihlášku, program i informace pro účastníky naleznete zájemci na stránkách www.sdruc.cz v příslušné sekci.

Odborná komise IIVG AKVŠ, ÚISK FF UK a SPRIG zvou na 11. ročník odborného semináře **IIVG 2013: Retrospektivy a perspektivy**, který se bude konat **19. 9. 2013** v aule Univerzity Karlovy v Praze – Jinonicích. Program bude rozdělen do čtyř hlavních bloků: *Na čem stavíme, Učíme, Učíme se, A kam dál...?* V nich budou představeny zajímavé aktivity v oblasti informačního vzdělávání, aktuální trendy a také návrhy aktivit a spolupráce do budoucna. Podrobnější program a registrační formulář budou k dispozici v průběhu léta.

NEUŠLO NÁM

Česká televize zavítala ve 154. díle pořadu **Literární revue 333** mimo jiné do **Středočeské vědecké knihovny v Kladně**. Moderátoři Jan Lukeš a Jan Schmid si při svém putování po středních Čechách vybrali několik zajímavých osobností a míst, kde se ctí a rozvíjí kulturní tradice v mnoha směrech. Kladenská knihovna se tak ocitla ve společnosti nakladatelství Pistorius&Olšanská, kladenského fotografa Jiřího Hankeho, firmy GZ Digital Media (bývalé Gramofonové závody) či mladičké debutantky Jany Balázové (*1998). Další hosty a rubriky tohoto dílu můžete zhlédnout v archivu ČT na adrese <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/213562254200006/>.

Genealogie – věda, která žije

Z HISTORIE

Genealogie je jedna z pomocných věd historických a zabývá se příbuzenskými vztahy mezi lidmi. Jejím nejčastějším výstupem bývá rodinný strom se zakreslením předků. Slovo pochází z řečtiny a je složeno z výrazu *génos*, který znamená *rod*, a logos čili *slovo* nebo přeneseně *věda*. V češtině se pak často používá slovo *rodopis*.

S rodokmeny se setkáváme i ve starověkých civilizacích. Jednalo se většinou o rodokmeny bohů (například antičtí bohové měli velmi složitou rodinnou strukturu – otce Krona, jeho děti Dia a Héru – sourozence a manžele, jejich děti a sourozence atd.) nebo vládců, u kterých měly rodokmeny dokázat příbuzenství s bohy nebo s historickou linií vládců, a tím pádem právo vládnout. S tímto jevem se můžeme setkat například ve starověkém Egyptě nebo Římě či v případě Alexandra Velikého, kterému matka tvrdila, že je synem boha, a ne krále Filipa Makedonského.

Ve středověku byl rodokmen důležitý především pro příslušníky šlechtických rodů, aby mohli doložit svoji příslušnost k privilegované vrstvě obyvatelstva. Ta určovala jejich „pracovní zařazení“, možnost vlastnit, jméno či dokonce styl a způsob oblékání, zároveň ale také jejich vztah a povinnosti k lenním pánovi. Každé narozené dítě bylo pečlivě zaznamenáno do genealogických stromů, také z toho důvodu, aby se zabránilo sňatkům blízkých příbuzných. I proto jsou některé rodiny schopny doložit svůj původ od nemanželských potomků králů či šlechticů (nebo papežů).

Genealogie občanská, která se asi nejvíce blíží tomu, jak ji známe dnes, se začala objevovat až později u měšťanských rodů. Pracovala už se záznamy z matričních knih, objevili se lidé, kteří rodokmen za úplatu vypracovali... a samozřejmě i podvodny. Jak bylo lákavé nechat si najít nějaké vznešené příbuzné či předky a zažádat si o šlechtický predikát. A tak najatý genealog „našel“. Na některé z těchto podvodů se přišlo, jako například na ten z roku 1903, o kterém mluví příspěvek na blogu *Strípky z matrik* autorky Blanky Lednické – http://stripkyzmatrik.blogspot.cz/2012/10/genealog-pletichar_21.html. A tak můžeme v matrikách objevit záznamy, které vypadají jako originály, ale jsou přeškrtnuté a je u nich poznámka, že jsou podvodně upravené. A od lidí, se kterými se o rodokmenech bavíme, slyšíme velmi často zkazky o šlechtickém původu, které se ale jen málokdy potvrdí.

Všeobecně se dá říct, že rodinné „pohádky a pověsti“ jsou zvláštní kapitolou. Asi všichni genealogové si zvykli přijímat tvrzení svých klientů o prapradědečkovi, který byl hrabě nebo napoleonský voják, jenž zde nechal srdce a dítě, s rezervou. Zároveň ani dnes není někdy snadné sdělovat svým zákazníkům nebo příbuzným, že jejich oblíbený pradědeček nebo zakladatel rodu nebyl onen vážený a ctěný podnikatel, pilíř společnosti, syn stejně váženého otce, ale nemanželské dítě, které mělo to štěstí, že se dožilo dospělosti a vybudovalo si jisté postavení. I když bychom tyto své předky měli vlastně obdivovat. Nemanželských dětí přežívalo výrazně méně než těch manželských, a jelikož neměli například právo dědit, bylo jejich pozvednutí k vyššímu postavení skutečně pouze jejich zásluhou.

V druhé polovině devatenáctého a následně ve století dvacátém pak došlo k velkému stěhování, kdy se lidé z vesnic přesouvali do měst či okolních zemí nebo do zámoří, obvykle za prací nebo za

lepším uplatněním. Toto stěhování kopíruje změnu společnosti, zakládání továren a manufaktur, potřebu dělníků, kteří by v nich pracovali, a nových oborů i zaměstnání. Mnoho z nás tak má prarodiče narozené v okolí Vídně nebo příbuzné ve Spojených státech.

Stěhování ale zároveň často došlo k narušení rodinných vazeb – stále ještě hovoříme o době, kdy nebylo snadné dostat se na víkend k rodičům na vesnici, a také musíme počítat s tím, že ne s každým odchodem rodina souhlasila. A tak často ani nevíme, jak se jmenovali nebo kde žili naši praprarodiče, protože ty už nemáme v rodném listu uvedené; a myslíme si, že jsme z města, přestože do města přišli teprve naši prarodiče. Tato situace čím dál víc a u více a více lidí vyvolává pocit neklidu a vykořenění, hledání toho, kdo jsme, odkud přicházíme a kdo byli a jak žili naši předci.

MATRIČNÍ KNIHY

Jako základní pramen pro vyhledávání – kromě našich dokumentů, ze kterých musíme vycházet – nám poslouží matriční knihy. Ty jsou tři – knihy narozených (pokřtěných), oddaných a zemřelých, a jejich vedení nařídil církevní koncil v roce 1563. Toto nařízení se ale prosazovalo pomalu, a tak například na našem území jsou dochovány matriky běžně až od roku 1650. Toto datum se nedá brát jako dogma, uchování matrik je závislé na příliš mnoha faktorech – požáry, povodně, slučování nebo rozdělování farností, prodeje panství a podobně.

Zpočátku to byla evidence pro církev, aby věděla, kolik duší má na starosti (a jaký příjem z nich pravděpodobně bude). Tomu odpovídala i kvalita jednotlivých záznamů, často je uvedeno jen to nejzákladnější, co si dovedeme představit (např. rodiče Jiří Bláha, tkadlec a měšťan Merklínský, manželka Ludmila; *SOA Plzeň, Merklín 04, digis. 38*). Faráři tato informace dokonale stačila – věděl, kterou Ludmilu si Jiří Bláha vzal, a že tkadlec Bláha se svojí ženou má zaplatit poplatek za křest (jak uvádí Kronika města Merklína / Josef Erhart, 1925: „...Dle fassé z roku 1719 nalézající se v zemském archivu, požůstával příjem faráře z užitků farních pozemků, které až do roku 1922 k faře přináležely a z desátku takzvaného letníku. Almužny a ofery vynášely ročně 60 zl. Štolové poplatky byly: Koleda 9 zl, od kopulace 1 zl 30 kr, od ohlášek 18 kr, od pohřbu 1 zl, od zpívané mše 1 zl 10 kr, od tiché mše 30 kr, od pohřbu dětského 30 kr, od křtu, kteří desátky dávají 15 kr, kteří desátky nedávají 30 kr, od pastýřů, šafářů, ovčáků, mlynářů obnášel křestní poplatek 45 kr...“).

Věc, která nám při pátrání může a bude komplikovat život, je rozdíl mezi příjímím a přijmením. Příjímí nebylo pevné a potomci ho nemuseli přejímat, mohlo se měnit i během života člověka (pokud se například přestěhoval či oženil nebo utrpěl nějaký úraz). Za vznik pevných příjmení vděčíme Marii Terezii a jejímu sčítání lidu, při němž určila, že si každý musí zvolit jméno, pod kterým bude znám on i jeho děti. Samozřejmě se toto nařízení nepodařilo prosadit napoprvé a zcela, nějakou dobu se v některých oblastech ještě udrželo přejímání jména „po chalupě“; k dalším změnám příjmení pak docházelo i po nastavení pravidel pravopisu (dříve si nikdo nedělal starosti, zda napíše např. Sirotek nebo Syrotek) nebo v rámci posunu vnímání některých slov (v citátu z Kroniky města Merklína uvedená kopulace znamenala sňatek).

V roce 1784 pak císař Josef II. matriční knihy zařadil mezi státní dokumenty jako další možnost evidence obyvatelstva. To bohužel v první chvíli vedlo k zestručnění záznamů v matrikách, další reformou ale bylo již i určeno, co minimálně má v záznamu stát.

Další velká změna ve vedení matričních knih pak nastala s příchodem komunismu. Stát zákonem č. 268/1949 Sb., s účinností od 1. 1. 1950 nařídil všechny knihy na farnostech ukončit k 31. 12. 1949 a odevzdat. Nadále vedly matriky úřady, které měly na starosti evidenci obyvatelstva. Zákon byl několikrát novelizován a nakonec zákonem 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení zrušen k 1. 7. 2001. Ten je měněn nebo souvisí s mnoha dalšími zákony, očekávanou změnou bude nový občanský zákoník (89/2012 Sb.), který začne platit od 1. 1. 2014.

Svezené matriky jsou pak postupně zpřístupňovány badatelům ve státních oblastních, zemských či městských archívech podle daného časového klíče (v matrice narozených smí být nejnovější záznam 100 let starý, v matrice oddaných a zemřelých 75 let). Dlouhou dobu byly matriky

předkládány za poplatek 20 Kčs za jednu matriku a v badatelích se nesmělo kopírovat ani fotit a psát se smělo pouze obyčejnou tužkou. Bádání tak zabralo poměrně hodně času už jen z toho důvodu, že každý nalezený záznam badatel musel rozluštit na místě a celý si ho ručně přepsat. Po sametové revoluci došlo k uvolnění, matriky začaly být předkládány zdarma a místo opisování na místě bylo možno si záznamy nafotit nebo naskenovat ručním skenerem. Neocenitelnou pomůckou badatele se tak stal digitální fotoaparát a počítač.

Dalším krokem v přístupu k matrikám pak byla digitalizace, která započala v roce 2007 ve Státním oblastním archivu Třeboň. Pomoc v tomto našem archivům nabídla Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů neboli mormoni. V první chvíli byla tato pomoc poněkud krkolomná – matriky se u nás nafotily, snímky se odeslaly do Spojených států, tam se upravily, vyčistily, přidala se k nim metadata a byly poslány zpět... Pomoc mormonů nevyužily všechny archívy. Archívy začaly zdigitalizované matriky postupně zveřejňovat na internetu, bohužel ne všechny na stejné stránce, stejné platformě a stejným způsobem.

Zveřejnění matrik na internetu odstartovalo něco jako boom genealogie. Lidé, kteří se předtím o svůj rodokmen nezajímali vůbec nebo jen okrajově, najednou začali bádát a tvořit si jej. Bádání od stolu, kdy člověk nemusí vytáhnout paty z domu a potřebuje jen počítač, připojení na internet, pár znalostí a trpělivost, vypadalo přeci tak snadně! Bohužel ale vyvolalo zlou krev hned na několika frontách – v archívech, které čelily neustálým dotazům, kdy konečně budou další/všechny matriky naskenované a nahrané na internet, nebo připomínám ke zvolenému způsobu zveřejňování; na genealogických fórech, kde se tito rychlo-net-amatérští genealogové vyptávali na rady nebo sháněli někoho, kdo by jim dohledaný záznam přečetl (nejlépe hned a zdarma), a reptali na archívy; mezi starými a novými genealogy, kdo je „víc“ badatel, zda ten, kdo jezdí po archívech, nebo ten, kdo sedí u internetu; mezi uznávanými genealogy a amatéry, kteří občas někde použili informace od těch uznávaných, aniž by citovali...

K udržení a zvýšení zájmu přispěla i Česká televize, když odvysílala pořady o pátrání po předcích – *Hledáme své předky* s moderátorem Vladimírem Čechem v roce 2010 a *Tajemství rodu* v roce 2013, v němž 13 známých osobností pátralo po svých předcích s pomocí známé genealožky. Bohužel oba tyto programy vyvolaly nesprávný dojem, že v archívech dostanete vše, co chcete, kdykoli to chcete, kdokoli vám pomůže a za hodinu máte hotovo. *Hledáme své předky* si dnes už asi málokdo pamatuje, ale *Tajemství rodu* se ještě na geneo fórech nepřestalo probírat – že pořady „pouze“ hodně popularizovaly, ale neradily, jak a kde začít, pokud byste se teprve po zhlédnutí rozhodli začít a využít jen informace, které zazněly v jednotlivých dílech, pravděpodobně byste zase rychle skončili, případně, že pořad nešel v některých ohledech dostatečně do hloubky a výzkum skončil u první zajímavé generace. Přes všechny výhrady ke zvolenému formátu nebo k odvysílanému materiálu je třeba uznat, že je za nimi kus práce a rozhodně stojí za zhlédnutí.

SITUACE 2013 A VÝHLEDY DO BUDOUCNA

V současné době stále ještě pokračuje digitalizace matričních knih a postupně se začíná s digitalizací dalších archivních zdrojů. Nebudu hovořit o tom, jakou část má ten který archiv zdigitalizovanou a přístupnou, jen bych opakovala ono nesnášené „jde vám to pomalu/proč nejste tak rychlí jako... a kde je jako problém, proč vám to tak trvá?!“ atd., které už všichni slyšeli.

Problémy při digitalizaci a zpřístupnění archivních fondů na internetu jsou stejné jako v knihovnách a jiných oblastech a skoro všechny mají stejný prapůvod – peníze, a tím pádem financování projektů. Některé archívy spustily svoje projekty na základě grantů. Ne vždy grant pokrývá všechny finanční nároky, například u stránek www.actapublica.eu, kde digitalizují MZA Brno, SOA Praha, SOA Plzeň a Diözesanarchiv St. Pölten a které spravuje MZA Brno, grant EU pokrýval celou dobu náklady na „diskové pole, záložní páskové mechaniky a úkon skenování matrik. Ostatní činnosti, mezi které patří například provoz a údržba veškeré výpočetní techniky, administrace serverů, náklady na internetové připojení, dodávku elektrické energie apod., jsou po celou dobu hrazeny z vlastních prostředků Moravského zemského archivu v Brně“. (Otevřený dopis

z 15. 3. 2013 „Projekt Acta Publica – současná situace“, <http://actapublica.eu/aktuality-archiv/#>). Vzhledem ke zvýšení zájmu badatelů a navýšení počtu přístupů přestalo ale jak internetové připojení, tak velikost diskového pole stačit a MZA je navýšil z vlastních prostředků (což samozřejmě nebylo tak rychle a dokonale, jak by si badatelé představovali, a MZA bohužel v komunikaci nebyl právě sdílný od samého počátku problémů). Tato a podobné situace nikdy nemají jednoduché řešení, jak změna způsobu zobrazování archivních materiálů, tak snížení rozlišení by vyžadovalo značný zásah, který by byl časově velmi náročný; navýšení internetového připojení nebo kapacity diskového pole je zase náročné finančně...

Je otázka, jak budou dále archivy pokračovat v zobrazování svých materiálů. Postupně uvažují i o paralelních zpřístupněních – např. SOA Plzeň spustil stránky Porta Fontium, matriky z SOA Zámorsk jsou k nalezení na mormonských stránkách www.familysearch.org. Spravedlivě podotkneme, že to pravděpodobně nebylo rozhodnutí Zámorsku a na Porta Fontium nejsou jen matriky.

Do budoucna můžeme doufat, že archivy svoji snahu o digitalizaci a zveřejňování matrik neopustí, naopak ji rozšíří i na další archivní materiály, jako jsou například pozemkové knihy, obecní, farní a školní kroniky, fondy velkostatků apod., ale všem je jasné, že více než co jiného, více než touha archivů se zviditelnit a napomoci badatelům to budou ovlivňovat peníze.

SYSTÉM PRÁCE SE PŘÍLIŠ NEMĚNÍ

Jestliže se rozhodnete vytvořit si vlastní rodokmen, můžete si být jisti, že způsob práce se nebude příliš lišit, ať už budete jezdit po archivech, nebo jen sedět doma u počítače, snad jen váha zvedaných předmětů bude odlišná. Vždy budete muset začít tím, že si sepíšete, co o svých předcích víte vy a vaši nejbližší, vzdálenější příbuzní a nakonec třeba zjistíte, že někdo z rodiny vlastní opisy rodných listů nebo protokolů o prokázání nežidovského původu – z doby druhé světové války. Protože tyto dokumenty ale skutečně sloužily k prokázání nežidovského původu, doporučuji, zvláště pokud o svých předcích nemáte žádné historiky nebo zprávy, je velmi pečlivě ověřovat a nespolehat se na ně. Někteří kněží za války chránili totiž svoje ovečky i natolik pro sebe riskantním způsobem, že falšovali záznamy – a tak třeba z dítěte ze smíšeného manželství udělali dítě nemanželské, a tím jej nebo jeho potomky zachránili před problémy. Na druhou stranu ale mohli způsobit problémy nepozorným genealogům v budoucnosti a je jenom na nás, abychom se podobných chyb varovali.

Když už máte všechny podklady u sebe, ať už na papírech (originály nebo kopie), nebo naskenované, je čas je zpracovat a rozhodnout se, co a jak budete hledat dále. Zase záleží jen na vás, zda si strom budete kreslit ručně nebo si ho vytvoříte s pomocí některého z genealogických programů. Jaké jsou k dispozici, pro jaký operační systém a za jakých podmínek, najdete zpracované například v článku Jakuba Dvořáka na iDnes http://technet.idnes.cz/programy-pro-rodokmen-v-pocitaci-d4v-/software.aspx?c=A120227_211231_software_dvr. Pak už ale budete nejspíše postupovat stejně jako tisíce lidí před vámi a jako tisíce po vás – když najdete záznam o narození některého svého předka, budete se snažit k němu dohledat záznam o jeho sňatku a úmrtí, dále pak záznam o sňatku jeho rodičů, jejich narození, jejich úmrtí a tak stále dokola, dokud se nedostanete až na počátek matrik nebo nevyčerpáte i nematriční zdroje.

Na závěr se sluší podotknout, že si nemusíte rodokmen zpracovávat sami, můžete si najmout někoho z profesionálních genealogů. Musíte ale počítat s určitou finanční náročností a také s tím, že budete muset dohledat ty samé podklady, jako kdybyste se bádáním zabývali vy sami. A také přijdete o dobrodružství, radost z nalézání a šanci naučit se něco nového.

VĚRA KHÁSOVÁ vystudovala Střední knihovnickou školu v Praze. Od roku 2001 pracuje v Centru informačních služeb VŠCHT v Praze. Dlouhodobě se zabývá genealogií, po letech samostudia absolvovala několik kurzů k tvorbě rodokmenů. Vedle vytváření vlastního rodokmenu nabízí v oblasti genealogie služby také pro veřejnost. Více na <http://rodinne-koreny.webnode.cz/>.

„V naší knihovně nerozlišujeme čtenáře ani služby...“

Foto archiv autora

→ **Jiří, neodepřu si na úvod obecnější a již tradiční otázku v této rubrice: Jak vnímáš současnou situaci automatizace knihovnictví v České republice? Co tě v posledních letech potěšilo, a co naopak považuješ za problém volající po změně?**

Z pohledu IT, což je má doména, je automatizace v knihovnách podle mého názoru na dobré úrovni a myslím, že plně srovnatelná s komerčním sektorem. Ale tím neříkám, že by nebylo co vylepšovat. Co mě osobně nejvíce potěšilo a těší dlouhodobě, je projekt obalkyknih.cz. Jeho přínos je pro čtenáře obrovský a pro knihovny bez volného výběru, ke kterým také částečně patříme, darem z nebes. Dnes jsou čtenáři zvyklí objednat si knihy večer z „klidu domova“ a druhý den si je jen rychle vyzvednout ve své knihovně. Dlouhodobě nám klesají objednávky provedené v knihovně a naopak stoupají objednávky z internetu. Stejně tak rostou i přístupy do elektronických databází. Sleduji čtenáře v naší knihovně, jak vyhledávají v katalogu – texty již mnozí nečtou, orientují se a objednávají podle obrázků obálek. Dělal jsem si statistický průzkum a zjistili, že kniha s obálkou dosahuje 2–3x vyšší frekvence výpůjček než kniha bez obálky. Něco na tom bude – tohle má smysl.

V Jihočeské vědecké knihovně (JVK) se snažíme doplnit grafické náhledy i do našich ostatních sbírek. Vloni jsme zpřístupnili v katalogu náš fond starých tisků – přibližně 30 000 svazků, doplněných přes 110 000 obrázky (vazby, titulní listy, kresby, charakteristické znaky); včetně 15 000 naskenovaných původních katalogizačních lístků.

Dále jsme ve spolupráci se serverem obalkyknih.cz naskenovali a zpřístupnili obálky našeho fondu filmových DVD (okolo 600 titulů). V červnu letošního roku jsme naskenovali a na obalkyknih.cz uložili přes 6000 náhledů obálek audio

CD. Jsou dostupné přes EAN a může je využít jakákoli knihovna. Průběžně digitalizujeme a zveřejňujeme naše unikátní sbírky exlibris a grafických listů. Vše je pro kohokoli dostupné v našem katalogu.

Veliký problém knihoven vidím v omezeních vyplývajících z autorského zákona. Tento stav je dlouhodobě neudržitelný a všichni to vědí. Jen zatím nedošlo k všestranně přijatelné dohodě – pokud je vůbec možná. Pamatuješ si, kde stály kamenné prodejny s audio CD, videopůjčovny? Dnes už tam nejsou. Knihovny to mají trochu snadnější – papírová kniha je a bude stále žádána, ale u nastupující generace již zvítězil digitální věk a hlavně „potřeba“ získat informaci hned a snadno. Obávám se, aby nás možnosti techniky nepředběhly (doběhly nás už dávno).

Před časem jsem si chtěl koupit jednu odbornou publikaci a hledal ji přes Google. V žádném obchodě se již neprodávala, antikvariáty ji neměly. Nakonec mě výsledky vyhledávání přivedly na jedno nejmenované nelegální úložiště dat – zde byla kopie knihy v PDF ve velmi dobré kvalitě volně ke stažení. Zaujalo mě to a po krátkém průzkumu jsem byl překvapen, kolik tam bylo titulů volně k dispozici. A jak je snadné jejich získání – nemusím ani do knihovny... Tohle beru jako velké omezení v dostupnosti informací v ČR a naší konkurenční nevýhodu proti zemím, kde to mají nastaveno lépe. Vzpomněl bych na problém s vypůjčováním e-knih, zveřejňováním digitalizovaných periodik...

→ **Knihovna, ve které pracuješ, je představitelkou určitého typu: vědecká knihovna s tradicí, nyní krajská knihovna, která ovšem plní zároveň městskou funkci. Navíc se nachází v historickém univerzitním městě, má mnoho poboček,**

historický, ale i moderní fond. Určitě narážíte z hlediska automatizace na rozdílné požadavky ze strany zpracování fondů, oddělení služeb a různých cílových skupin uživatelů – jak se to dá všechno skloubit?

Abych se přiznal, mně osobně to jako problém nepřipadá... vůbec si jej neuvědomuji. V naší knihovně nerozlišujeme čtenáře ani služby. Pro všechny platí stejná pravidla, práva i povinnosti. Stejně tak pro zaměstnance (možná jsme jediná knihovna v ČR, kde i zaměstnanci platí poplatky z prodlení).

Propojení vědecké a městské knihovny vidím spíše jako výhodu – běžný čtenář se snadno dostane k odborné literatuře a i vědec si může přečíst román. Zároveň zpracování fondu a z toho vyplývající kvalita záznamů je vysoká, a tu může využít i běžný čtenář. Nicméně se snažíme různými cílovým skupinám nabízet i rozdílné služby, které mohou dané čtenáře zaujmout. Například pro vysokoškolské studenty organizujeme přednášky týkající se zpracování citací, na pobočkách pořádáme *Noc s Andersenem* pro děti, besedy s regionálními autory, pro seniory školení internetu...

→ Pamatuji si, že v programu VISK 3 se před pár lety objevil váš projekt na vybavení jedné z poboček knihovny RFID technologií – podařilo se to? Mohl bys popsat, co vás vedlo k tomuto kroku, jaká byla očekávání, jaké jsou zkušenosti z provozu a zda uvažujete o nasazení RFID i v dalších provozech?

Technologii RFID jsme nasazovali před třemi lety na naší pobočce Čtyři Dvory, která je největší jak velikostí obsluhované populace, tak i rozsahem fondu. Zároveň sem chodí hodně studentů – blízkost Jihočeské univerzity je znát. Cílem bylo zlepšit úroveň služeb uživatelům: samoobslužné výpůjčky a vracení, rychlejší a atraktivnější poskytování služeb, větší prostor pro komunikaci knihovníků s uživateli díky automatizaci rutinních činností. Dále zlepšit ochranu knihovního fondu, zefektivnit a zrychlit kontrolu řazení a revize knihovního fondu. Projekt byl zároveň brán jako referenční jak pro naši knihovnu, tak i pro ostatní knihovny v regionu. Všechno nešlo hladce a bez problémů. Museli jsme přizpůsobit náš knihovní systém i pracovní návyky. Povedlo se ale všechny problémy překonat a nyní knihovna půjčuje k plné spokojenosti čtenářů.

Dlouhodobým cílem bude postupný přechod na RFID technologii v celé naší knihovně. Co nám v tomto brání, je množství peněz, které bychom museli vynaložit, prostředky se hledají obtížně. Z hlediska technologie jsme připraveni již dnes.

Už jsi zmínil projekt *obálkyknih.cz* – vaše knihovna ho přebírá do své gesce. Mohl bys říct, co bylo důvodem, jak teď služba funguje a jaké jsou záměry do budoucna?

Tahle služba je pro nás velmi důležitá. A myslím nejen pro naši knihovnu. Využíváme náhledy obálek nejen v katalogu, ale také v dalších našich systémech. Zapojili jsme se již od počátku jako uživatelé a později nabídli Moravské zemské knihovně (MZK) možnost vybudovat u nás lokální cache obálek. K tomu nakonec nedošlo.

Problém současného stavu služby je centrální řešení s jediným serverem v MZK. Jeho výpadek následně komplikuje život všem uživatelům katalogů – nedostupné obálky, zpomalení běhu katalogů apod. S Petrem Žabičkou (MZK) jsme často při vzájemných setkáních řešili možnosti zabezpečení služby proti takovým výpadekům. V loňském roce nás už asi MZK měla „plné zuby“ (myšleno žertem) a projekt nám předala. Ale teď vážně – MZK se podílí na celé řadě jiných celorepublikových projektů a na *obálkyknih.cz* již nemá kapacitu, které si takový projekt vyžaduje. Po vzájemné dohodě JVK převzala vývoj a provoz služby. Respektive současný držitel práv na *obálkyknih.cz* je SDRUK, který práva převzal od MZK a udělil naší knihovně oprávnění k dalšímu rozvoji projektu.

Co se bude s projektem dít dále? V současnosti využívá služeb serveru *obalkyknih.cz* přes 140 registrovaných knihoven a desítky dalších neregistrovaných uživatelů. Databáze obsahuje přibližně 800 000 titulů a ke každé knize eviduje nejenom obálku a popisné informace, ale celou řadu dalších informací – recenze, obsah... Je již velmi náročné provádět údržbu a podporu databáze, která zabírá téměř 220 GB a má miliony položek. Projekt původně řešil pouze obálky a o ostatní objekty se rozšířil postupně. Vyvíjíme novou verzi služby, která již počítá se všemi možnými typy obsahů. Zjednoduší se a zrychlí fungování a odezva webové služby. Zásadním krokem je oddělení *master kopie* serveru pro operace vkládání a editaci záznamů a *slave kopie* určené

jen pro čtení – zásobující obrázky katalogy knihoven. Cílem pro příští rok je vybudování minimálně dvou slave serverů v různých lokalitách (Brno, České Budějovice), které zajistí dostupnost služby i při výpadku jednoho z nich.

→ Je u nás skoro tradicí, že se na mnoha knihovnických fórech hovoří o různých technologických novinkách a trendech, všichni se shodnou, jak jsou výborné, ale pak si mezi sebou postesknou, že tohle „náš systém“ hned tak umět nebude, vrátí se domů do svých knihoven a dál pracují s AKS, které se potýkají s mnohem základnějšími problémy. Často také slyšíme, že „musíme tlačít na své dodavatele“. Jak vnímáš tuhle situaci, respektive myslíš, že je to stále tak? Pokud ano, je podle tebe nějaká šance to změnit a z těch, co „tlačí“, se stát těmi, kteří jsou „taženi“ směrem k inovacím?

Pro nás byl klíčový rok 2006, kdy jsme přešli ze systému Tinlib na systém ARL od firmy Cosmotron. Tinlib se zastavil ve vývoji a již neměl budoucnost. Nový systém nám umožnil realizovat dosud nevídané možnosti. JVK patří spíše k těm knihovnám, které tlačí svého dodavatele a samy se zároveň rády nechávají „táhnout“ ve vývoji novinek pro čtenáře. Disponujeme v knihovně dobrým týmem lidí a i díky vstřícnosti dodavatele ARL dotahujeme věci do zdárného konce a ku prospěchu a spokojenosti našich uživatelů. Důležité je podívat se na vše pohledem běžného čtenáře a tomu přizpůsobit logiku fungování novinek. Čtenáře nezajímá, že něco nejde či je to svázáno nějakými pravidly a omezení. Čtenář chce informace ve stravitelné formě, rychle a jednoduše.

Podílíme se na vývoji či připomínkování většiny nových funkcí v ARL. Zároveň je první nasazujeme a ladíme za provozu. Jako první v ČR například nabízíme čtenářům mobilní verzi IPACu optimalizovanou pro chytré telefony. A myslím, že se povedla. Nechci tím nikomu dělat reklamu, ale za sebe tvrdím, že spolupráce je na výborné úrovni. Občasné spory a neshody jsou spíše dány rozsahem společně řešených úkolů. Ale to k tomu patří...

→ Co si slibuješ od Centrálního portálu knihoven? Je to ambiciózní projekt, který skýtá mnoho příležitostí a zároveň nese velké riziko – co podle tebe převáží?

Doufám a věřím, že převáží přínosy, ale vývoj bude náročný a dlouhý. Financování celého projektu vidím jako největší riziko. Hlavně do budoucna. Takovýto projekt vyžaduje každoroční přísun značné sumy peněz. Aktuálně se počítá s prostředky z VISK, ale pokud vyschne tento zdroj, což není nereálné, co bude dál – bude muset přispívat každá zúčastněná knihovna. V knihovnictví není peněz nazbyt. Rozpočty jsou napnuté a pro menší knihovny bude problém dát na centrální portál tisíce až statisíce každý rok. Velké knihovny si CPK nahradí své vyhledávací discovery systémy a ušetřené prostředky investují sem, ale ostatní knihovny nic nenahrazují. Jsou to pro ně peníze navíc. Bude důležité a obtížné najít takové funkce, aby se případné investice knihovnám vyplatily. Pokud jim portál nepřinese výhody, nepůjdou do toho.

Děkuji za odpovědi.

Ptal se JAN KAŇKA

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Tereza Boehmová – novinářka, spisovatelka, Praha ✨ Mgr. Iva Bydžovská – Knihovna Národního muzea, Praha ✨ Mgr. Jiří Dufka – Moravská zemská knihovna Brno ✨ Mgr. Zlata Houšková – Čestice ✨ Hana Jirkalová – Kamenné Žehrovice ✨ Ing. Jan Kaňka – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín ✨ Věra Khásová – Centrum informačních služeb VŠCHT v Praze ✨ Ing. Jiří Nechvátal – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ✨ Helena Vykydalová – Obecní knihovna Jaroměřice ✨ Doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D. – Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Piktogramy v knihovně a jak na ně → Knihovna knihovnické literatury jde s dobou
- Postřehy a příběhy z práce genealoga → Testování webů knihoven a další příspěvky

Představujeme projekt StaréMapy.cz

Jaká je hlavní myšlenka, cíl projektu?

Cílem je zlepšit úroveň zpřístupnění digitalizovaných mapových sbírek, které je podmíněné získáním speciálních metadat. Jedná se zejména o souřadnice krajních bodů mapy a informaci o vztahu vybraných bodů na staré a současné mapě. Vlastními silami by si paměťové instituce nemohly dovolit tak časově náročnou operaci realizovat, rozhodli jsme se proto zahájit spolupráci s uživateli starých map. Získáme tak dokonalejší metadata k digitalizovaným mapám a zároveň prohloubíme vztah s našimi čtenáři a uživateli.

Jací partneři se na něm podílejí?

Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek je vytvářena a koordinována Moravskou zemskou knihovnou v Brně ve spolupráci s partnery v rámci projektu TEMAP (Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Geografický ústav Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity). Digitalizované mapy a metadata dodaly tyto instituce:

- Moravská zemská knihovna v Brně,
- Univerzita Karlova v Praze,
- Masarykova univerzita v Brně,
- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem,
- Projekt Manuscriptorium Národní knihovny ČR,
- Vědecká knihovna v Olomouci,
- Západočeské muzeum v Plzni,
- Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích,
- Národní technická knihovna v Praze.

Uskutečnění projektu TEMAP (www.temap.cz), v jehož rámci se pilotní verze realizuje, umožnila podpora Ministerstva kultury ČR v rámci programu NAKI.

Jaké konkrétní výstupy projekt uživatelům nabízí?

Běžní uživatelé internetu mohou pomocí několika málo kliknutí vytvořit přitažlivou 3D vizualizaci starých map v Google Earth a sami překládat

Umísťování bodů na starou a současnou mapu

mapy přes současné satelitní snímky a porovnat proměny území v čase. Výstupy projektu bude možné využít i pro další výzkum, umožní také zavedení vizuálního vyhledávání v mapových sbírkách. Není tak nutné znát ani přesný název ani jméno autora hledané mapy, postačí jen označit území, případně zpřesnit dotaz údajem na časové ose. Získaná data umožnila zapojení zpracovaných map do mezinárodních vyhledávacích databází, jako je například vyhledávač *OldMapsOnline.org*.

Na jakém principu aplikace funguje?

Webová aplikace *StaréMapy.cz* pracuje na jednoduchém principu označení stejné lokality na staré mapě v jedné a na současné mapě v druhé polovině obrazovky. Dobrovolníci zde mohou využít svých detailních znalostí území a proměn místního názvosloví, které jim umožní propojit minulost se současností. Připraven je i nástroj pro grafické oříznutí ozdobných rámců a ilustrací od vlastní mapy. Jeho ovládání zvládne opravdu každý i na mapách zemí z druhého konce světa.

Kdy byl projekt představen a jaké jsou další plánované etapy jeho vývoje?

Pilotní projekt s takřka 9000 digitalizovanými mapami byl spuštěn při příležitosti slavnostního otevření rekonstruované Mapové sbírky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy 21. března 2013 na adrese <http://www.staremapy.cz/>. Během jednoho měsíce bylo zpracováno přibližně 90 % map (více než 8700). Na základě získaných zkušeností plánujeme úpravu použitého softwaru a na přelomu roku bychom rádi spustili druhé kolo umísťování starých map.

Další informace naleznete na stránce <http://www.staremapy.cz/press/>.

Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ**
Odpovídal **JIŘÍ DUFKA** jid@mkz.cz

Přiložení mapy na trojrozměrný snímek v Google Earth

Za pultem aneb Věková, vzdělanostní a mzdová struktura pracovníků knihoven ČR v roce 2011

Počátkem roku zveřejnila Národní knihovna ČR na webu Knihovnického institutu výsledky průzkumu věkové, vzdělanostní a mzdové situace v knihovnách České republiky. Národní knihovna sleduje vývoj personální situace v knihovnách v ČR dlouhodobě a v nepravidelných intervalech realizuje obdobné průzkumy, které umožňují srovnávání v této oblasti v delších časových řadách. Průzkumy proběhly již v 80. letech, bohužel s jinou metodikou a sledovanými parametry; vzhledem k tomu i k odlišné společenské, technologické, ekonomické a další situaci porovnání s nimi možné není. Průzkumy z 90. let a počátku století však umožňují nejen toto porovnání, ale dávají i možnost sledovat některé trendy v personální oblasti. Jde o průzkumy z roku 1999 (sběr dat za rok 1998), z roku 2004 (sběr údajů za rok 2003/2004) a 2012 (údaje za rok 2011).

Dlužno podotknout, že význam těchto průzkumů je širší než pouze analýza personální situace a sledování vývoje. První výzkum napomohl formulovat principy mimoškolního vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti informačních technologií (IT), které bylo/je naplňováno zejména v rámci programu Ministerstva kultury ČR VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků a Programu podpory výkonu regionálních funkcí knihoven; dále k přípravě nového katalogu prací, konkrétně knihovnických profesí. Druhý průzkum monitoroval výsledky zařazování pracovníků rozpočtových a příspěvkových organizací do nových platových tříd podle nového katalogu prací a jeho důsledky a byl východním bodem k mnoha dalším aktivitám v personální oblasti, v koncepční práci, při formulování některých programů celoživotního vzdělávání (například projekt Unie zaměstnavatelů svazů *Zvýšení adaptability zaměstnanců podniků v profesních oborových a odvětvových sdruženích*) atp. Třetí průzkum by měl být pře-

devším datovým základem pro další kroky a naplňování priority 20 (Lidské zdroje) *Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2011–2015*.

Zkoumány jsou stejné oblasti, postupně ovšem dochází k dílčím aktualizacím sledovaných problematik, aby bylo umožněno srovnání získaných dat a současně byly reflektovány nové trendy a skutečnosti. Shromažďovány jsou základní statistické údaje o knihovním fondu, počtu výpůjček, registrovaných čtenářů a návštěvníků, informace o počtu pracovníků a jejich strukturálním rozložení, údaje o věkové a vzdělanostní skladbě knihovníků, jejich stabilitě v instituci (setrvání déle než 10 let) a genderovém složení. Dále o počítačové gramotnosti a nejčastějších zdrojích jejího získávání, o jazykové vybavenosti, formách podpory zvyšování a rozšiřování kvalifikace zaměstnanců ze strany zaměstnavatele v profesním vzdělání, jazykových kompetencích a práci s informačními technologiemi, o upřednostňovaných tématech vzdělávání a také o platových podmínkách; v posledním průzkumu byla otevřena rovněž problematika využívání e-learningu a rozsahu mimoškolního vzdělávání. Využívána je metoda dotazníkového šetření (formalizovaný dotazník), v němž se od papírové formy postupně přechází k elektronické.

Sledovanou skupinou jsou především knihovny vedené profesionálním pracovníkem/pracovníky; údaje však zejména v posledních dvou průzkumech poskytly i knihovny vedené „dobrovolnými“ knihovníky (úvazek knihovníka do 15 hodin týdně). Vzhledem k rostoucímu počtu jejich odpovědí a zároveň k poklesu počtu odpovědí z některých typů specializovaných knihoven v posledním průzkumu je třeba obezřetnosti při formulování trendů a při potenciálním předvídání vývoje. Objektem průzkumů totiž nejsou vždy počtem a složením identické skupiny knihoven a velké rozdíly (mnohem více

i mnohem méně odpovědí ve skupině) někdy reálné porovnání znemožňují.

Všechny průzkumy jsou však velmi reprezentativní a poskytují reálný přehled o situaci, zejména pokud jde o knihovny měst, obcí a krajů, respektive instituce zřizované státem. Například v posledním průzkumu dodalo odpověď 862 knihoven, z toho 676 veřejných a 186 specializovaných. Z evidovaných profesionálních veřejných knihoven v ČR se tedy průzkumu zúčastnilo 59 %, přičemž s jedinou výjimkou jsou to všichni větší zaměstnavatelé; chybí především zaměstnavatelé malí, pro obraz celkové situace méně podstatní; údaje byly poskytnuty celkem za 6455 pracovníků knihoven v ČR, resp. za 5060 knihovnic/knihovníků. Nižší počet odpovědí bohužel dodaly v posledním průzkumu specializované knihovny (s výjimkou největších zaměstnavatelů, tedy ústředních specializovaných knihoven, které odpověděly všechny stejně jako v předchozím průzkumu). Liknavý či odmítavý postoj k průzkumu, nízké počty odpovědí – to vše samozřejmě snižuje hodnotu výsledků v konkrétních kategoriích a svým způsobem znehodnocuje i snahu těch, kteří dotazník pečlivě vyplnili, a vypovídá koneckonců i o postoji k odborné komunitě jako celku. Za organizátory průzkumu musím říci, že nás takový postoj vždy hodně mrzí. Pro úplnost je třeba také říci, že některé odpovědi nebylo možné akceptovat pro zřejmě špatné pochopení otázky, a tudíž neadekvátní údaje.

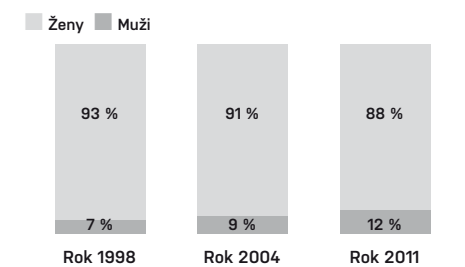
Jak se tedy vyvíjí personální situace v našich knihovnách v posledních dvaceti letech?

Jsmo ženské povolání...

V knihovnách pracují desítky let především ženy, na odborných knihovnických místech převažují dramaticky. Lze však sledovat řadu let trvající, byť velmi mírný, nárůst počtu knihovnic – mužů, zejména v některých typech knihoven; z knihoven měst, obcí a krajů je trvale nejnižší feminizace v krajských knihovnách a v současné době v knihovnách v nejmenších městech do 5000 obyvatel; ve specializovaných knihovnách je feminizace trvale nižší, nejvíce mužů zaměstnávají ústřední specializované knihovny (22,2 %, tedy téměř jedna čtvrtina) a vysokoškolské knihovny. Ostatní specializo-

vané knihovny vykázaly v posledním průzkumu zastoupení mužů mezi 10,1–15,2 %.

Složení pracovníků knihoven podle pohlaví

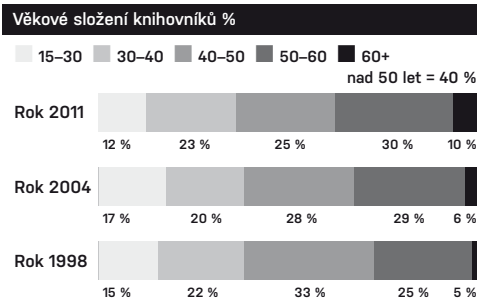
Nakolik je klesající feminizace jev setrvalý, či jde-li pouze o reakci na míru nezaměstnanosti ve společnosti v posledních krizových letech, mohou ukázat výsledky budoucích průzkumů.

Stárneme...

Knihovnická obec stárne, jak ukazuje níže přiložený graf. Roste skupina knihovníků nad 50 let a ještě výrazněji skupina nad 60 let (!); souběžně bohužel podle posledního průzkumu výrazně klesla skupina nejmladších knihovníků (do 30 let). V posledním průzkumu tvořili dominantní věkovou skupinu ve veřejných knihovnách pracovníci ve věku 41–60 let (v předchozím průzkumu 30–50 let), kterých bylo celkem 56,45 %, přičemž převažuje skupina 51–60 let (29,4 %) a téměř 10 % tvoří zaměstnanci nad 60 let, tedy v těsně předdůchodovém nebo již důchodovém věku. Knihovnici ve věku 18–30 let tvoří necelých 12 %.

I ve skupině specializovaných knihoven byla dominantní složkou pracovníků věková skupina 41–60 let (52 %), knihovníků starších 60 let je ještě více (10,3 %); nejmladších ve věku 18–30 let je pak trochu více – 14,3 %. Ve specializovaných knihovnách není ovšem věkový posun tak výrazný.

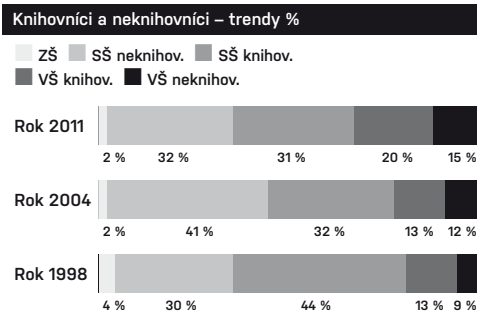
„Nejstarší“ jsou obecní knihovny (50,9 % knihovníků nad 50 let a pouze 8,8 % mladých do 30 let), knihovny lékařské (48,7 % pracovníků nad 50 let a 10,3 % do 30 let) a ostatní specializované knihovny (49,1 % pracovníků nad 50 let). Naopak „nejmladší“ jsou městské knihovny ve městech nad 100 000 obyvatel (15,1 % pracovníků do 30 let a jen 34,3 % pracovníků nad 50 let!) a knihovny vysokoškolské (16,1 % pracovníků do 30 let a 40,5 % nad 50 let).

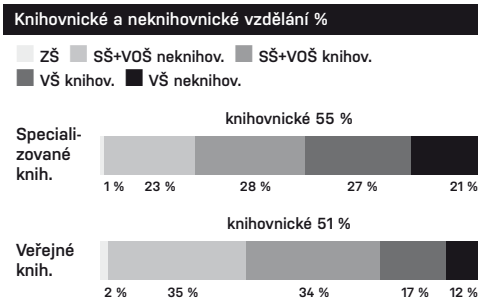
Věková skladba zaměstnanců knihoven není tedy právě příznivá, zejména pak poměr mezi zaměstnanci v nejmladší skupině a skupině blízké se věku odchodu do důchodu, resp. v důchodovém věku. A tato situace se bohužel zhoršuje.

Jak jsme na tom se vzděláním

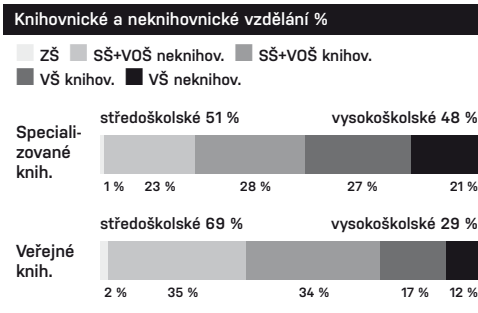
V oblasti kvalifikace knihovníků dochází k posunům, které můžeme považovat částečně za pozitivní (růst vysokoškolského vzdělání), částečně za negativní – velké množství knihovníků (zhruba polovina) nemá odborné knihovnické vzdělání. Zejména pokles středoškolských s odborným knihovnickým vzděláním je trvalý. Vzhledem k situaci v odborném středním školství bude pravděpodobně tento trend pokračovat.

Ve veřejných knihovnách mělo v posledním průzkumu největší procento odborných pracovníků – knihovníků středoškolské, resp. vyšší vzdělání neknihovnického typu, druhou nejčastěji zastoupenou skupinou byli pracovníci se středním, resp. vyšším vzděláním knihovnickým. U specializovaných knihoven byla kvalifikační skladba poněkud jiná. Převažovalo rovněž středoškolské, resp. vyšší odborné vzdělání, avšak knihovnické.

Velmi pozitivním jevem a výraznějším trendem je trvalý nárůst vysokoškolsky vzdělaných knihovníků. Ve veřejných knihovnách se tento počet blíží jedné třetině, ještě lepší situace je v knihovnách specializovaných, kde jde téměř o polovinu všech knihovníků. Pozitivním jevem je také trvalý pokles pracovníků na odborných knihovnických místech se základním vzděláním či středoškolským vzděláním bez maturity. Ale pouze v lékařských knihovnách a největších městských knihovnách (sídlá nad 100 000 obyvatel) nepracuje na pozici odborného knihovníka žádný takový pracovník. Ve všech ostatních typech knihoven takoví pracovníci jsou, nejčastěji v knihovnách obecních (5 %). Právě v těchto knihovnách je to však často jediný zaměstnanec, tudíž pak jde o velmi nepříznivý kvalifikační ukazatel.

Z veřejných knihoven jsou „nejvzdělanější“ krajské knihovny (44 % pracovníků s vyšším vzděláním); naopak nejnižší vzdělání mají pracovníci knihoven ve městech do 5000 obyvatel (jen 17 % knihovnic/knihovníků má vyšší než středoškolské vzdělání) a v knihovnách obecních (22 % pracovníků s vyšším vzděláním). Ze specializovaných knihoven jsou „nejvzdělanější“ knihovny AV ČR (60 % pracovníků s vyšším než středoškolským vzděláním), ústřední

specializované knihovny (56 % pracovníků s vyšším než středoškolským vzděláním), knihovny vysokoškolské a muzejní (52 % s vyšším než středoškolským vzděláním). Knihovnickou profesi ovšem vykonává vysoké procento pracovníků bez odborného knihovnického vzdělání a zvláště ve veřejných knihovnách počet těchto pracovníků s jinou kvalifikací roste. To bude klást velké nároky na koncepci a rozvoj mimoškolního vzdělávání, zejména pak rekvalifikace v oboru. Je to pro knihovny negativní zpráva v tom smyslu, že nelze spoléhat na školský systém; absolventi oborových škol nastupují spíše do jiných oblastí.

Jsme svým institucím věrní

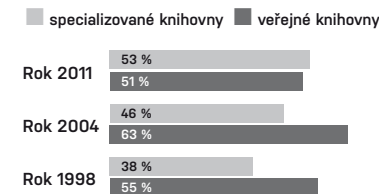
Pracovníci knihoven vykazují dlouhodobě velkou zaměstnaneckou stabilitu; déle než 10 let setrvává v instituci více než 50 % pracovníků. Stoupající tendence je patrná v posledních letech zvláště ve specializovaných knihovnách. „Věrnost“ je jistě ještě zvyšována rostoucí nezaměstnaností ve společnosti a nejistotou na trhu práce. Rozdíly mezi jednotlivými typy knihoven, které byly výrazné v předchozích průzkumech, se stírají a věrnost instituci osciluje všude kolem 50 %; v roce 2011 se dvěma výkyvy – více než 60 % je to u knihoven lékařských a ostatních specializovaných, a naopak jen 26,8 % u malých městských knihoven (sídlá do 5000 obyvatel). Zejména tento výkyv „směrem dolů“ je překvapivý a anomální vzhledem k ostatním typům knihoven i k výsledkům z předchozích let, kdy tato skupina byla „nejvěrnější“; vykazovala hodnotu asi 60 % (v roce 1998 pak ještě více).

Ve veřejných knihovnách setrvávají déle než 10 let zejména ženy; nejvíce „věrných“ knihovnic je v knihovnách ve městech s 20 000–100 000

obyvateli (61,2 %). Naopak muži setrvávají ve veřejných knihovnách méně často, s výjimkou obecních knihoven, kde zůstává v knihovnách dlouhodobě více než 62 % mužů.

Ve skupině specializovaných knihoven mají nejvyšší podíl „věrných“ knihovnic lékařské (72,2 %) a ostatní specializované knihovny (68,1 %). Pokud jde o muže, nejvíce setrvávají v institucích knihovnic „ostatních“ specializovaných knihoven (50 %) a knihoven AV ČR (47,1 %), nejméně pak muzejní knihovnic (23 %).

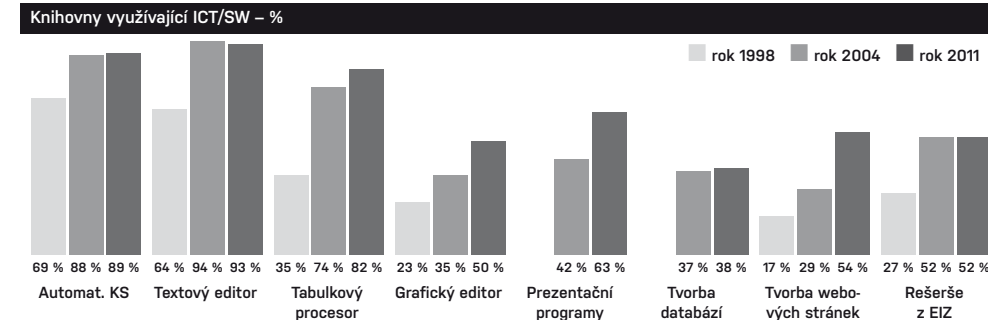
Knihovníci zaměstnaní v knihovně více než 10 let

My a počítače

V průzkumu je pravidelně zjišťováno, jaké procento knihovníků v knihovně je schopno rutinně pracovat s jednotlivými typy počítačového softwaru, resp. IT. Právě v této oblasti je třeba průzkum od průzkumu nejvíce upravovat, lépe řečeno měnit otázky, aby respektovaly vývoj technologií, ale i vývoj kvalifikace, resp. kompetencí v knihovnách. Oproti předchozím průzkumům byly proto například vypuštěny dotazy týkající se některých segmentů počítačové gramotnosti, které jsou již běžnou součástí obecních kompetencí odborných pracovníků knihoven (elektronická pošta, využívání internetu ad.).

V této oblasti je také možno velmi dobře sledovat poměrně pozitivní vývoj. Následující graf ukazuje, jak roste využívání jednotlivých typů softwaru v knihovnách.

Využívání *automatizovaných knihovnických systémů a textového editoru* je již samozřejmostí pro většinu pracovníků knihoven. Pouze malá část nejmenších obecních knihoven a několik málo knihoven specializovaných dosud AKS nevyužívá.

Využívání *tabulkového editoru* se ve všech sledovaných knihovnách pohybuje v rozmezí od 80 do 100 % kromě nejmenších obecních knihoven, kde je nižší (65 %); ve všech typech knihoven však trvale roste, nejdynamičtěji v menších městských knihovnách (města do 5000 obyvatel) a v knihovnách muzejních.

Využívání *grafického editoru* je ve veřejných i specializovaných knihovnách v průměru 50 %. Jde spíše o výběrovou kompetenci, která se týká omezeného počtu pracovníků. Ve veřejných knihovnách všech typů i v knihovnách specializovaných však stále roste, nejdynamičtěji trvale v malých městských knihovnách (obce do 5000 obyvatel).

Využívání *prezentačních programů* je na dobré úrovni ve velkých knihovnách a velmi dynamicky se zlepšuje v menších veřejných a specializovaných knihovnách.

Využívání *programů pro tvorbu databází* je ve většině sledovaných knihoven výrazně nižší a mezi jednotlivými typy knihoven jsou poměrně velké rozdíly (od 14 % do 100 %). Lépe se rozvíjí v knihovnách specializovaných, přesto i tam, stejně jako ve veřejných knihovnách, patří tato kompetence k nejméně rozvinutým a je to nepochybně jeden z tipů na širší vzdělávání pracovníků knihoven.

Tvorba webových stránek je kompetence, která výrazně roste ve veřejných knihovnách včetně nejmenších, byť schopnost pracovat s webovým editorem je z hlediska potřeb knihovny omezena na užší okruh pracovníků. Ovšem vytvoření webové stránky patří dnes k základním dovednostem v oblasti IT, a vzdělávání v této oblasti je proto velmi žádoucí.

Rešeršní činnost a kvalifikace pro ni je v knihovnách zpravidla omezena na užší okruh pracovníků. Nejrychleji se situace zlepšuje v nejmenších městských knihovnách. Jde o kompetenci, která je součástí odborné knihovnické kvalifikace a patří k základům kvalitních služeb knihovny, proto by jí měla být věnována mnohem větší pozornost v oblasti vzdělávání.

Následující graf ukazuje, kde knihovníci v současné době nejčastěji své kompetence v práci s IT získávají.

Veřejné knihovny uvádějí stále tři nejčastější zdroje získávání počítačové gramotnosti: zaškolení v knihovně (23,9 %), samostudium (22,2 %) a vzdělávací centra knihoven (21,2 %); s velkým odstupem následují dodavatelé systému (15,8 %) a škola (10,7 %); okrajový význam mají školící agentury (4,3 %) a jiné cesty (2 %).

Význam samostudia mírně klesá, přestože jeho role v získávání kompetencí v oblasti IT je stále velmi důležitá; naopak výrazně vzrostl význam zaškolení v knihovně a také podíl dodavatele systému.

U specializovaných knihoven jsou nejčastějším zdrojem vzdělání v oblasti počítačové gramotnosti samostudium (26,4 %), zaškolení v knihovně (22,9 %) a s odstupem dodavatel systému (17,5 %); následují vzdělávací centra knihoven (14,7 %) a škola (11,8 %). Zanedbatelnou roli hrají vzdělávací agentury (3,6 %) a jiné zdroje (3,1 %).

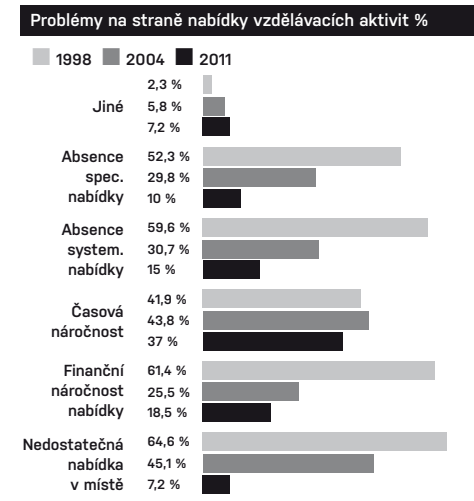
Problémy se vzděláváním

Jak se vyvíjí pohled knihoven jako celku na problémy se vzděláváním, ukazuje další uvedený graf. Veřejné a specializované knihovny se v názorech mírně liší, celkově je však spokojenost s nabídkou vzdělávacích aktivit stále větší. Jistě to odráží současnou situaci; po mém soudu je nabídka vzdělávacích aktivit více než bohatá (což samozřejmě nevyovídá nic o jejich kvalitě); neuplyne téměř den, kdy by se nekonal nějaký seminář, workshop či přednáška pro knihovnickou obec.

Za hlavní problém v nabídce vzdělávacích aktivit považují veřejné knihovny ovšem opět časovou náročnost, s odstupem následuje nedostatečná nabídka (přímo) v místě a s ještě větším odstupem finanční náročnost akcí. Tyto tři parametry, byť v různých pořadích a hodnotách, jsou pro veřejné knihovny trvale problémy hlavními; ostatní se vyskytují s menší nálehavostí. Všechny problémy s výjimkou časové náročnosti mají sestupnou tendenci.

Finanční problémy a problémy s časovou náročností vzdělávacích akcí pocítují především městské knihovny v největších městech. Paradoxně menší problémy pocítují jako celek knihovny malé. Například nedostatečnou nabídku v místě vidí jako problém jen 20 % obecních (= nejmenších) knihoven, finanční problémy jen 16 % a časovou náročnost 30 % těchto knihoven, a to i přesto, že většinou v knihovně pracuje jeden, maximálně dva lidé. Nároky na množství/rozsah vzdělávacích aktivit jsou v těchto knihovnách pravděpodobně menší, a proto je jejich spokojenost vyšší.

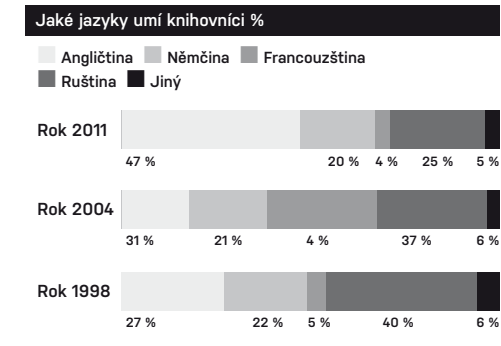
U specializovaných knihoven je hlavním problémem nedostatečná nabídka v místě, následuje časová náročnost a absence systematické nabídky. Významným problémem je také absence specifické nabídky a finanční náročnost.

Jak jsme na tom s jazyky

Trvale jsou sledovány také jazykové kompetence knihovníků (angličtina, němčina, fran-

couzština, ruština a „jiné“); hodnotí se úroveň na škále: optimální, dobrá, dostatečná a nevyhovující. Že se situace postupně výrazně mění, ukazuje následující graf.

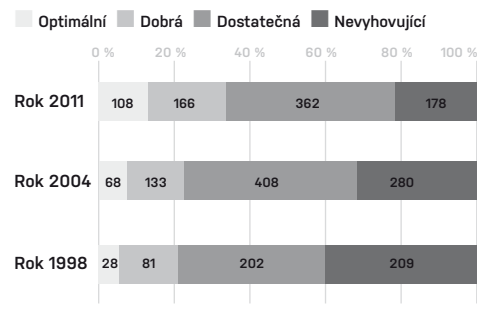
Rozhodující změnou je nárůst jazykových kompetencí knihovníků v angličtině (43 % pracovníků ve veřejných, 55 % ve specializovaných knihovnách) a naopak pokles kompetencí v ruštině (28 % pracovníků ve veřejných, 20 % ve specializovaných knihovnách). Jak je z grafu patrné, jde o trvalý trend; v předchozích průzkumech ještě jednoznačně převažovala znalost jazyka ruského. Ten je dnes dominantním cizím jazykem už jen v obecních a nejmenších městských knihovnách. Úpadek znalosti ruštiny v knihovnách ve velkých městech, kde lze předpokládat značné počty imigrantů z ruských mluvčích oblastí, nelze samozřejmě považovat za pozitivní jev, zvláště když je provázen u nejmladší generace i neznalostí písma – azbuky, což působí v mnoha knihovnách problémy i v oblasti katalogizace. To platí také pro některé sítě knihoven specializovaných.

Úroveň jazykových kompetencí roste s velikostí sídla; řada knihovníků zejména z velkých veřejných a také specializovaných knihoven ovládá více jazyků.

Také spokojenost managementu knihoven s jazykovým vybavením knihovníků roste, je však opět větší v knihovnách v malých sídlech; za nedostatečnou považuje jazykovou výbavu pracovníků jen čtvrtina veřejných a 11 % specializovaných knihoven.

I když spokojenost s jazykovým vybavením v knihovnách stoupá, vnímá management zejména větších knihoven nutnost dalšího růstu jazykových kompetencí.

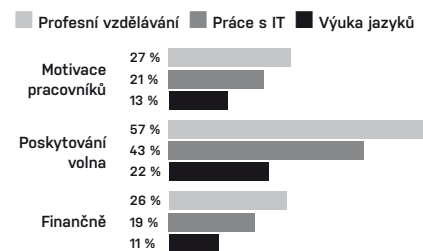
Jak jsme spokojeni s jazykovou znalostí svých pracovníků

Jak zaměstnavatelé podporují vzdělávání knihovníků

Je třeba říci, že motivace a podpora vzdělávání pracovníků ze strany zřizovatelů je obecně stále nedostatečná. Vzdělávání věnují knihovnici ročně v průměru 34 hodin ve veřejných (od 46 hodin v krajských po 25 hodin v městských knihovnách v největších městech) a 40 hodin ve specializovaných knihovnách (od 63 hodin v knihovnách Akademie věd po 26 hodin v knihovnách lékařských); standardu veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS), tj. 48 hodin, dosahují pracovníci knihoven výjimečně.

Jak knihovny podporují své pracovníky ve vzdělávání %

Kvalifikace knihovníků zásadním způsobem ovlivňuje kvalitu služeb, které knihovna poskytuje. Mělo by tedy být zájmem knihovny, resp. zřizovatele, aby se kvalifikace pracovníků trvale zvyšovala. Nejvíce je podporováno profesní vzdělávání, a to poskytováním volna, finanční podporou i motivací zaměstnanců, dále vzdělávání v oblasti využívání IT (zejména poskytováním volna); na posledním místě, nikoli však s nevýznamnými hodnotami a s rostoucí tendencí, je podpora jazykového vzdělávání. Obdobné závěry měly i předchozí průzkumy, jde tedy o trvalý trend.

S klesající velikostí obce klesá i podpora profesního vzdělávání všemi třemi formami; u obecních knihoven se podpora snižuje velmi výrazně. V celku specializovaných knihoven je podpora zvyšování kvalifikace vyšší.

Velkým problémem je nedostatečná podpora vzdělávání knihovníků v oblasti IT, ačkoli kvalifikace knihovníků v této oblasti zejména (ale nejen) v malých knihovnách rozhodně není dostatečná. Kompetence knihovníků v oblasti IT budou stále více ovlivňovat kvalitu služeb knihovny, sdílení a využívání společných zdrojů apod. Rozdíl v úrovni poskytování služeb může být zdrojem zvětšující se propasti mezi uživateli ve velkých a menších sídlech, a následně logicky důvodem k postupnému rušení těch nezajímavých služeb (=knihoven). Zvyšovat podporu vzdělání v oblasti IT je proto nejen úkolem vedení knihoven, zřizovatelů, ale také knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí.

Jazykové vzdělávání má v knihovnách nejnížší podporu, zvláště pak v malých sídlech. Lze jen doufat, že zvyšování kompetencí v této oblasti poroste nadále v celé společnosti, a tudíž i v menších aglomeracích. Nejde totiž jen o množství cizinců v konkrétní lokalitě, ale například o pohyb a orientaci knihovníka ve virtuálním prostoru (cizojazyčné zdroje, komunikace se vzdálenými uživateli v cizích jazycích atd.).

Přes všechno negativní, co bylo výše řečeno, celkově v knihovnách podpora zvyšování/rozšiřování kvalifikace velmi mírně roste.

V čem se chceme vzdělávat

V průzkumech se pravidelně zjišťují také tematické priority vzdělávání knihovníků, a to ve třech oblastech: základní knihovnické činnosti, management a práce s IT. Posuny zájmu a potřeb jsou základní informací pro ty, kteří organizují vzdělávání pro knihovníky.

Priority vzdělávání – knihovnické činnosti

Veřejné knihovny	Specializované knihovny
Podpora čtenářské gramotnosti a čtenářství	Práce s databázemi vyhledávání, rešerše
1	1
Vzdělávací funkce knihoven	Elektronické zdroje a služby
2	2
Výpůjční služby a systémy	Katalogizace speciálních dokumentů vč. elektronických
3	3
Elektronické zdroje a služby	Autorské právo
4	4
Informační výchova uživatelů včetně práce s IT	Referenční a informační služby
5	5

Komunitní role knihoven	6	Ochrana fondu	6
Práce s databázemi vyhledávání, rešerše	7	Vývoj a řízení sbírek, akvizice	7
Jmenná katalogizace včetně AACR2, MARC 21	8	Marketing služeb, uživatelské potřeby	8
Meziknihovní služby a dodávání dokumentů	9	AACR2, MARC 21	9
Lektorské dovednosti, správná prezentace	10	Věcná katalogizace, konspektus	10

V profesním vzdělávání jsou ve veřejných knihovnách preferována tato témata: podpora čtenářské gramotnosti a čtenářství, vzdělávací funkce knihoven, výpůjční služby a systémy, elektronické zdroje a služby, informační výchova uživatelů včetně práce s IT; ve specializovaných knihovnách: práce s databázemi – vyhledávání, rešerše, elektronické zdroje a služby, katalogizace speciálních dokumentů včetně elektronických, autorské právo, referenční a informační služby.

Priority se příliš neliší od těch, jež byly deklarovány v předchozím průzkumu. Novým hitem se stává vzdělávání v oblasti podpory čtenářské gramotnosti, což zřejmě vyplývá z obecného pocitu ohrožení čtenářství v populaci. Elektronické zdroje a služby v předchozím průzkumu v nabídce nebyly. Vzhledem k rozdílům v požadavcích veřejných a specializovaných knihoven, mnohem výraznějším než v předchozím průzkumu, by bylo vhodné koncipovat další vzdělávání knihovníků pro každou skupinu zvlášť.

Priority vzdělávání – management

Veřejné knihovny	Specializované knihovny
Právní minimum pro knihovny	Právní minimum pro knihovny
1	1
Projektový management, příprava projektů a žádosti o dotace	Projektový management, příprava projektů a žádosti o dotace
2	2
Ekonomické minimum pro knihovny	Ekonomické minimum pro knihovny
3	3
Public Relations	Komunikace v organizaci
4	4
Komunikace v organizaci	Public Relations
5	5
Hodnocení výkonu a činnosti knihoven, benchmarking	Týmová spolupráce
6	6
Týmová spolupráce	Personální management
7	7
Firemní kultura	Hodnocení výkonu a činnosti knihoven, benchmarking
8	8
Personální management	Strategie a řízení procesu změny
9	9
Strategie a řízení procesu změny	Firemní kultura
10	10
Fundraising, ekonomika podniku	Fundraising, ekonomika podniku
11	11

V oblasti managementu jsou preferována tato témata: právní minimum pro knihovníky, projektový management, příprava projektů a žádosti o dotace, ekonomické minimum pro knihovníky; panuje na nich shoda v obou typech knihoven. Projektový management je

předmětem zájmu knihovníků trvale, svědčí o tom i výsledky předchozích průzkumů. Dvě další priority v nabídce předchozích průzkumů nebyly, jejich aktuálnost je okamžitě vynesla na přední místa. Pořadí na dalších příčkách se oproti předchozím průzkumům významně nemění, snad s výjimkou fundraisingu, který se v obou skupinách dostal na poslední místo.

Priority vzdělávání – ICT

Veřejné knihovny	Specializované knihovny
Tvorba a správa webových stránek	Vyhledávací nástroje a informační zdroje na internetu
1	1
Vyhledávací nástroje a informační zdroje na internetu	Automatizovaný knihovní systém
2	2
Automatizovaný knihovní systém	Digitalizace
3	3
Možnosti využití ICT v práci knihoven	Digitální knihovny
4	4
Digitální prezentace	Tvorba a správa webových stránek
5	5
Práce systémového knihovníka	Práce systémového knihovníka
6	6
Digitální knihovny	Digitální prezentace
7	7
Digitalizace	Možnosti využití ICT v práci knihoven
8	8
Safer Internet	Safer Internet
9	9
Základy hardware	Základy hardware
10	10

V případě vzdělávání v oblasti IT veřejné knihovny preferují tato témata: tvorba a správa webových stránek, vyhledávací nástroje a informační zdroje na internetu a automatizovaný knihovní systém. Priority se shodují s předchozím průzkumem, liší se pouze jejich pořadí. U specializovaných knihoven se k druhým dvěma z uvedené trojice přidává aktuální problematika digitalizace, která je pro veřejné knihovny zatím méně zajímavá. Ani v této skupině nedošlo ke změně od předchozího průzkumu. Všechna uvedená témata by měla zařadit do programů celoživotního vzdělávání krajská vzdělávací centra i další poskytovatelé vzdělávání knihovníků, aby jejich aktivity reagovaly na aktuální potřeby praxe.

E-learning a my...

Vzdělávání formou e-learningu je v knihovnách relativně novým fenoménem, proto se toto téma v předchozích průzkumech nevyskytovalo. Otázku na zkušenost s touto formou vzdělávání zodpověděla přibližně třetina veřejných knihoven, z toho pouze asi čtvrtina pozitivně. S e-learningem jako formou vzdělávání se tedy setkalo zatím velmi málo knihovníků, nejčastěji pracovníci krajských a největších městských knihoven. Zkušenost s e-learningem

klesá úměrně s velikostí obce, nejmenší je v knihovnách obecních (16,6 % knihoven). Právě pro malé knihovny, vzdálené od center vzdělávání, s malým počtem zaměstnanců, kteří musí zajistit provoz, je však e-learning výhodnou formou studia a měl by být využíván co nejvíce. Opět je to obrovské pole pro knihovny pověřené regionálními funkcemi.

Ze specializovaných knihoven odpověděla asi třetina a téměř všechny pozitivně. Nejvíce zkušenosti s e-learningem mají ústřední specializované knihovny (83,3 %) a knihovny vysokoškolské (64,3 %), nejméně muzejní knihovny (6,3 %).

Význam e-learningu si však knihovníci uvědomují, je formou vzdělávání očekávanou a vítanou. Těší se na něj a využívat by ho chtělo 91 % veřejných a 96 % specializovaných knihoven. Další důležitý podnět pro všechny, kdo se vzděláváním knihovníků zabývají. Je velmi pravděpodobné, že kvalitní oborový e-learning bude také podporován například v podprogramu VISK 2.

Co za to?

Odpověď na otázku, která pravděpodobně zajímá knihovníky z celého průzkumu nejvíce, by se dala shrnout do lakonického souvětí: pracovníci veřejných knihoven jsou nejčastěji zařazeni v platové třídě deváté (32,5 %); jejich platy jsou nadále hluboko pod celostátním průměrem. To by však bylo přece jen poněkud málo. I zde lze totiž sledovat určité posuny. Tak tedy několik zajímavých skutečností.

Ve veřejných knihovnách bylo v roce 2011 nejvíce knihovníků zařazeno ve třídě deváté, což je posun proti předchozímu šetření, kdy byla dominantní třída osmá. V té bylo v roce 2011 zařazeno 31,2 % odborných knihovníků; ve třídě 10. celkem 11 %, ve třídě 11. to bylo 9,6 %, ve třídě sedmé pak 7 %, ve třídě 12. jen 3,7 % a ve třídě šesté pouhých 2,5 % odborných knihovníků. Pokud jde o četnost, stojí za zmínku ještě třída 13. (1,2 % odborných knihovníků). Ta se ovšem už téměř výlučně týká – stejně jako v předchozím průzkumu – krajských knihoven a jen několika knihoven městských.

Lze tedy konstatovat pozitivní posun v zařazení knihovníků oproti předchozímu průzkumu, jak ukazuje porovnání pořadí tříd podle

četnosti v roce 2004: 8., 9., 7., 10., 11., 6., 12., 13. a v roce 2011: 9., 8., 10., 11., 7., 12., 6., 13. Ostatní třídy jsou zastoupeny ojediněle.

Negativním signálem ovšem je, že přibližně 40 odborných knihovníků bylo zařazeno ve třídách nižších, a to již od třídy první, přestože pro odborné knihovnické profese je katalog prací stanoven až od třídy šesté. To se týká obecních knihoven a městských knihoven ve všech velikostních kategoriích měst s výjimkou největších (města nad 100 000 obyvatel). Jde o stejnou, tj. stejně špatnou, situaci jako v době předchozího průzkumu. Tato zařazení nejsou v souladu s katalogem prací.

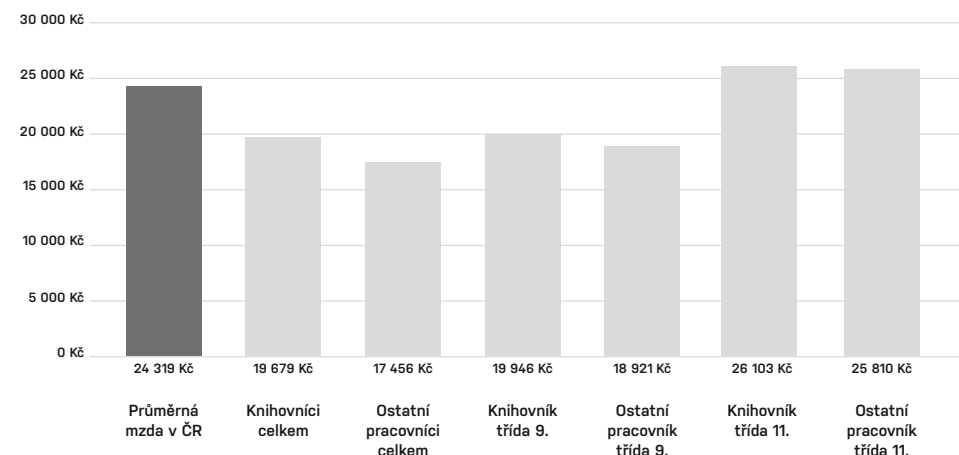
U specializovaných knihoven jsou výsledky mnohem méně reprezentativní, přesto pro základní informaci uvedme, že nejčastější je třída 11., následují třídy 10., 9., 12. a 8.; od třídy sedmé a šesté je počet knihovníků zcela zanedbatelný. Také ve specializovaných knihovnách byli čtyři odborní knihovníci zařazeni ve třídách prvních až pátých (všichni v muzejních knihovnách), tedy v rozporu s katalogem prací.

Ve veřejných knihovnách mají ve třídách 4., 5., 6., 7., 13. vyšší průměrné platy ostatní (neknihovníčtí) pracovníci; ve třídě 12. a 14. je průměrný plat téměř stejný. Ve třídách 1., 2., 3., 8., 9., 10. a 11. (tedy i v nejčastějších „knihovnických“ třídách) mají vyšší průměrné platy knihovníci.

Ve specializovaných knihovnách mají neknihovníčtí pracovníci vyšší průměrné měsíční platy ve třídách 6., 7., 8., 11., 12., 14.; knihovníci mají vyšší platy ve třídách 1., 2., 3., 9., 13.; ve třídě 10. je plat pro obě skupiny srovnatelný.

Tradičně nedobrou platovou situaci v knihovnách potvrdil i tento průzkum. Průměrná mzda v České republice v roce 2011 byla 24 319 Kč (údaj Českého statistického úřadu), zatímco průměrný plat knihovníka v tomto období dosáhl částky 19 679 Kč, tj. byl o 19 % (4640 Kč) pod celostátním průměrem. Ve třídě deváté, která vyžaduje odborné středoškolské vzdělání a je nepoužívanější třídou pro profesi knihovníka, kterou vykonávají i lidé s vyšším vzděláním, činil průměrný plat 19 946 Kč, byl tedy o 18 % pod průměrnou mzdou. Je proto možné konstatovat, že naprostá většina zaměstnanců knihoven v České republice je hluboko pod tímto republikovým průměrem.

Průměrné platy 2011 – srovnání

Z celkového počtu odborných knihovníků, za něž byly údaje vyplněny, se nad celostátní průměr dostalo pouze 9 %. Jedná se především o ty pracovníky, kteří jsou zařazeni ve třídě 11. a výše, ovšem také v průměru, neboť i ve třídě 11. a dokonce i 12. jsou vykazovány nižší průměrné platy, než je zmíněný celorepublikový průměr. Uvědomíme-li si, že od třídy 12. se v případě veřejných knihoven jedná již téměř výhradně o krajské knihovny, že v uvedené třídě 11. a výše se již obvykle nacházejí vedoucí a ředitelé knihoven – tedy lidé s velkou zodpovědností za chod instituce, veřejný majetek a mnohdy desítky či stovky pracovníků a svým způsobem i tisíce uživatelů –, jejichž platy ovšem díky nadtarifním složkám (například příplatky za vedení, odměny apod.) tento průměrný plat jistě výrazně zvyšují, je celkový obraz platové situace českého knihovnictví opravdu deprimující.

Platí-li teze, že přibližně 75 % obyvatel nikdy nedosáhne na průměrnou mzdu, v knihovnách podle našeho průzkumu na průměrnou mzdu nedosáhne celých 91 % knihovníků! Celkově nízké platové ohodnocení knihovníků jednoznačně nejvíce ovlivňuje vzdělanostní a věko-

vou strukturu pracovníků knihoven. Ti, kdo zajišťují kvalitu poskytovaných služeb, tedy knihovníci, totiž logicky jaksi postrádají cosi podstatného pro zvyšování kvalifikace a zlepšování osobnostních charakteristik – materiální motivaci. Změnit tuto situaci není jednoduché a je to dlouhodobý společný úkol pro mnoho subjektů – zřizovatele, odbory, politickou reprezentaci, pracovníky samotné, ale také pro management knihoven, jehož zodpovědností je kvalitní personální řízení. Zdá se, že tento úkol je zatím nad naše síly. Jenže bez jeho splnění nelze předpokládat rozvoj hlavní de- vizy a limitního faktoru veřejných knihovnických a informačních služeb – lidských zdrojů. I proto považují práci na jednotlivých kapitolách priority 20 (Lidské zdroje) *Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2011–2015* za tak důležitou.

Podrobné výsledky průzkumu jsou k dispozici na adrese <http://knihovnam.nkp.cz/docs/ZpravaAnalyzaPracovniku2011.pdf>.

ZLATA HOUŠKOVÁ ✉ zlata.houskova@gmail.com
Grafy: **VLADANA PILLEROVÁ, VÍT RICHTER**

LITERATURA:

- ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNICKÁ RADA. *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 až 2015* [online]. Praha, 2012. Dostupné z: <http://www.ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2011-2015/>.
- HOUŠKOVÁ, Zlata a VLADANA PILLEROVÁ. *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2011: Zpráva z průzkumu*. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2013, 103 s. ISBN 978-80-7050-624-0. Dostupné z <http://knihovnam.nkp.cz/docs/ZpravaAnalyzaPracovniku2011.pdf>.

Výtvarná úroveň knižní produkce by měla být taková, aby nabídla čtenáři něco navíc...

Foto archiv V. B.

Na stránkách letošního ročníku *Čtenáře* nalézáte pravidelnou rubriku, kterou zaštiťuje Knihovna Národního muzea (KNM). Odhaluje v ní zajímavosti a někdy až tajemství ze svých fondů. Jednou z prvních autorek, která do rubriky připravila příspěvek (přibližující cenzurní zásahy do knih, *Čtenář* č. 2/2013, str. 61), je Veronika Botová z oddělení knižní kultury KNM. Veronika Botová se ale vedle své práce zabývá knižními úpravami, vytváří autorské knihy a věnuje se grafické tvorbě vůbec. To je rovněž jeden z důvodů, proč jsme ji požádali o rozhovor... Další vám jistě ozřejmí následující řádky.

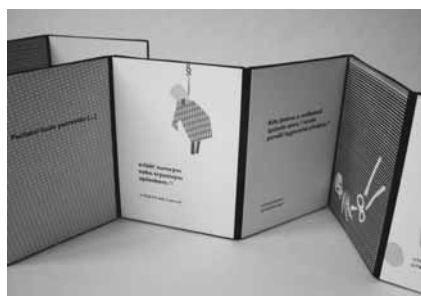
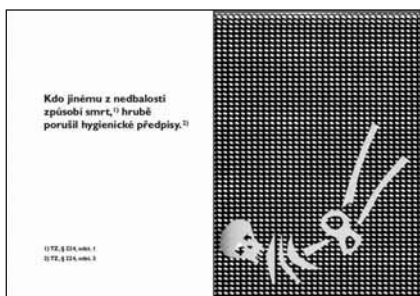
→ Jaký obor jste vystudovala, co vás předurčilo k volbě povolání?

Vystudovala jsem propagační výtvarnictví na Střední průmyslové škole grafické a později knižní grafiku na Ústavu umění a designu Západočeské univerzity v Plzni. O design a knižní grafiku jsem se zajímala „odjakživa“, knižní grafice jsem se začala věnovat krátce po střední škole. Jsem velmi ráda, že mám to štěstí pracovat v oddělení knižní kultury KNM. Obě profese, kterým se věnuji – grafický design, potažmo knižní grafika, a správa sbírkových fondů v oddělení knižní kultury –, se totiž vzájemně skvěle propojují a doplňují. Věnuji se designu jak v praxi, tak teoreticky. Poznatky z praxe mohou zúročit při odborném zpracovávání a správě sbírek, mohou například lépe pochopit postupy ilustrátorů či kniž-

ních grafiků. Sbírkové jsou ale zároveň pro mne obrovským zdrojem inspirace – možnost pracovat denně s původní tvorbou předních českých ilustrátorů a grafických úpravců 20. století je mnohem lepší než nejkvalitnější odborná literatura o dějinách oboru.

→ Jak byste studium z dnešního pohledu zhodnotila, volila byste jinak? Je to obor, který se v některých směrech poměrně rychle rozvíjí, jak se dále vzděláváte? Sledujete současnou nabídku vzdělání ve svém oboru, je podle vás dostatečná?

Jiné studium bych nevolila – jak už jsem zmínila, i pro mou profesi v Národním muzeu jsou mi zvolené obory velkým přínosem. Samozřejmě soustavně sleduji tvorbu současných designérů

Trestní zákoník – autorská kniha vznikla vlastními kombinacemi výňatků z paragrafů TZ

a ilustrátorů, odbornou literaturu i internetové zdroje, navštěvují výstavy. Je také potřeba se neustále vzdělávat v oblasti počítačové techniky – i grafické programy procházejí rychlým vývojem a technické požadavky se neustále zvyšují. Co se týče současné nabídky vzdělání v oboru – myslím, že dostatečná je, existuje velmi mnoho výtvarných škol a oborů, protože je o ně obrovský zájem (dnes především o grafický design).

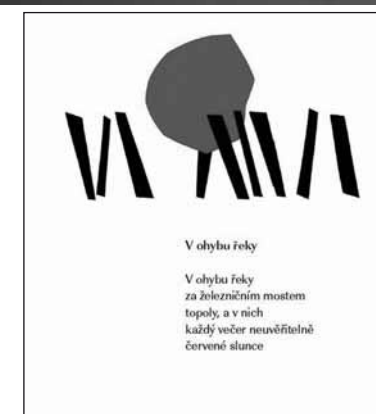
→ Co je náplní oddělení, ve kterém pracujete, a potom konkrétně vaší práce?

Oddělení knižní kultury uchovává doklady k vývoji knižní kultury ve 20. století. Spravujeme mnoho sbírkových fondů – například nakladatelskou korespondenci, sbírku ilustrací, tiskařské štočky, nakladatelské plakáty a prospekty, exlibris, fotografie, kramářské tisky, sazečské a knihařské nástroje a další. V oddělení je nás pět kurátorů, každý z nás má na starosti několik sbírkových fondů. Práce je velmi pestrá – o sbírkové předměty je potřeba vhodným způsobem pečovat, evidovat je, sledovat jejich stav, zajistit jejich vhodné uložení do obalových materiálů a uložení v depozitářích, zajišťovat restaurování, provádět nové akvizice, předměty odborně zpracovávat a zpřístupňovat badatelům. Věnujeme se také digitalizaci (a pokud to dovolují autorská práva, tak i následnému zveřejňování v on-line katalogích). Pořádáme výstavy, exkurze, přednášky, publikujeme... Je toho opravdu hodně, a to je také jedním z důvodů, proč je naše práce tak zajímavá a v žádném případě není jednotvárná.

Naše oddělení vzniklo v roce 1969, sbírky tohoto typu však KNM částečně uchovávala již mnohem dříve, systematicky se ale doklady k vývoji knižní kultury začaly spravovat a sbírat až po vzniku oddělení v 60. letech. Uchovávané například materiály ze zaniklých prvorepublikových nakladatelství, ale často získáváme (a získávali jsme) předměty přímo od výtvarníků, a to formou darů, koupí či jako pozůstalosti prostřednictvím jejich dědiců.

→ Která z těchto činností vám takřikajíc nejvíce přirostla k srdci?

Nejvíce mne asi baví první seznámení s přrůstkem – třeba ilustračními soubory některého výtvarníka – a následná odborná katalogizace. Je

Autorské knihy s texty Ivana Wernische byly vytvořeny za použití jeho poezie

Návrh titulní dvoustany k Minutovým groteskám vznikl v rámci cvičení v hodinách grafického designu

to takřka detektivní práce, protože leckdy nejsou předměty nijak blíže určeny, známe jen autora (a někdy ani to ne, pokud se jedná o starší přírůstek). Je potřeba se zorientovat – zjistit, ke které knize dané ilustrace či skici vznikly, zda byly v knize použité, či nikoli, zda se jedná o ilustrace dovnitř knihy či na obálku, přebal, vazbu či předsádky anebo třeba pro nakladatelský prospekt, zda nebyla jejich podoba například nějak cenzurována – což vidíme porovnáním s výslednou knihou. Leckdy zjistím, že ilustrace třeba vůbec nebyly realizovány, kniha buď nevyšla, anebo se nakladatel rozhodl použít ilustrace jiného výtvarníka – i proto jsou naše sbírky cenným dokumentem, některé ilustrace, pokud kniha nevyšla, je tak možné vidět pouze u nás. Baví mne také příprava výstav – naposledy byla velmi zajímavá příprava výstavy pro Středočeskou vědeckou knihovnu v Kladně *Vzpomínky na knihtisk*.

→ Jaká období či oblasti z knižní kultury jsou vám nejbližší?

Asi období 60. let 20. století, kdy byl obecně design na vysoké úrovni. Vznikaly moderní počiny jak v typografii, designu, tak v ilustraci. Mám ráda tvorbu Jaroslava Šury, Zdenka Seydla či Jaroslava Švába nebo typografa Oldřicha Hlavsy. Také meziválečná moderna se mi velmi líbí – například práce Ladislava Sutnara jsou velice nadčasové. Obecně dávám přednost jednoduchému a modernímu designu. Samozřejmě, že třeba i konec 19. století má své kouzlo – leckdy kýčovitá a pře zdobené knižní obálky a titulní listy, vzbuzující často úsměv, jsou také důležitým dokladem doby.

→ Jak hodnotíte nabídku odborné literatury?

Myslím, že vychází spousta skvělých publikací, především monografií výtvarníků. Vznikají spíše dílčí projekty, mapující jednotlivá období nebo styly, než průřezové publikace o dějinách knižní kultury, ale o to jsou asi lepší, protože mohou být podrobnější.

→ Co je, nebo by mělo být „úkolem“ knižní kultury v tzv. digitálním věku?

Doufám, že klasické „papírové“ knihy ani v době knih elektronických jen tak nezaniknou – elektronická média je přeci jen nemohou plně nahradit. Výtvarná úroveň knižní produkce by měla být taková, aby nabídla čtenáři něco navíc, co e-knihy nebo počítač nemohou zprostředkovat. A samozřejmě je důležité uchovávat historické doklady vývoje knižní kultury, právě tak, jako to dělá oddělení knižní kultury KNM.

→ V čem spatřujete hlavní problémy, ale také tendence či perspektivy současné knižní kultury?

Problémem bychom snad mohli nazvat masové rozšíření digitálních technologií tak, že v dnešní době si takřka každý může „vyřobit“ knihu celou sám (mám na mysli předtiskovou přípravu). Knihy pak neupravují jen profesionální designéři, ale i lidé bez základních znalostí typografických a výtvarných zásad, což je na knižní produkci často vidět. Počítače umožňují nejrůznější deformace písma i obrazu a jejich rozličné, ale nevhodné kombinace, navíc je možné vytvořit například knižní obálku velmi snadno a rychle, bez rozmyslu. Knižní design tak většinou vzniká přímo v počítačových programech, úpravci často vůbec neskicují na papír, nerozmýšlejí si nápady ani nevytvářejí více návrhů pro následný výběr nevhodnějšího řešení. To ale neznamená, že by dříve nevznikaly nekvalitně připravené knihy. Nicméně vzniká i spousta skvěle vypravených knih, u kterých naopak designéři umějí počítačovou technologii využít ve prospěch projektu. Oproti době klasického knihtisku se zlepšila i technologie tisku a úroveň reprodukce. V oblasti dětské knižní produkce vnímám trochu úpadek oproti dřívějšímu, například 60. nebo 70. létům 20. století – když se rozhlížím v knihkupectvích, police jsou přeplněny líbivě až nevkusně ilustrovanými knihami, při jejichž vzniku určitě hodně „pomohl“

počítač a nejrůznější efekty. Avšak opět to nepatří pro celou produkci – zajímavé knihy vznikají například ve spolupráci s mladými ilustrátory z Vysoké školy uměleckoprůmyslové, jejichž počiny jsou každoročně oceňovány například v soutěži o *Nejkrásnější české knihy roku*.

→ A co knihovny? Jakou roli v oblasti knižní kultury mohou sehrát?

Zprostředkováním nejnovější knižní produkce se mohou čtenáři seznamovat nejen s obsahovou stránkou, ale i výtvarnou. Výtvarné monografie nebo náročně vypravené knihy jsou většinou cenově velmi těžko dostupné, takže knihovny jsou velmi cenným zdrojem poznávání či studia (nejen) knižní kultury.

→ Sama se věnujete grafické tvorbě, můžete nám ji představit?

Věnuji se především knižní grafice a tvorbě plakátů. Ve volném čase tvořím i autorské knihy, koláže nebo navrhuji jen tak pro přátele společenské hry. Velmi mne baví plakátová tvorba, mohu zmínit třeba práci pro Středočeskou vědeckou knihovnu, pro kterou vzniklo již deset plakátů. U plakátu je možné pracovat o něco velkoryseji než například u knižní obálky, a tak je jejich navrhování pro mě příjemným zpestřením.

→ Co se dá říci k současné práci grafika, proměnila se tato profese nějak zásadně?

Práce grafika je náročná, například úprava a sazba publikací je kromě výtvarné práce prací mravenčí a často nekonečnou. Je potřeba dodržovat určité typografické zásady, ale zároveň se jimi nenechat svázat. Svazující často bývají i požadavky zadavatele. Někdy dochází i k bouřlivým diskusím nad návrhy a následným úpravám podle připomínek. Občas se stává, že má grafik chuť použít pseudonym či se k dílu vůbec nehlásit, protože díky požadavkům zadavatele se původní podoba výtvarného díla zcela změní k velké nespokojenosti autora. Někdy je pro mne obtížné ponořit se hlouběji do tvorby, takzvaně se „přepnout“ z běžného režimu do toho tvůrčího. Nejlépe se pracuje asi večer nebo v noci, kdy je klid a nápady mohou přicházet... Ale nápady někdy přijdou třeba uprostřed dne, v autobuse či při procházce. Profese grafika má, dá se říci, už desetiletí stále stejnou podstatu, ale sa-

možřejmě se mění dobový vkus, požadavky i technologie, takže je potřeba se neustále rozhlížet kolem a sledovat nové trendy.

→ Jak vznikají vaše autorské knihy, kde čerpáte inspiraci?

Na to je těžké jednoznačně odpovědět. Některé autorské knihy vznikly ještě při studiu přímo v rámci výuky – jako zadání ročníkových postupových zkoušek bylo vypsáno téma, a poté během několika týdnů probíhala samotná práce na knihách. Někdy si téma vymyslím sama. Inspiruji se různě – jak současným děním, tak třeba v literatuře, hudbě nebo filmu. Velkou inspirací je setkávání s lidmi nebo pozorování lidí a různých bizarních situací.

→ Sledujete například důkladněji zmiňovanou soutěž *Nejkrásnější české knihy*? Účastníte se přehlídek, výstav?

Soutěž o *Nejkrásnější české knihy* sleduji. Sleduji i tvorbu současných designérů, jak českých, tak zahraničních, především přes internet nebo monografie. Vystavovala jsem většinou s přáteli designéry nebo spolužáky na společných výstavách v Praze, Plzni i v Kladně, kde žiji.

→ Stiháte při všech svých aktivitách číst?

Stihám – většinou se u mne střídá tvůrčí období, kdy není na četbu vůbec čas, s obdobím, kdy tvořím jen velmi málo, ale naopak relaxuji u četby nebo filmu, a zároveň čerpám další inspiraci nebo skicuji další nápady a vymyslím nové výtvarné projekty. A nesmím zapomenout na četbu v rámci své profese v KNM – při odborné katalogizaci knižních ilustrací je potřeba danou knihu, ke které ilustrace vznikly, alespoň stručně pročíst nebo se rychle seznámit s obsahem, případně, pokud mne zaujme, si ji třeba i vypůjčím v kladenské knihovně a čtu doma či v autobuse.

→ Čtete elektronické knihy?

Zatím mě to nepohltilo, přeci jen jsou mi příjemnější knihy klasické, kde je kromě vizuálního vjemu zprostředkovaní i vjem hmatový, případně čichový, a lze jimi fyzicky listovat.

Děkuji za rozhovor.
LENKA ŠIMKOVÁ

Nenápadné výročí Čtenáře aneb Malý návrat proti proudu času

HANA JIRKALOVÁ Po absolutoriu Univerzity Karlovy, Filozofické fakulty, obor knihovnictví a VTI, nastoupila v roce 1973 do redakce Čtenáře, kde až do roku 1984 pracovala jako redaktorka. Po šestiletém působení v čtrnáctideníku Kulturní rozvoj se do Čtenáře vrátila a působila tu jako šéfredaktorka až do roku 2006. Její práce pro české knihovnictví byla oceněna Medailí Z. V. Tobolky.

Před dvaceti lety, když vycházel pětáctýročný ročník Čtenáře, přihodila se jedna pro jeho odběratele nijak zvlášť pozoruhodná událost, pro časopis však dosti významná. Třetí číslo tohoto ročníku bylo poslední, jehož vydavatelem bylo Ministerstvo kultury ČR. To převzalo Čtenáře pár let po jeho vzniku a čtyřicet let jej vydávalo nejprve v nakladatelství Orbis, posléze v Panorámě. Vydavatelská role tohoto orgánu spočívala zejména ve financování tzv. osvětových časopisů, mezi něž patřila např. i Melodie, Československá fotografie, Amatérská scéna a další, ale také, jak bylo tenkrát neblahým zvykem, v ideologickém dohledu. Nakladatelství poskytl vydavatelské a administrativní zázemí, redaktori byli jeho zaměstnanci. V nové době se však neslušelo, aby státní orgán vydával časopisy, a tak se hledalo jiné řešení.

Myslím, že to byl tehdejší šéf oddělení knihoven MK ČR PhDr. Jaroslav Císař, kdo přišel s nápadem, aby se vydavatelem stala Státní (dnes Středočeská) vědecká knihovna v Kladně. A tak se stalo několik důležitých věcí, z nichž nejvýznamnější bylo to, že ředitelka knihovny PhDr. Jiřina Kádnerová souhlasila a ministerstvo poskytlo knihovně, již tehdy zřizovalo, příslušnou finanční částku. S nakladatelstvím Panorama se uzavřely nové smlouvy a chtělo by se spolu s klasikem dodat „jelo se dál močalem černým kolem bílých skal“. Málem bych to dnes řekla i já, kdybych si nepřčetla svůj vlastní článek z té doby (Jirkalová, Hana: Vážení a milí čtenáři. In: Čtenář, 45, 1993, č. 12, s. 407) a nepřipomněla si, jaké to byly tenkrát turbulence, jak zanikaly instituce, zaběhnuté vazby a postupy a vznikaly, nebo také nevznikaly nové. Například Čtenáře vyráběla Státní tiskárna ve Slezské ulici v Praze 2 téměř od nepaměti. Nás

dlouholetý metěr (tj. termín z doby, kdy se ještě používal knihtisk!) pan Vraný byl tak vyškolen v knihovnictví, že nás upozorňoval na chyby nejen literní, ale i věcné. Jediný nedostatek byl ten, že jedno číslo Čtenáře se vyrábělo čtvrt roku. Čtyřicet let to stačilo, ale v nové situaci by nás to potopilo a se státním podnikem se na změně nedohodnete. Vystřídali jsme řadu tiskáren (a jen tak mimochodem přešli z gutenbergovského modelu tisku na digitální), všechny zvládly výrobu za tři týdny, ale nikdo neznal to, co měli sazeči a metěři v krvi. Noví podnikatelé neuměli lámat sloupce ani odstavce, nevěděli, co se míní zrcadlem stránky, obrázek pleskli, kam je napadlo, obálku vysadili obráceně... A tak musely zaniknout státní tiskárny a jejich zaměstnanci se dali na podnikání a teprve pak to zase začalo klapat. Rozpadla se i Poštovní novinová služba, do té doby jediný distributor periodického tisku a nastal model popsaný výše. Redakce musela vykoupit adresy odběratelů a hledat jinde. Mezitím rostly ceny poštovního a pohonných hmot, tak se znovu řešily i finanční záležitosti, ale i to se muselo zvládnout, protože bez spolehlivého distributora můžete redakci rovnou zabalit. Tohle všechno přineslo dost starostí i práce, ale byly to věci, které můžete s vynaložením jistého úsilí vyřešit.

Vzpomeňte si však na atmosféru té doby, na to, jak zamíchala hodnotami. Jak jsme nevěděli, jestli bude vůbec ještě nějaká kultura někomu zájmat. Jestli nebude nahrazena třeba pornografií nebo něčím podobným. Nechodilo se do divadla, zanikala kina, nekupovaly se knihy a koho budou napříště zajímat knihovny, o jejich časopise už vůbec nemluvě. A ke všemu zaniklo i nakladatelství Panorama a Čtenáře se ujala Academia, nakladatelství Akademie věd ČR.

Paralelně s výše popisovanou anabází se však řešily ještě dvě životně důležité záležitosti. Čtenář měl na přelomu osmdesátých a devadesátých let náklad 3000 výtisků a ten rok od roku padal a padal. Věděli jsme, že původní náklad byl neudržitelný, protože byl nereálný, ale nikdo netušil, kde se to zastaví. Pamatuji si, jak jsem zoufale sháněla údaje o nákladech podobných časopisů za první republiky a překvapilo mě, že například nesmrtelný Saldův Zápisník měl jen kolem 700 výtisků, ale vykládejte to lidem, kteří byli zvyklí na desetitisícové ba i statisícové náklady. A vlastně nebyl nikdo, kdo by měl nějaké jiné zkušenosti. Tak jsme zkoušeli fejetony, křížovky, úvodníky, angličtinu. Za mnohé jsme slízli kritiku či nějakou uštěpačnou poznámku, ale jak dělat správný knihovnický časopis a udržet se, to nevěděl nikdo.

Nicméně, když jsem si teď po dvaceti letech vzala Čtenáře z let 1991–1994 a dost důkladně jsem si je přečetla, přišla jsem na to, že jsme vlastně zvolili jediný možný způsob, a to udržet se nad hladinou za každou cenu, důkladně se rozhlížet kolem a nepřestávat klepat na všechny dveře, které nám přišly do cesty. Čtenář byl totiž

vždycky takový, jaké bylo knihovnictví, musel jít s ním a neodbíhat jinam. Doba byla sice chvílemi dost nepřehledná, ale byla chuť jít dál a hledat. A tak jsme spolu s knihovnami šli a hledali, dělali chyby, ale také nacházeli. Stránky časopisu to vše dosvědčují. Důležité bylo, že to nikdo z nás nevzdal, tak jako to nevzdali ani knihovníci. Kladenská knihovna mohla Čtenáře pocíťovat jako balvan na krku, financí nebylo nikdy nadbytek, zato starostí ano. Zásluhou ředitelky Jiřiny Kádnerové bylo, že Čtenáře nepovažovala za balvan, ale za úkol. A tak s námi hledala nové možnosti odběru, když vázla distribuce, neváhala ji převzít do knihovny a za její zcela zásadní počín považují ustavení pracovní skupiny ve složení Jiřina Kádnerová, Vladimíra Švorcová, Jan Helcelet, Vít Richter a Blanka Koubová, která se začala pravidelně scházet první středu v měsíci a přinášela témata, hledala autory, její členové sami psali a pokud to šlo, tak za časopis i lobbvali. Lidé se vyměnili, ale tenhle model funguje dál. Od devadesátých let se změnilo hodně, ale Čtenář tu stále je a dospěl k 65. ročníku. Přejí mu, aby to tak bylo i nadále.

HANA JIRKALOVÁ

KRONIKA ČTENÁŘE

V květnu letošního roku se knihovnická obec rozloučila se dvěma významnými osobnostmi českého knihovnictví, které mu zasvětily svůj profesionální život a podstatnou měrou ovlivnily jeho současnou podobu.

V **Mgr. Ivaně Hutařové** († 6. 5. 2013) odešla knihovnice, jež se neúnavně věnovala propagaci dětského čtenářství, byla iniciátorkou ankety *SUK – Čteme všichni*, organizovala vydávání *Knížek pro prvňáčky* a byla všude tam, kde se vytvářely podmínky pro zlepšení vztahu dětí ke knihám. Sama také publikovala, v novinách a časopisech jí vycházely povídky a fejetony, je také autorkou životopisných knížek o dětech našich prezidentů, o slavných zpěvácích a hercích Národního divadla 60. let minulého století a dvou detektivních příběhů.

I. Hutařová vystudovala Fakultu sociálních věd a publicistiky a od 70. let pracovala v Národní pedagogické knihovně Komenského, kde se jako vedoucí oddělení doplňování a zpracování fondu podílela na aktivitách spojených se Sukovou studijní knihovnou pro mládež.

Dr. Stanislav (Stanley) Kalkus († 22. 5. 2013) se okamžitě po návratu v 90. letech minulého století z téměř čtyřicetileté emigrace přihlásil do služeb českému knihovnictví. Pomáhal navazovat mezinárodní kontakty, stál při budování fondu Knihovny CERGE, navázal spolupráci mezi ÚISK FF UK a Univerzitou v Severní Karolině a její informačně-knihovnickou školou, s Longwood University ve Virginii nebo Salve Regina University v Rhode Island, kam mohli čeští studenti vyjždět za studiem nebo za praxí do knihoven.

Dr. S. Kalkus byl občanem USA od roku 1953, pracoval dlouhé roky na vedoucím postu v Ústřední knihovně federálního ministerstva námořnictví USA, angažoval se v nejvýznamnější profesní organizaci – Asociaci amerických knihovníků (ALA), byl uznávaným odborníkem v mezinárodní knihovnické organizaci (IFLA) nebo ve Special Libraries Association (SLA).

V rozhovoru, který poskytl časopisu Čtenář před dvaceti lety (roč. 45, č. 4, 1993, s. 116–118) zprostředkoval tehdejší stav amerického knihovnictví a realisticky nahlížel na potřeby českého knihovnictví, kterému zůstal až do svého odchodu věrný.

—OVA—

Nezapomente si předplatit ČTENÁŘE na rok 1994. Je dnes jediným časopisem všech knihovníků veřejných knihoven v České republice. Jestliže se rozpadají sítě knihoven, ruší se okresní systémy a administrativní členění našeho státu je stále velkou neznámou, je tu ČTENÁŘ, jako vaše společná věc, jako diskusní základna, kde se můžete domluvit navzájem, kde každý z vás může vystoupit, kde jsou vaše příspěvky nejen vítány a pozorně sledovány, ale i honorovány. Casopis ČTENÁŘ, měsíčník, jehož předplatné činí pouhých a s jinými periodikami nesrovnatelných 96 Kč, si můžete objednat na adrese uvedené v tiráži nebo u nás v redakci.

7-8 1993
Ročník 45
Číslo 11/93
ISSN 0811-2021

čtenář měsíčník pro práci s knihou

1993, roč. 45, č. 7-8, obálka

1993, roč. 45, č. 3, str. 197

KDE JSOU NAŠE MANTINELY?

Když ve škole jsme se učili, že demokracie je vláda většiny, které se menšina podřizuje. Je ohraňována určitými zákony, které byly také demokraticky přijaty - celý život se mi to zdálo jasné. Ale teď mám z toho zmatek. Stále si všichni opakujeme, že teď máme demokratický stát. Ale to, co se děje v knihovnictví, se mi demokratické nezdá, spíše je to anarchie.

Nikdo za nic neodpovídá, nikdo za nic nemůže. Když jednu inspektorku napadne, že rozpustí okresní knihovnu a střediskové knihovny budou vedeny přímo z okresního úřadu, klidně to může udělat, i když pracovníci ministerstva to nedoporučují a střediska ji jsou proti. Ze se léta

osvědčoval společný nákup a zpracování knih (když už nemluví o tom ostatním), že to bylo v tom celku mnohem ekonomičtější, na tom nezáleží. Ať si teď střediska sami katalogizují, jako to dělali před třiceti lety! Inspektorka si prosadí své, protože žádné předpisy neexistují a ani není kam se proti tomu odvolávat. Za týden se sice zjistí, že to všechno tak jednoduše nejde, ale kolik se zatím udělalo zmatků! A kolik jich ještě bude!

Asi jsem už příliš stará, že to nechápu. Nechápu třeba, jak knihovna může být privatizována. Ano, pamatuji malé soukromé půjčovny knih za první republiky, ale vedle nich fungovaly veřejné obecní knihovny s městskými dotacemi. A dnes by se měly

1993, roč. 45, č. 2, str. 5

Vážení a milí čtenáři

držíte v rukou poslední číslo 45. ročníku časopisu Čtenář. Ročníku, který až jubilejní, patřil patrně k nejtěžším v historii časopisu. V něm jako by vyvrcholily všechny změny, jimiž v posledních čtyřech letech naše společnost prochází.

V dubnu letošního roku předalo Ministerstvo kultury ČR, jež bylo vydavatelem časopisu od roku 1948, Čtenáře Státní vědecké knihovně v Kladně. Nutno dodat, že dosavadní třicetiletá spolupráce s kladenskou knihovnou je více než dobrá a i odbor umění, knižní kultury a knihoven MK ČR nám vychází všemožně vstříc. Až potom se změny nijak podstatné nedotýkaly chodu redakce.

Pytel s problémy se roztrhl v poslední čtvrtině roku. Nakladatelství Panorama, které se 45 let (do roku 1978 pod značkou Orbis) staralo o vydávání Čtenáře, prochází složitou transformací a bylo nuceno vypovědět smlouvy na vydávání refundovaných časopisů, mezi nimiž je i Čtenář. Zhruba ve stejnou chvíli "zestihlela" i naše redakce, a tak se prokousáváme ke konci roku v obsazení jedna redaktorka a jedna sekretářka a pevně věříme, že odoláme všem eventuelním chřípkovým a jiným virům.

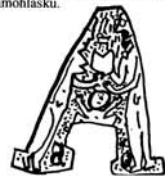
Od prvního ledna roku 1994 bude Čtenář vycházet v nakladatelství ACADEMIA, s nímž už SVK v Kladně uzavřela smlouvu a redakce se v současné době snaží navázat všechny ekonomické, odborné a výrobní nitky tak, aby přechod pod novou střechu byl co nejplynulejší.

1993, roč. 45, č. 12, str. 407

ANGLIČTINA PRO KNIHOVNÍKY

Připravila SKIK, s. r. o.,
Služba komerčních informací a kontaktů

slova v určení od americké spisovatelky Gertrudy Steinové:
BOOK IS A BOOK IS THE BOOK.
(Kniha je nějaká kniha a ta je určitá kniha.)
Výslovnost členů a, an dále neuvádíme.
*0062 Tvar an (en) neurčitého členu se používá všude tam, kde za členem následující přídavné jméno nebo podstatné jméno začíná na samohlásku.

0053 náš / dědeček
our / grandfather
au(e) / graenfa: (z) (e)
0054 naše / babička
our / grandmother
au(e) / graenma (z) (e)
0055 naši / prarodiče
our / grandparents
au(e) / graenp(e)r(e)nts

Evropské knihovnické fórum
s rozpaky

Mezinárodní knižní veletrh se uskutečnil v Praze již potřetí. Ten letošní proběhl od 13. do 16. května v Paláci kultury a jeho součástí byl i Festival spisovatelů a Evropské knihovnické fórum. Protože všechny tři podniku probíhaly víceméně současně, musela se redakce Čtenáře rozhodnout, na který z nich soustředí pozornost. Pochopitelně, že naši zveřejňovat přílakalo Evropské knihovnické fórum - podobná setkání jsou dnes pravidelnou součástí snad všech velkých knižních veletrhů a u nás se něco podobného odehrávalo poprvé.

1993, roč. 45, č. 7-8, str. 248

Platné znění nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven

ve znění nařízení vlády č. 235/2005 Sb. a nařízení vlády č. 113/2013 Sb.

Vláda nařizuje podle § 15 odst. 3 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), (dále jen „zákon“):

§ 1

Předmět úpravy

- (1) Toto nařízení stanoví pravidla pro poskytování dotací provozovatelům knihoven ze státního rozpočtu (dále jen „dotace“) na projekty podle § 15 odst. 1 písm. b) až h), j) a l) zákona.
- (2) Toto nařízení se nevztahuje na poskytování dotací na
 - a) projekty vědy a výzkumu podle § 15 odst. 1 písm. a) zákona, které se řídí zvláštními právními předpisy¹⁾,
 - b) výstavbu nebo rekonstrukci knihovny podle § 15 odst. 1 písm. k) zákona, které se řídí zvláštními právními předpisy²⁾.

Pravidla poskytování dotací podle § 15 odst. 1 písm. b) až h), j) a l) zákona

§ 2

Dotaci lze poskytnout provozovateli knihovny zapsané do evidence knihoven³⁾, který nemá ke dni podání žádosti splatné závazky ve vztahu ke státnímu rozpočtu, ke státním fondům nebo k rozpočtu územního samosprávného celku a splatné závazky pojistného na veřejné zdravotní pojištění a pojistného na sociální zabez-

pečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

§ 3

Ministerstvo kultury (dále jen „ministerstvo“) vyhlásí do 30. září kalendářního roku, jenž předchází kalendářnímu roku, v němž má být dotace poskytnuta, prostřednictvím internetu výběrové dotační řízení pro následující kalendářní rok pro jednotlivé oblasti vybrané v rozsahu podle § 7 až 15 tohoto nařízení.

§ 4

- (1) Žádost o poskytnutí dotace obsahuje
 - a) název nebo obchodní firmu provozovatele knihovny, identifikační číslo osoby, sídlo a právní formu, jde-li o právnickou osobu,
 - b) jméno, popřípadě jména a příjmení provozovatele knihovny, místo trvalého pobytu a identifikační číslo osoby, pokud bylo přiděleno, jde-li o fyzickou osobu,
 - c) jméno, popřípadě jména a příjmení osob, které jsou statutárním orgánem nebo členy statutárního orgánu, je-li provozovatel knihovny právnickou osobou,
 - d) bankovní spojení,
 - e) daňové identifikační číslo provozovatele knihovny,
 - f) telefonní číslo a elektronickou adresu,
 - g) popis projektu, na který je dotace žádána, včetně termínu a místa jeho realizace,
 - h) požadovanou výši dotace.

ODKAZY:

- 1) Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje). Nařízení vlády č. 88/2001 Sb., o podmínkách účelového financování výzkumu a vývoje a předání údajů do centrální evidence projektů financovaných ze státního rozpočtu, ve znění nařízení vlády č. 374/2001 Sb. Vyhláška č. 199/2001 Sb., o povolení obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž podle § 3 odst. 1 zákona č. 153/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, pro určité druhy dohod o výzkumu a vývoji. Zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře.
- 2) Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění zákona č. 493/2000 Sb., zákona č. 141/2001 Sb., zákona č. 187/2001 Sb. a zákona č. 320/2001 Sb. Vyhláška č. 40/2001 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku.
- 3) § 5 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických služeb (knihovní zákon).

- (2) Příloha k žádosti o poskytnutí dotace obsahuje alespoň
- podrobný rozpočet projektu, včetně výše finanční spoluúčasti provozovatele knihovny,
 - prohlášení provozovatele knihovny o splnění podmínek podle § 2.
- (3) Žádost se podává ministerstvu písemně do 10. prosince kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, v němž má být dotace poskytnuta.

§ 5

- (1) Projekty posuzují odborné komise jako poradní orgány ustavené ministerstvem, které vždy hodnotí
- kvalitu projektu, jeho společenskou potřebnost a předpokládaný přínos,
 - priměřenost rozpočtovaných nákladů na jednotlivé činnosti,
 - odbornou úroveň a vybavenost knihovny,
 - výsledky realizace projektů provozovatele knihovny, pokud na ně byla poskytnuta dotace v předchozích letech.
- (2) Jednání odborných komisí se řídí jednacím řádem vydaným ministerstvem.

§ 6

- (1) Na základě výsledku výběrového dotačního řízení vydá ministerstvo do 31. března kalendářního roku, v němž má být dotace poskytnuta, rozhodnutí o poskytnutí dotace podle zvláštního právního předpisu⁵⁾, a to až do vyčerpání finančních prostředků pro daný kalendářní rok. Při rozhodování o žádostech o poskytnutí dotace se přihlíží k pořadí doporučenému odbornými komisemi na základě hledisek podle § 5 odst. 1.
- (2) Dotace může být poskytnuta do výše 70 % rozpočtovaných nákladů na realizaci projektu.
- (3) Dotace je ministerstvem poskytována v termínech stanovených v rozhodnutí o poskytnutí dotace.

ODKAZY:

- 5) § 14 odst. 3 zákona č. 218/2000 Sb.

§ 7

Dotace na zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb

Cílem zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb je především

- automatizace knihovnických a informačních procesů, při níž se respektují vyhlášené knihovnické a technické standardy doporučené Národní knihovnou České republiky jako centrem standardizačních činností,
- integrace informačních zdrojů a jejich kvalitativně nové zpřístupnění prostřednictvím centrálního portálu.

§ 8

Dotace na podporu propojení knihoven v síti

Cílem podpory propojení knihoven v síti je především

- vytváření kooperačních systémů založených na informačních a komunikačních technologiích,
- zkvalitnění stávajícího připojení veřejných knihoven k internetu,
- rozšíření stávajícího počtu pracovních stanic pro uživatele.

§ 9

Dotace na zpracování informačních pramenů do elektronické podoby a jejich zpřístupnění

Cílem zpracování informačních pramenů do elektronické podoby a jejich zpřístupnění je především

- digitalizace knihovnických fondů, při níž se dodržují příslušné standardy,
- reformátování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru, při němž se dodržují příslušné standardy,
- budování a rozvoj digitálních knihoven a archivů za účelem dlouhodobého zpřístupnění digitálních dat,
- zpřístupnění katalogů v elektronické podobě,

- e) sdílená katalogizace knihoven a kooperační tvorba a využívání souboru národních autorit v rámci souborného katalogu.

§ 10

Dotace na doplnění knihovního fondu

Cílem doplnění knihovního fondu je především

- nákup tištěné neperiodické i periodické produkce odpovídající profilu knihovního fondu knihovny,
- nákup elektronických informačních zdrojů,
- nákup knihovního fondu v souvislosti s podporou rozvoje národnostních menšin.

§ 11

Dotace na ochranu knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí

Cílem ochrany knihovního fondu před nepříznivými vlivy prostředí je především

- ochrana knihovnických fondů s využitím nejnovějších restaurátorských metod a technologií v praxi,
- zamezování a odstraňování nežádoucích vlivů prostředí na knihovnické fondy,
- odstraňování následků mimořádné události.

§ 12

Dotace na zpřístupnění knihovnických fondů pro občany se zdravotním postižením

Cílem zpřístupnění knihovnických fondů pro občany se zdravotním postižením je především

- nákup knihovnických fondů pro nevidomé a slabozraké,
- nákup a instalace technických zařízení pro občany se zdravotním postižením umožňujících přístup do knihovny,
- nákup technických zařízení umožňujících zpřístupnění knihovnických fondů a elektronických informačních zdrojů občanům se zdravotním postižením.

§ 13

Dotace na projekty v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti

Cílem projektů v oblasti kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti je především

- rozvoj čtenářství,
- pořádání přednášek, seminářů, besed, soutěží a výstav,
- vydávání publikací,

§ 14

Dotace na zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků knihoven

Cílem zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků knihoven je především mimoškolní vzdělávání pracovníků knihoven

- v práci s informačními a komunikačními technologiemi,
- v katalogizaci,
- v jiných oblastech nutných k výkonu povolení.

§ 15

Dotace na vybavení objektu knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy

Cílem vybavení objektu knihovny zabezpečovacími a protipožárními systémy je především

- zabezpečení historických fondů a objektů knihoven před vloupáním,
- nákup a instalace zabezpečovacího zařízení za účelem snížení rizik krádeží u volně přístupných knihovnických fondů,
- zabezpečení knihovnických fondů a objektů protipožárními systémy.

nadpis vypuštěn

§ 16

zrušen

§ 17

zrušen

§ 18

zrušen

§ 19

zrušen

Společná, přechodná a závěrečná ustanovení

§ 20

- (1) Dotaci nelze poskytnout, pokud provozovatel knihovny podle zjištění ministerstva
- nepředložil řádně, včas a v souladu s rozhodnutím o poskytnutí dotace vyúčtování dotace poskytnuté na podporu knihoven v předchozím kalendářním roce,

nebo

b) neodvedl prostřednictvím ministerstva řádně, včas a v souladu s rozhodnutím o poskytnutí dotace do státního rozpočtu dotaci na podporu knihoven poskytnutou v předchozím kalendářním roce nebo její část, které nepoužil nebo které použil v rozporu s právními předpisy nebo rozhodnutím o poskytnutí dotace.

(2) Dotaci lze použít pouze na účel uvedený v rozhodnutí o poskytnutí dotace.

(3) Z dotace lze hradit kapitálové, běžné a mzdové výdaje související s realizací projektu. Pro stanovení konkrétní výše dotace na mzdy se použije zvláštní právní předpis⁷⁾, podle kterého se stanoví platy zaměstnanců vykonávajících stejné nebo srovnatelné činnosti.

§ 21

Pro kontrolu dodržování podmínek, za kterých byla dotace poskytnuta, pro řízení o odnětí dotace a pro uplatnění sankcí za porušení rozpočtové kázně při hospodaření s dotací platí zvláštní právní předpisy⁸⁾.

§ 22

Výběrová dotační řízení na podporu knihoven vyhlášená ministerstvem přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení se dokončí podle předpisů.

§ 23

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem 1. července 2002.

Předseda vlády:
v z. JUDr. Rychetský v. r.

Ministr kultury:
Dostál v. r.

ODKAZY:

- 7) Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, ve znění zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 10/1993 Sb., zákona č. 40/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 20/1997 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 217/2000 Sb. a zákona č. 492/2001 Sb. Nařízení vlády č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, ve znění nařízení vlády č. 76/1994 Sb., nařízení vlády č. 141/1995 Sb., nařízení vlády č. 70/1996 Sb., nařízení vlády č. 325/1996 Sb., nařízení vlády č. 352/1997 Sb., nařízení vlády č. 247/1998 Sb., nařízení vlády č. 125/2000 Sb. a nařízení vlády č. 453/2000 Sb.
- 8) Zákon č. 218/2000 Sb.
Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

POZOR, OPRAVTE SI VE SVÝCH DIÁŘÍCH A KALENDÁŘÍCH

Důležitá změna spočívá v tom, že se mění termíny vyhlášení dotačních programů a vyhodnocení programů Ministerstva kultury ČR (VISK, K21).

Programy (např. VISK a K21) se vyhláší nejpozději do 30. září kalendářního roku, jenž předchází rozpočtovému roku, v němž má být dotace poskytnuta (až dosud 31. 10.).

Projekty se odevzdávají do 10. prosince kalendářního roku, jenž předchází rozpočtovému roku, v němž má být dotace poskytnuta (až dosud 10. 1. rozpočtového roku).

Ministerstvo musí vydat rozhodnutí o dotaci do 31. března rozpočtového roku, v němž má být dotace poskytnuta (dříve do 30. 4.).

Foto archiv ČČČD

Týden čtení nabízí dětem setkání s kvalitní literaturou

Slavnostní inaugurace **3. ročníku Týdne čtení dětem** v ČR proběhla 30. května 2013 v Městské knihovně v Praze, kde se za přítomnosti mnoha dětí a známých osobností četlo, hrálo, kouzličilo i zpívalo. Herec Jiří Lábus coby labuť či havran, zpěvák Michal Malátný jako lenochod, spisovatelka Alena Ježková v roli „paní ježkové“ a zpěvačka Yveta Blanarovičová jako roztomilý čertík vytvořili zvířecí partičku, která provázela děti i dospělé celým programem. Jeho součástí bylo vystoupení kouzelníka Pavla Kožíška, scénické zpracování knihy *Dobrodružství strýčka Ludvíka* v podání herců Lukáše Hejlíka a Alana Novotného a závěrečná zdavice ministra školství Petra Fialy.

Letošní *Týden čtení dětem* se poté rozběhl naplno. Od **1. do 7. června** se po celé republice konaly desítky veřejných čtení, besed s autory, divadelních představení, čtenářských her a soutěží, výstav a dalších pozoruhodných akcí. Jejich dějištěm byly především knihovny, základní a mateřské školy.

Třetí ročník akce, která je součástí unikátní osvětové kampaně *Celé Česko čte dětem*, zval například 5. června do **Knihovny Václava Čtvrtka v Jičíně** na pořad *Kryštofův vzdušný zámek* s besedou se spisovatelem Ladislavem Karpianem. V **Městské knihovně Beroun** bylo připraveno čtení se známými osobnostmi – berounskou výtvarnicí Lucií Suchou a hercem Václavem Rašilovem. Ten však bohužel kvůli komplikované dopravní situaci způsobené povodněmi nemohl do-

razit. Byl proto vymyšlen neméně zajímavý náhradní program. Prvníáci ze 4. ZŠ Beroun si poslechli čtení z knížek *Sísa Kyselá* od Martiny Drijverové, *Legrace v pohádce* Jaroslava Kerlese a hádanky ze *Špalíčku hádanek*. Lucie Suchá četla druhákům ze 3. ZŠ Beroun. Zvolila si k tomu knížku *Mikulášovy patálie* René Goscinnyho. Zároveň dětem představila svoji dětskou knížku *MUJI*, kterou vydala v minulém roce. Pro děti 1. a 2. tříd **ZŠ Opočno** byl 7. června připraven projekt *Pročteme se do pohádky*, ve kterém se děti na základě ukázek čtení, poslechu pohádky a zpěvu písniček seznámily s pojmy autor, ilustrace, ilustrátor a zábavnou formou tak posílily vztah k literatuře. Školu navštívila rodačka z Opočna Lívie Kuchařová a dětem přečetla ukázkou své oblíbené pohádky. V **Městské knihovně v Třebíči** 7. června žáci z dramatického kroužku při ZŠ Benešova sehráli pro děti z mateřské školy divadelní představení na motivy starých pověstí českých.

Seznam akcí byl zveřejněn na stránkách www.celeceskoctedetem.cz.

Týden čtení dětem vyvrcholil 7. června závěrečným ceremoniálem v Janáčkově konzervatoři a gymnáziu v Ostravě, kterého se zúčastnil zpěvák Daniel Mrózek, autorka knih pro děti Daniela Krolupperová, Lukáš Hejlík, soubor scénického čtení LiStOVÁNÍ a další hosté. Děti si odnesly nejen atraktivní zážitky, ale také hodnotné ceny ze soutěží.

Z tiskové zprávy *Celé Česko čte dětem*, o. p. s.

Nymburský piknik s knížkou

Městská knihovna v Nymburce se již třetím rokem rozhodla připojit k projektu Celé Česko čte a v rámci třetího Týdne mezinárodního čtení dětem připravila **Piknik v trávě s knížkou**.

Uspořádat piknik se čtením pohádek, básniček a říkanek v parku se ukázalo jako dobrý nápad, ale letošní chladné a deštivé počasí nás zklamalo. Z tohoto důvodu jsme čtení přesunuli do prostor dětského oddělení. Opět jsme o spolupráci požádali městské kulturní středisko a babyčky z klubu důchodců. Samozřejmě nezklamaly a napekly dětem rohlíčky, košíčky, koláčky a další lákavé cukroví.

V dětském oddělení vzniklo malé pohádkové prostranství, kde včelí medvídci, beruška a další pohádkové postavičky roznášeli dobroty v košíčcích dětem, které si pohodlně sedly nebo lehly na připravené deky.

Ve středu 5. června v devět hodin zahájila čtení ředitelka knihovny a autorka tohoto článku v jedné osobě. Do čtení se zapojil vedoucí odboru kultury, který i zahrál na kytaru více či méně známé písničky, členka klubu důchodců, ředitel Hálkova divadla, který také přišel s kytarou. Dramatické čtení v podání divadelníků a herců však samozřejmě děti zaujalo více už proto, že herci četli v pohádkových kostýmech a s dětmi si čtení užívali.

Přestože jsme tentokrát museli improvizovat a čtení v parku přesunout do knihovny, *Piknik v trávě s knížkou* se opět vydařil, líbil se nejen dětem, ale i maminkám, učitelkám, veřejnosti i účinkujícím. Nad touto akcí převzal záštitu starosta Nymburka Ing. Miloš Petera. Další informace a fotografie z akce naleznete na www.knihovna-nbk.cz.

HELENA LIPTÁKOVÁ

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

Jaroměřická knihovna jako výkladní skříň obce

Nevím, zdali právě o jaroměřické knihovně má být zveřejněn článek v časopise pro knihovníky a čtenáře. Není příliš výjimečná mezi ostatními, ba dokonce usuzují, že v posledních letech vzrůstá úroveň vybavení i činnosti většiny knihoven.

Je pravdou, že prudký vzestup kvality Obecní knihovny v Jaroměřicích nastal jejím přestěhováním v roce 2004 do nově opraveného selského stavení uprostřed návsi, které nese název *Centrum života a podnikání* a snad se doposud plně s tímto názvem slučuje. Budova byla zrekonstruována díky evropským dotacím a kromě knihovny zde má místo dětský lékař, kadeřnictví, kosmetika, společenská klubovna a dva střešní byty. Je dobře, že dotace „došly“ i na konec Pardubického kraje, do cípu Malé Hané – víceméně na Moravu v Čechách. Obec čítá přibližně 1200 obyvatel, z toho 150 dětí do patnácti let.

Na vesnici je post knihovnice poněkud odlišný od postavení městských kolegyně, a to v případě výhod i nevýhod. Především úvazek je závislý na počtu obyvatel, v jaroměřickém případě činí 15 + 5 hodin týdně, další polovina úvazku je věnována úklidu celého objektu a obecního úřadu.

Vzhledem k rozsáhlé činnosti rozhodně neexistuje pracovní doba „od – do“. S ohledem na věk i rodinné zázemí se může „oddanost“ knihovnice značně lišit. Opět v našem případě oba předpoklady této činnosti nahrávají (děti doma nepláčou a manžel se občas zeptá, jestli má do knihovny odvézt peřiny). Pak se může práce knihovnice změnit v poslání. Vážím si toho, že mi bylo dopřáno poslední léta produktivního věku v knihovně pracovat a využít zde nabyté zkušenosti jak literární, kulturní, tak i propagační.

Kladný vztah k lidem je stejně důležitý jako základní orientace v literatuře. Je ctí přivítat ma-

minku s miminkem, která zvolila jednu z prvních vycházek právě do knihovny, stejně jako pomoci 85leté babičce srovnat knihy do batůžku, neboť ta je velmi šťastná, že si může ještě vybrat knihy sama. Čtenáři jsou vesměs spoluobčané, se kterými žijeme, známe jejich rodinné poměry a mnohdy vyslechneme jejich radosti i problémy. O to jsou, myslím, ve velkých knihovnách při náročném provozu kolegyně ochuzeny.

Foto archiv knihovny

Knihovna sídlí v Centru života a podnikání

Ve vesnické knihovně je třeba mít i tzv. „fortel“ – je nutné v zimě uklidit sniž, v létě vymést okolí budovy, pečovat o zeleň, zajistit funkčnost objektu atd. Někdy to dopadá tak, že je nutno rychle schovat mop či koště a s úsměvem provést hosty aktuální výstavou či nabídnout vhodnou knihu i v „nepůjčovní“ době.

Možná právě tím, že není přesně oddělená výpůjční doba od dalších činností, zvyšuje se počet výpůjček i čtenářů. Když kolemjdoucí vidí, že se v knihovně svítí, prostě zajdou pro knihu či jenom pro informaci – 3479 evidovaných návštěv. Počet čtenářů se několikanásobně zvýšil a v loňském roce dosáhl čísla 292 včetně 95 dětí, čemuž odpovídá i počet výpůjček 11 601, z nichž si 2003 knihy půjčily děti. Náročnější čtenáře uspokojila meziknihovní výpůjční služba (530 titulů). Zde chválím vynikající spolupráci s knihovnami v Jevíčku, v Moravské Třebové, ve Svitavách a s Vědeckou knihovnou v Olomouci.

Finanční příspěvek obce 25 000 Kč na nákup knih zdaleka nepokryje požadované novinky. Velkou výhodou je výměnný fond z obsluhující knihovny v Jevíčku a výborné metodické vedení kolegyně. Byly to právě kolegyně z Jevíčka, které mě metodicky zasvětily v roce 2007 do vedení knihovny. Nastartovaný on-line katalog obětavě pomohly uvést do chodu, roztřídily naučnou literaturu správně podle desetinného třídění, přípra-

vují společná setkání knihovníků regionu k výměně zkušeností, zajišťují účast na zajímavých školeních či přednáškách. Společně se mnohdy podílíme na organizaci nákladnějších akcí zejména pro děti. Jsou mi vždy dobrými rádčyněmi a pomocnicemi v nouzi – dnes již Přítelkyně s velkým P.

Významnou činností obecní knihovny je ta „vedlejší“. I díky ní se rozšiřuje řada čtenářů. Práce s dětmi je nejtěžejnější a snad nejmýsluplnější. Plusem je dobrá spolupráce s pedagogy ZŠ Jaroměřice.

Besedy se spisovateli, literární, recitační, výtvarné a prázdninové soutěže, pexesový turnaj, Pohádkový les, Noc s Andersenem, Pasování na čtenáře, Čertovské půjčování – to jsou namátkou vybrané akce, které knihovna pořádala. Mimo četby se daří dětem přimět k tvořivé práci ve výtvarných dílnách keramiky, korálkování, práce s fimo hmotou, enkaustikou aj. Rády navštěvují probíhající výstavy ve výstavní síni, která je součástí knihovny.

Pro dospělé je také připravena pestrá nabídka programů, v nichž si snad každý najde, co ho zajímá – besedy se spisovateli, cestopisné a regionálně historické přednášky, vzdělávací kurzy (počítačové a výuka angličtiny), zájmové přednášky, meditace, módní přehlídky, koncerty, zájezdy do divadel, za památkami UNESCO, adventní zájezdy a poznávací zahraniční zájezdy. Od roku 2008 probíhá kurz patchworku a paličkování, dnes se může pochlubit i samostatnými výstavami. Oblíbené jsou také předváděcí a prodejní trhy – jarní i adventní.

Větší projekty se organizují ve spolupráci se školou a místními spolky. Finančně nákladnější akce jsou hrazeny ze získaných grantů z programu *Knihovna 21. století* vyhlášeného MK ČR (například v roce 2012 jsme získali 8000 Kč).

Veškeré akce je třeba vhodně naplánovat, připravit, uskutečnit, finančně „vyladit“, zhodnotit a prezentovat na webu obce či knihovny a v regionálním zpravodaji. Někdy je nutná pomocná ruka, třeba jen k přípravě židli..., ale všechny kolegyně asi vědí, o čem je řeč.

Velkou odměnou jsou spokojení čtenáři, kteří se rádi vracejí, a třeba i milý zápis spisovatelky, malíře, lektora či hostů v naší kronice.

Také na vaši návštěvu se těší

HELENA VYKDALOVÁ

✉ knihovnajaromerice@centrum.cz

Obecní knihovna Jaroměřice optikou metodiky

HELENKA VYKYDALOVÁ nastupovala do jaroměřické knihovny za velmi složitých okolností. Předchozí knihovnice vinou těžké nemoci nemohla vykonávat vše tak, jak by mělo být, proto na Helenku, kromě smutného převzetí knihovny, čekal opravdu velký kopec práce a na nás také.

Její počáteční handicap (žádné zkušenosti s prací na počítači) byl odstraněn velmi rychle a dnes už si sama edituje webové stránky. Pro Helenku je typické, jak uvádí ve svém článku, že na své práci nevidí nic zvláštního, hodného zve-

řejnění. Její přístup k práci, vztah k lidem, organizační schopnosti, laskavost, vlídnost a skromnost by ale mohly být příkladem pro všechny knihovníky.

Helenka má výborné vztahy s obecním úřadem a věta jaroměřického pana starosty: „*Knihovna je výkladní skříň obce,*“ zazněla i v Klementinu při vyhlášení Knihovny roku. Na první metu paní Helenka nedosáhla, ale není všem dnům konec. Často mluvíme o komunitní knihovně. Budete-li chtít vidět v praxi, co se za tímto pojmem skrývá, jeďte se podívat do Jaroměřic.

STÁŇA KAVANOVÁ
Městská knihovna Jevíčko

Knihovny jako místa vzdělávání v 21. století

Pod stejnojmenným názvem proběhla 22. dubna letošního roku v prostorách pražského Goethe-Institutu konference, kterou spolupořádaly Goethe-Institut a Svaz knihovníků a informačních pracovníků. Program odpoledne, ale především jména přednášejících dávala tušit, že půjde o zajímavou výměnu zkušeností souvisejících se změnou postavení knihoven v dnešním digitálním prostředí, s jejich snahou stát se atraktivními vzdělávacími a studijními centry stejně jako místy setkávání.

Jako první vystoupil Dr. Klaus Ulrich Werner, ředitel Filologické knihovny Svobodné univerzity v Berlíně. Na různých postech této knihovny pracuje od roku 1991, v letech 2000–2005 byl projektovým manažerem novostavby Filologické knihovny, postavené podle návrhu britského architekta Lorda Normana Fostera. Později koordinoval plánování integračního procesu čtyřadvaceti oborových knihoven do této novostavby. Je tedy odborníkem, který k tématu konference měl opravdu co říct.

Ve své přednášce *Knihovna jako místo vzdělávání – jak ji vybavit a uspořádat* kromě jiného zmínil, že obavy ze ztráty postavení knihoven, které před několika lety panovaly, se nenapl-

nily. Knihovny naopak zažívají renesanci, jejich funkce se radikálně proměnila, už je nechápeme pouze jako kulturní instituce, ale jako místa vzdělávání, soustředěného studia a také jako prostor k odpočinku a setkávání. Podle něj se knihovny stávají jakýmsi „třetím místem“, doplňkem našeho bydliště, pracoviště a třeba kavárny. A za jednu z jejich největších priorit považuje to, že jsou jediným nekomerčním místem, které není ideologicky definováno.

S tímto novým posláním knihoven samozřejmě souvisí i vnitřní členění prostor a vybavení mobiliářem. Podle dr. Wenera musí být jiný pro digitální pracoviště, jiný pro klasické čítárny a jiný pro studovny, které navštěvují lidé

Klaus Ulrich Werner

různých věkových kategorií. Uvedl, že pro dnešní učení je typická jeho mobilita, studium se neodehrává pouze na vyhrazeném místě u stolu, ale kdekoli v prostorách knihovny (především mladí lidé preferují například sezení na podlaze). Tyto změny kladou na knihovny značné nároky především v zajištění kvalitního servisu. Na jedné straně mají poskytnout individuální studijní místo, které si studující vytváří sám (možnost poslechu hudby, nabídka kávy, čaje apod.), ale také umožnit návštěvu knihovny do pozdních nočních hodin, případně mít otevřeno 24 hodin. Knihoven s takovou otevřenou dobou není mnoho, ale pokud jsou, lidé je navštěvují.

A jak takovou knihovnu vytvořit? Dr. Werner řekl, že se na to svých návštěvníků zeptali a snaží se jejich požadavky realizovat. Mezi častá přání patřil například volný pohyb po knihovně, hodně pohodlných míst k sezení s možností připojení do sítě, integrace digitálního i analogového přístupu, spojení vzdělávání a zábavy. Uživatelé chtějí pracovat samostatně, ale nechtějí zůstat osamoceni doma u svého počítače. Proto ten návrat do knihoven.

Takové knihovny, podle dr. Wenera, vyžadují promyšlenou koncepci, plánování orientované na uživatele. Zařízení a upořádání prostor by mělo být flexibilní s dostatkem denního světla, jeden kus nábytku se dá využít různými způsoby (například kulaté stoly v případě potřeby oddělené posuvnou stěnou).

Připomněl, že v mnoha knihovnách ještě stále existují například počítačové učebny, kde jsou pracovní stoly umístěny za sebou, což uživatele rozptyluje, špatně se v nich soustředí. Nemělo by se zapomínat ani na to, že knihovny jsou dnes hodnoceny i podle technického vyba-

Dr. Werner představuje Filologickou knihovnu Svobodné univerzity v Berlíně

vení a pokud si návštěvníci říkají – „jé, tady jsou tři roky staré počítače“, ubírá to na jejich prestiži.

Pro odborné knihovny dnes platí, že jejich uživatelé chtějí být raději inspirováni, než vyučováni. Proto by se knihovníci neměli pasovat do role učitelů a uvnitř knihoven by se mělo objevovat co nejméně cedulí s příkazy a zákazy. Dr. Werner míní, že „dobrá knihovna musí být dost ‚cool‘, musí mít něco s velkým K“. Neopomněl při tom zdůraznit, že v této digitální době se mnohé v knihovnách mění k lepšímu.

Architekti prof. Marina Stankovic a Tobias Jortzick z ateliéru Architekten BDA v Berlíně ve svém vystoupení *Libraries Now! nebo Jak budou vypadat knihovny budoucnosti?* srovnávali různé typy nových nebo rekonstruovaných městských, univerzitních i národních knihoven s přihlédnutím k požadavkům, které současná doba na tyto instituce klade. Připomněli, že knihovny dnes představují veřejný prostor, který má sloužit k hraní, soustředění a k setká-

Architekti prof. Marina Stankovic a Tobias Jortzick

vání. „Základní koncept knihovny by z etických důvodů měl být v budoucnu příspěvkem k dlouhodobé udržitelnosti. Problém však nelze řešit pouze vyšší mírou efektivnosti konceptu budovy, nebo výrobou stavebních materiálů šetrných k přírodním zdrojům či zohledněním „Life Cycle“. Jde především o výzvu dále myšlenkově rozvíjet úlohu knihovny a zformulovat ji prostorově a architektonicky.“

Svá vyjádření doplnili obrazovým materiálem. Účastníci konference se tak mohli alespoň vizuálně seznámit s architektonickými koncepty několika evropských knihoven, například s Městskou knihovnou ve Stuttgartu, která vznikla v rámci kontroverzního projektu Stuttgart 21 (návrh korejského architekta Eun Yong Yiho), dále s knihovnou v Düsseldorfu fungující kuriózně v nákupním centru Arcaden, pozoruhodnou knihovnou Leonardo Campus v Münsteru a zcela unikátní knihovnou Rente-mestervej v Kodani.

Pohled českých architektů na knihovny prezentoval **Ing. arch. Petr Lešek** z ateliéru Projektil Architekti, s. r. o., který svůj příspěvek nazval *Knihovna jako chrám demokracie – osobní zkušenost s výstavbou nových knihoven v ČR po roce 1989*. Tuto zkušenost ilustroval projekty a realizací Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a Národní technické knihovny v Praze, za něž ateliér získal několik významných ocenění.

Petr Lešek
z ateliéru
Projektil
Architekti

A co by podle jeho mínění měla knihovna umět? Tak například spoludefinovat město, být sebevědomou a otevřenou institucí, vytvářet prostor k setkávání, pobývání a studiu, komunikovat i s náhodnými návštěvami, neměla by se bát razantnějšího vstupu výtvarného umění, které by umocnilo její vizuální identitu, a také by neměla vytvářet psychologické a fyzické bariéry vůči svým návštěvníkům. Připomněl rovněž, že budovy knihoven by měly být účelnými a provozně úspornými domy.

Ladislav
Zoubek,
ředitel
děčínské
knihovny

Jednu z nejnovějších budov mezi českými knihovnami – Městskou knihovnu v Děčíně představil její ředitel **Mgr. Ladislav Zoubek**. Ve svém příspěvku přiblížil proces projektování a výstavby knihovny, která svým návštěvníkům slouží od loňského září. Hovořil také o zkušenostech s využíváním stavby, s nacházením a postupným odstraňováním problematických míst, která se projevila až v provozu. Zmínil také personální otázky, které vyvstaly jako reakce na prodloužení provozní doby do večerních hodin a také v sobotu a neděli. Soustředil se však především na seznámení s kroky vedoucími k proměně knihovny ve vzdělávací, informační a kulturní centrum města a na nabídku služeb pro všechny věkové kategorie uživatelů.

(P. S. Nejde nepřipomenout aktuální situaci, v níž se děčínská knihovna ocitla začátkem letošního června, kdy se do suterénu a přízemních prostor dostala voda z Labe. Věřme, že nenapáchala nevratné škody, a že knihovna bude pokračovat v dobře nastartovaném programu.)

S posledním příspěvkem vystoupil **Jörg Weinreich**, ředitel komplexu *RW21 Městská knihovna a Lidová univerzita v Bayreuthu*. RW21 bylo otevřeno v únoru roku 2011 a vzniklo přestavbou bývalého obchodního domu s oděvy Oberpaur. Město dům koupilo za čtyři miliony euro a další tři miliony investovalo do jeho rekonstrukce. Dnes na pěti podlažích a skoro 5000 m² sídlí dvě spolupracující instituce. Vzniklo tak „*místo setkávání v ulici Richarda Wagnera*“, které je začleněno do koncepce města a stalo se magnetem jeho pěší zóny. J. Weinreich řekl, že si připadají jako parník plující pod společnou vlajkou: Městská knihovna a Lidová univerzita – *místo celoživotního vzdělávání*. A také kavárna provozovaná Diakonií, v níž pracují lidé s postižením, která však slouží i jako prostor pro pořádání různých kulturních pořadů. Spojení obou institucí jejich ředitel považuje za přidanou hodnotu pro obyvatele města.

Zbývající přítomné (konference se protáhla do podvečerních hodin, a tak mnozí nevydrželi a odešli) podrobně seznámil s vnitřním zařízením a rozložením funkčních oblastí knihovny, s nabídkami pořadů jak Městské knihovny, tak Lidové univerzity, s aktuálními projekty a plány do budoucna. Podle jeho zkušeností je nutné vědět, co lidé od takovýchto institucí očekávají a neustále hledat způsoby, jak tato očekávání naplnit...

Jörg Weinreich, ředitel komplexu RW21

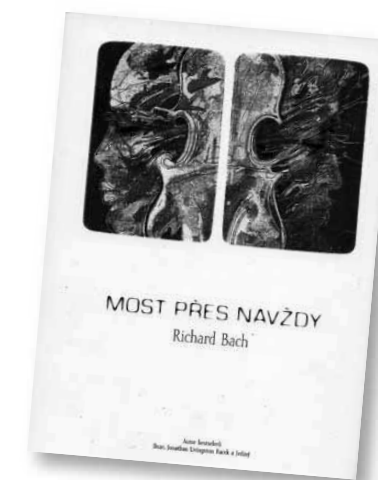
Zaujetí, s jakým J. Weinreich o „své“ knihovně a lidové univerzitě víc než hodinu referoval, nenechalo nikoho na pochybách, že je má hluboko pod kůží. Určitě mnohé z přítomných napadlo to, co mě, vypravit se do Bayreuthu a na vlastní oči vidět „jak se dělá dobrá knihovna“. A také se projít Wagnerovým městem.

OLGA VAŠKOVÁ
Foto Martin Maňák

ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...

Richard Bach: Most přes navždy

Jsou knihy, které kolem projdou, aniž by vás více zasáhly. Dobře se čtou, příběh je zajímavý, dojmou vás, poučí, ale za pár dní o nich nevíte a za pár let si ani nejste jisti, jestli jste je četli. A pak jsou ty druhé knihy, na které nezapomenete nikdy, ke kterým se vracíte, a které mají pro vás zvláštní, nenahraditelný význam. Bereťe je do ruky znovu a znovu a jejich příběh se vyvíjí a proplétá spolu s vaším, a tak vás v čase

pokaždé slova obohatí nějak nově. Takovou knihou je pro mě *Most přes navždy* od Richarda Bacha.

Dalo by se velmi zjednodušeně říct, že je to kniha o lásce. A vlastně je to tak. O hledání té pravé a jediné lásky, která existuje od nepaměti, není závislá na století ani konkrétní době, o lásce, která tu vždycky byla a lidi ovládá, svádí dohromady tou nepopsatelnou energií a magií, které se nedá bránit. O lásce, které se ale musíme učit, protože počáteční nadšení nestačí, málokdo se umí otevřít a posunout do dalších fází a zvládne opravdový a nelehký život v páru s druhou, i když třeba souzenou, bytostí.

Poprvé jsem text knihy slyšela přepsaný do konverzační divadelní hry pouze se dvěma herci. Bylo mi málo, zmítala mnou puberta, šlo o povinné školní představení, na které jsme museli jít, a trvalo, než jsme se začali vůbec soustředit, ale i tak ve mně něco zůstalo. Tehdy slabě, ale nezapomněla jsem. Později, už jako dospělá slečna, jsem knihu dostala k narozeninám a přečetla si ji pořádně. Vzala jsem si z ní o mnoho víc než poprvé... Od té doby se k ní vracím, když cítím, že ji potřebuji.

„Někdy máme pocit, že už nezbyl ani jediný drak. Ani jeden odvážný rytíř, ani jedna vila, která by se ladně míhala tajuplnými lesy a okouzlovala srny a motýly svým úsměvem. Někdy máme dojem, že naše doba už nemá žádné překážky, že je bez dobrodružství. Osud je pro nás cesta za horizont, planoucí stíny, které se přehnalý kolem a dávno pominuly. Jak je příjemné se mýlit.

Princezny, rytíři, kouzla a draci, záhady a dobrodružství... nejenže jsou i tady a teď, jsou všim, co kdy na zemi existovalo! V našem století samozřejmě změnili oděv. Draci dnes například nosí vládní obleky. Démoni společnosti skřípají zuby, vrhají se na nás, když náhodou zvedneme oči od země, a vyzývají nás, abychom se dali doprava na rozcestích, kde nás učili zatáčet doleva. Zdání se stalo natolik skutečným, že princezny a rytíři mohou být skryti jeden před druhým, ukryti sami před sebou samými.“

Ještě víc než pro mě a pro ženy obecně je *Most přes navždy* možná knihou pro muže. Hlavní hrdina (autor sám, neboť kniha má silné autobiografické prvky) je muž, který by rád našel spřízněnou duši a celoživotní partnerku, ale stejně jako většina mužů, kteří žijí kolem nás,

se vlastní vinou točí v kruhu krátkých i delších prázdných známostí, hledá jakousi po všech stránkách „perfektní ženu“, která bude krásná, inteligentní, milá a tolerantní k jeho chybám a která ho bude brát takového, jaký je v ten okamžik, ale on na sobě nebude muset měnit nic.

Není divu, že takovou partnerku nenachází, a pokud ano, stejně s ní není spokojen. Až Leslie Parishová – jeho budoucí manželka – mu jeho svět rozbije na kousky a teprve s ní se – a není to vždy bezbolestné – naučí růst a skutečně milovat a dávat. Richard se musí postavit vlastnímu sobectví, zbořit roky vybudované hradby proti zranitelnosti, nedokonalosti, neschopnosti se otevřít a plně se oddat druhé bytosti. I když to často znamená bolest, sebeobětování, ústupky, kompromisy i jím tolik odmítanou a zatracovanou žárlivost a v neposlední řadě schopnost nechat se plně poznat a vlastnit někým druhým.

V poslední části knihy, která může být pro realisticky zaměřeného čtenáře méně přístupná, neboť vyžaduje jistou dávku víry v „nadpřirozeno“, se Richard a Leslie, kteří se již naučili spolu žít, pokoušejí svůj vztah rozvinout ještě o stupeň dál, tedy o jistý transcendentální přesah a snaží se setkávat i mimo svoje těla – ve spánku, ve snech, při létání v oblacích. Teprve, když se tomuto naučí, je jejich souznění dokonalé a hotové.

Knihy vyšla již v roce 1984 a stala se světovým bestsellerem, volně na ni navazuje i román *Jediný*, který dále rozvíjí vztah Richarda a Leslie – především onu transcendentální část, a to ještě o pohyb v určitých vrstvách nepřeborného počtu realit a mohl by být v některých částech i inspirací pro film *Matrix*.

Román *Jediný* mě už tolik neoslovil, zřejmě proto, že jsem měla velká očekávání a nic převratně nového mi nepřinesl. Pro mě osobně je nejcennější první část knihy *Most přes navždy*, kdy Richard začíná díky Leslie chápat, že proto, aby našel svou perfektní ženu, bude muset něco udělat i se sebou. Kéž by to pochopili všichni muži... ☺

TEREZA BOEHMOVÁ

tereza.boehmova@idnes.cz

Kramářské písně

Kramářské písně patří dnes už k téměř zapomenutým žánrům, přestože ve své době náležely k rozšířenému typu literatury. Jedná se o drobné tisky většinou o čtyřech či osmi stránkách malého formátu a v časech svého největšího rozkvětu v osmnáctém a devatenáctém století plnily celou řadu funkcí, kterou později převzala jiná média.

Charakteristická forma drobného sešitku bez desek, titulní dřevorezový obrázek, poznámka „Zpívá se jako“ v záhlaví písně a více či méně zdařilé verše většinou anonymního textu poskytovaly lidovému publiku zpravodajství zblízka i zdaleka, zábavu, kritiku novot a nešvarů, ale také materiál ke zbožnému rozjímání. Písně se kupovaly na trzích nebo poutích, u knihkupců nebo u nakladatelů, především písničkářů, kteří je prodávali po domech. Nebo i ve vlastním příbytku, jak nás o tom zpravují občasně nakladatelské údaje na samotných písních (*K dostání v čísle 371-2 pod Emauzskými schody*) a dobové dokumenty, mezi kterými vynikají *Vzpomínky pražského písničkáře Františka Haise*, datované lety 1818–1897.

Pokud dnes mluvíme o kramářských písních, máme většinou na mysli tzv. písně světské, kterým se věnovala největší pozornost. Moritáty – písně o vraždách, zprávy o válkách a neštěstích, přírodních katastrofách a podivných úkazech z českých zemí, habsburské monarchie i z daleké ciziny byly rozhodně nepřehlédnutelnou částí kramářské produkce, ale větší část písní byla věnována zbožnosti. Náboženské texty, ať už oficiální, či neposvěcené cenzurou, tvoří většinu dochovaných tisků. Najdeme mezi nimi písně s biblickými náměty, písně k Ježíši Kristu, ale také množství písní obracejících se k Panně Marii, ochránkyni věřících, a ke světcům. Z těch byl nejoblíbenější český světec Jan Nepomucký jako ochránce vdov a sirotků, ale také svatá Anna, matka Panny Marie. Někdy nás souvislosti, ve kterých byli světci v písních uctíváni, možná překvapí. Svatý Valentin, k němuž se chodilo do města Příbor, byl vzýván jako patron proti „nemoci padoucí“. Naopak světce, ke kterému se obraceli zamilovaní, byl v našich zemích svatý Antonín Paduánský.

Ani písně, které měly zpravovat o různých událostech, se často neobešly bez náboženské složky, která byla neodmyslitelnou součástí všedního života. K Bohu, Panně Marii či světcům se obracejí především texty, které informovaly o katastrofách a neštěstích. Tyto události děsily i fascinovaly za dob mocnářství stejně jako dnes. Byly vnímány jako vyjádření Božího hněvu a výzva k nápravě a pokání z hříchů.

*Poslechněte ó křesťané,
co budu zpívat v té době,
příběh hrozný a strašlivý,
stal jest se v uherské zemi.*

*Bůh byl tuze rozhněvaný,
trestal díl uherské zemi,
to pro jejich nepravosti,
by se lepšíli v krátkosti.*

*Ztráty velké byly všudy,
že se potopili lidi,
kolik tisíc ve všech místách
to mně věřte pravda jistá.
V Trenčínském kraji stalo se,
že městečka a vesnice,
ke sto přišly k vytopení,
co jest tu za nařikání.*

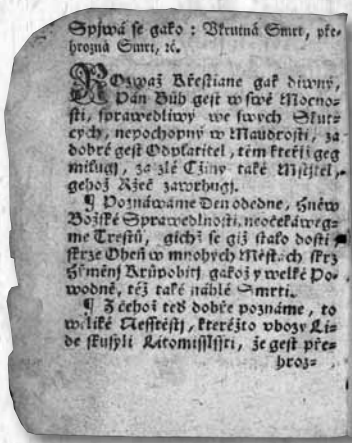
Píseň o povodni v Litomyšli roku 1781. Na titulním listě vidíme ale obraz požáru, reminiscenci na požár, který Litomyšl postihl o šest let dříve. (Sign. KNM KP 1822)

Obr. str. 282
První strana textu písně

Tak popisuje anonymní autor povodeň z roku 1813 a dodává závěrečnou moralitu:

*Prosmež Boha nebeského,
ať odvrátí metlu jeho,
prosme jej dne také noci
on nám udělí pomoci.*

*Maria rodičko Boží,
pros za nás, ať nám odpustí,
syn tvůj naše nepravosti,
ať nám udělí milosti.*

Další kramářské písně je možno si přečíst v digitální knihovně kramářských tisků Špalíček na www.spalicek.net, případně přímo v oddělení knižní kultury Knihovny Národního muzea, které spravuje největší českou sbírku kramářských písní.

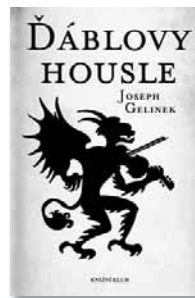
IVA BYDŽOVSKÁ,
iva_bydzovska@nm.cz

dvě dramata nazvaná **Barva srpna. Anna 11. března** (El color de agosto, 1987; Ana el once de marzo, 2004). První z nich zachycuje ženský pohled na svět, ztělesněný dvěma malířkami Marií a Laurou, kdysi přítelkyněmi. Setkávají se po mnoha letech odloučení, rekapitulují své životy a vztahy a nadále mezi sebou soupeří. Druhé drama, které uvedlo v lednu 2010 na své scéně Slezské divadlo Opava, obsahuje paralelně se rozvíjející příběhy tří žen se stejným jménem. Autorka popisuje obavy a úzkostné stavy žen, které se strachují o život a zdraví svých blízkých v souvislosti s atentátem v madridském metru.

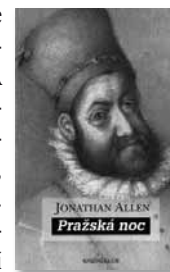

Další španělská spisovatelka **Lucía ETXEBARRÍA** (nar. 1966 ve Valencii) je českému čtenáři známa z překladu románu-bestselleru *Láska, zvědavost, prozac a pochybnosti*, který u nás vyšel v roce 2007. Stejná překladatelka H. Kloubová se ujala překladu dalšího románu *Beatriz a nebeská těl(es)a* (Beatriz y los cuerpos celestes, 1998), který vydal Garamond v edici Transatlantika (282 s.). Protagonistkou románu je dospívající dívka žijící v Madridu, která se zamiluje do krásné spolužačky Moniky. Zbožňuje ji a ve všem napodobuje, což přináší četné zkušenosti s drogami a nočním životem velkoměsta. Po kolapsu odcestuje do zahraničí, kde se seznámí s další dívkou Cat... Po návratu do Madridu vyhledá opět Moniku, která se nachází v detoxikačním centru. Etxebarria, která za své spisovatelské dráhy prošla i obdobím nařčení z plagiátorství, předkládá čtenáři moderní a mnohdy až šokující příběh ze současného života.

Mezi španělskými detektivními romány-thrillery vyniká dílo *Dáblův housle* (El violín del diablo, 2009), jehož autorem je madridský novinář, scenárista a humorista Máximo Pradera (nar. 1958), který používá literární pseudonym **Joseph GELINEK**. Tento odborník na ži-

vot a dílo L. van Beethovena si zvolil pro umělecké působení jméno Josefa Jelínka (1758 až 1825), českého klavírního virtuóza, skladatele a duchovního, osobního přítele W. A. Mozarta, L. van Beethovena a J. Haydna. Gelinekova literární díla jsou známá po celém světě, k českému čtenáři se dostává jeho tvorba poprvé. Román *Dáblův housle* je v podstatě reflexí o postavě ďábla a možnosti uzavření smlouvy s ním. V překladu J. Novotného ho vydal Knižní klub (333 s.). Děj se začíná odvíjet od záhadné vraždy Ane Larrazábalové, slavné houslistky, která zemře poté, co zahrála jednu z velmi náročných skladeb od Paganiniho. Na hrudi mrtvé sólistky je nalezeno její vlastní krví arabsky napsané slovo „džábel“. Zároveň zmizí její housle, které jsou opředeny tajemnou legendou. Záhadu tajemné vraždy se snaží rozplést inspektor Perdomo, který sleduje několik zajímavých stop a proniká tak nejen do prostředí teroristů, ale i do uměleckého světa plného intrik.

M. Válková přeložila v roce 2011 poslední román autora **Jonathan A. P. ALLENA** *Pražská noc* (El sueño de Praga, 2009). Autor, který se v roce 1963 narodil v Las Palmas, žije na Kanárských ostrovech. Působí jako univerzitní profesor. Sám tento svůj v pořadí čtvrtý román označuje jako metaforu o sběratelské vášni a zároveň jako první pokus o metafyzický román. Allen má široké znalosti o historii, literatuře a kultuře střední Evropy a má také osobní vztah k Praze. Zde v Institutu Cervantes své dílo veřejně prezentoval. Děj románu *Pražská noc* nám představuje dva vášnivě sběratele starožitností bloudící světem, kteří prožívají iniciační cestu, jež jim otvírá časoprostor. Zažívají zvláštní příhody v minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Stávají se věčnými cestovateli, neboť neuposlechli varování starého rabína a použili magickou starou formuli. Literární kritika si všimá především autora klasického stylu, jímž se staví po bok velkých vypravěčů. Dílo vydalo nakladatelství Knižní klub (149 s.).

Po třech letech je podruhé znovu vydán historický román *Katedrála moře* (La catedral del mar, 2006) z pera barcelonského právníka

1 Vybrané překlady ze španělské a hispanoamerické literatury 2011–2012

Navazují na cyklus věnovaný překladům ze španělsky psaných literatur, který pravidelně vychází v časopise *Čtenář* (č. 3/2011, s. 110–114; č. 4/2011, s. 148–150 a č. 5/2011, s. 193 až 196), abych vás seznámila s literárními díly, která u nás vyšla za uplynulé dva roky. Figuruje mezi nimi tvorba španělských a hispanoamerických autorů, které můžeme označit jako „stálice“ našeho knižního trhu, a to nejen díky novým překladům jejich děl, ale i úspěšným reedicím. Do výčtu jsou zahrnuti méně známí a v českém čtenářském prostředí méně etablovaní autoři, jejichž tvorba stojí za zmínku, a byla by škoda, pokud by čtenářům unikla.

Rok 2011

V tomto roce se vydání dočkal soubor gregerií španělského avantgardního spisovatele a novináře **Ramóna GÓMEZE DE LA SERNA** (1888–1963), představitele Generace 1914, který napsal za svůj život přibližně deset tisíc humorných a metaforických vyjádření, jež jsou označována za autorův moderní jazykový vynález. Dílo *Sto gregerií v obrazech* (100 gregerías ilustradas) vydalo nakladatelství Baobab v překladu J. Forbelského. Knihu čítající 108 stran ilustroval současný španělský malíř a sochař César Fernández Arias. Gregerie jsou u nás již dostatečně známy, zmiňme např. poslední z předchozích překladů z roku 2005 *Gregerie aneb Co vykřikují věci*.

Známé španělské drama *Dům Bernardy Albové* (La casa de Bernarda Alba, 1936) granad-

ského básníka, dramatika a prozaika **Federica GARCÍI LORCY** (1898–1936), které vydalo nakladatelství Artur (edice D, sv. 77) v překladu L. Čivrného (71 s.), je předposlední autorovou divadelní tragédií, v níž mistrně zpracoval příběh matky doňi Bernardy Albové a pěti nešťastných dcer, které zoufale touží po lásce, ale jejich životy jsou svazovány zkostnatělými zvyklostmi tehdejší společnosti.

Novější tvář španělské prózy představuje **Paloma PEDREROVÁ** (nar. 1957 v Madridu). Tato mezinárodně uznávaná španělská herečka, režisérka a divadelní autorka se českému čtenáři představila již v roce 2001, kdy Divadelní ústav vydal čtyři aktovky o milostném setkávání dvojice pod názvem *Noci letmé lásky*. O deset let později stejné nakladatelství vydalo opět v překladu Š. Valverde dílo, které obsahuje

a spisovatele **Ildefonsa FALCONESE** (nar. 1959). Redice přineslo v roce 2011 nakladatelství Argo (překlad L. Hazaiová, 531 s.). Připomeňme, že tento autorův první román, na němž pracoval čtyři

roky, se odehrává v Barceloně 14. století. Prostřednictvím životního příběhu protagonisty Arnau Estanyola, syna nevolníka, poznáváme tehdejší středověké Katalánsko jako prostředí soužití několika kultur. Falcones se poprvé představil českému čtenáři v roce 2010 historickým románem *Fátima*, který se odehrává ve druhé polovině 16. století v andaluské Córdoba.

Novým španělským historickým románem, vydaným nakladatelstvím Leda v překladu M. Válkové (459 s.), je dílo *Skladatel bouří* (El compositor de tormentas, 2009). Jeho autorem je španělský spisovatel a advokát **Andrés PASCUAL** (nar. 1969), mezi

jehož velké záliby patří hra na klavír a cestování. V románu *Skladatel bouří* nám představuje mladého hudebníka Matthieua, který se snaží stát členem dvorského orchestru Ludvíka XIV. Jeho životní příběh se komplikuje po uvedení do tajné pařížské laboratoře I. Newtona hledáním formule alchymistické transmutace a jejího kódu, zavražděním bratra, putováním na Madagaskar jako na legendární místo posledního ráje... Na každém kroku se střetává se smrtí... Pascualův v pořadí druhý román byl ve Španělsku záhy po svém vydání zcela vyprodán a získal cenu Premio de Novela Ciudad de Torrevieja. Dočkal se také filmového zpracování.

Do období občanské války ve Španělsku nás zavede pročitěný soubor čtyř volně propojených epizod nazvaný *Slepe slunečnice* (Los girasoles ciegos, 2004) od španělského spisovatele a scenáristy **Alberta MÉNDEZE** (1941–2004). Knihu vydalo v překladu B. Stárkové nakladatelství Mladá fronta (148 s.). Verše přeložil R. Matys. Protagonisty těchto elegic-

kých příběhů, ve kterých jsou zachyceny hrůzy války z let 1936–1939, spojuje odpor k násilí vítězů. Teprve po přečtení celého díla se čtenáři spojí jednotlivé příběhy do působivého celku a prostřednictvím několika postav tak pochopí hrůzy války, které se odrážely v životě španělských rodin po několik generací. Méndez napsal toto dílo jako zralý autor ve svých 63 letech. Bylo posmrtně oceněno Národní cenou za prózu a dočkalo se také filmového zpracování. Na motivy románu natočil José Luis Cuerda v roce 2008 stejnojmenný film oceněný Goyovou cenou za nejlepší adaptovaný scénář.

Historické události, odehrávající se v jižním Španělsku v 18. století, přináší román *Střelec ze slonoviny* (El elefante de marfil, 2010) španělské novinářky a spisovatelky **Nerea RIESCOVÉ** (nar. 1974 v Bilbao), která je literárně činná od roku 2002. Její tvorba zahrnuje různé žánry. V románu *Střelec ze slonoviny* autorka soustřeďuje pozornost na tři vítězné šachové partie, které mají definitivně rozhodnout a potvrdit dohodu o kapitulaci Sevilly, která byla znovu dobyta na muslimech v procesu reconquisty. Mohlo by se zdát, že se děj románu odehrává pouze na šachovnici, avšak jedná se o rodnou ságu plnou lásky, dobrodružství a intrik.

Filozoficky laděné dílo *Úvaha o technice a jiné eseje o vědě a filosofii* (Meditación de la técnica y otros ensayos sobre ciencia y filosofía, 1933) je knižním vydáním přednáškového cyklu španělského myslitele a esejisty **José ORTEGY Y GASSETA** (1883–1955).

Ortega y Gasset učinil první pokus o teoretické uchopení techniky a popsání jejího vztahu k člověku. Věnuje se řadě rozličných témat v kapitolách nazvaných *Co je technika?*, *Jiné eseje o vědě a filosofii* (*Mýtus o člověku za technikou*, *Proměny ve vědách*, *Hádka ve fyzice*, *Předmluvy ke Knižně myšlenek 20. století*). Český překlad, kterého se zhostil M. Špina, vydalo nakladatelství OIKOYMENH v edici Oikumene, sv. 165 (127 s.). Připomeňme, že posledním českým překladem tvorby španěl-

ského filozofa Ortegy y Gasset bylo dílo *Meditace o Quijotovi*, které v roce 2007 vydalo brněnské nakladatelství Host.

Tvorba galicijského spisovatele, novináře a esejisty **Manuela RIVASE**, který je považován za výraznou osobnost soudobé literatury, nebylo do roku 2011 u nás známo. Prvním překladem do češtiny je povídkový soubor *Ta prokletá duše* (Ella, maldita alma) z roku 1999, který autor nejprve napsal ve svém rodném jazyce, poté byl přeložen do španělštiny. Rivasovy povídky jsou křehkými autentickými příběhy, jež spojuje pátrání po duši. Autor se snaží nalézt duši ve věcech, které nás běžně obklopují, a tak ji hledá např. u chleba, u papouška, u elektrické kytary či ve včelím úle. Knihu *Ta prokletá duše* vydalo nakladatelství Pavel Mervart (120 s.).

Rodilý Madridčan **Daniel VÁZQUEZ** je autorem dvoj-jazyčného souboru pěti povídek s názvem *Madridské povídky*. *Cuentos de Madrid* (2011), které mohou sloužit také jako vhodné studijní texty pro zájemce o studium španělštiny (povídky mají středně pokročilou jazykovou úroveň). Vedle příběhů ve španělštině kniha obsahuje zrcadlový český překlad (jeho autorkou je B. Vázquezová) a doprovodná cvičení k procvičení všech jazykových dovedností. Knihu doplňuje CD ve formátu MP3 s audio nahrávkami, které namluvil rodilý mluvčí. Spojujícím článkem příběhů je Madrid, jeho každodenní realita a kulturní osobitost.

Pražské nakladatelství Protis vydalo v roce 2011 v bilingvní podobě také román *Ruku v ruce s mrtvým bratrem* (De la mano del hermano muerto), který napsal španělský spisovatel a dramatik **David LLORENTE** (nar. 1973), jenž působí jako středoškolský učitel španělského jazyka a literatury v Praze. Jeho poslední román přeložila E. Kubátová (72 s.).

Hispanoamerická literatura v překladu za rok 2011 je zastoupena knižním vydáním třetí části *Spisů* světově proslulého argentinského

spisovatele **Jorge Luise BORGESE** (1899–1986), která vyšla pod názvem *Eseje, Další pátrání, Dějiny věčnosti*. V překladu V. Urbana, F. Vrhela, M. Mašinové, J. Hlouška a M. Machové se Borges představuje jako vynikající povídkář a esejista, který esej chápe jako základní žánr tvorby. Oba žánry spojují společná témata (sny, čas, knihy, literatura apod.) *Spisy III*. obsahují nejznámější soubor esejů *Další pátrání* (Otras inquisiciones, 1952) a *Dějiny věčnosti* (Historia de la eternidad, 1936). V ediční poznámce M. Machové, která připravila soubor k vydání, je zmíněno, že překladatelé záměrně ponechali v překladu autorovy nepřesnosti v odkazech a citacích, ojedinělá faktograficky sporná místa a nekonzistentní uvádění názvů citovaných děl. Připomeňme, že v roce 2009 vyšly první dva díly *Spisů*: *Spisy I. Fikce, Alef* (obsahuje povídky z prvních autorových sbírek, které jsou asi nejznámější a v nichž se Borges projevil jako klasik fantastické prózy; 392 s.) a *Spisy II. Brodiová zpráva, Kniha z písku, Shakespearova paměť* (288 s.).

Rok 2011 přinesl smutnou zprávu o úmrtí prozaika **Ernesta SÁBATA** (1911–2011), který je vedle Borgese považován za nejvýznamnějšího argentinského spisovatele 20. století. Připomeňme stručně české překlady jeho románů *O hrdínech a hrobech* (r. 1984), *Tunel* (r. 1997), *Abaddón zhoubece* (r. 2002) a soubor esejů *Spisovatel a jeho přízraky* (r. 2002).

Chilský básník a prozaik **Roberto BOLAÑO** (1953–2003) je v českém kulturním prostředí znám již od roku 2008 překladem rozsáhlého „totálního románu“ *Divocí detektivové*. Tři roky předtím vyšlo jeho *Chilské nokturno*. Bolaño pobýval nejprve v Mexiku a posledních přibližně dvacet let až do své smrti žil v Barceloně. Za svůj život napsal více než dvě desítky knih. Sám autor se stal také literární postavou v Cercasově známém románu *Vojáci od Salaminy* (čes. 2004). V roce 2011 přeložila A. Charvátová další z jeho děl, třetí román nazvaný *Nacistická literatura v Americe* (La literatura nazi en América, 1996). Na

první pohled dílo připomíná slovník spisovatelů, ale při bližším prozkoumání zjistíme, že máme před sebou zvláštní až hybridní žánr. Soubor příběhů vypráví o neexistujících spisovatelích, historických osobnostech i textech, spojených s fašistickou ideologií. Celé dílo vyznívá jako mistrovsky vedená hra. Ukázkou z úvodních kapitol přinesly Literární noviny v červnu 2011 (č. 25, s. 18–19).

Chilský spisovatel **Luis SEPÚLVEDA** (nar. 1949) je osobností mnoha zajímavých tváří. Vedle úspěšného režiséra, novináře a politika je také aktivním ekologem a vášnivým cestovatelem. V roce 2010 zavítal do Prahy na pozvání Institutu Cervantes. České překlady Sepúlvedovy tvorby jsou datovány od roku 2000, připomeňme např. *Stařec, který četl milostné romány*; *Deník sentimentálního zabijáka*, *Yacaré*; *Sbohem, pampo*. Rok 2011 přinesl překlad románu *Stín někdejšího času* (La sombra de lo que fuimos, 2009), který je nostalgickým ohlednutím do minulosti na dobrodružství, jež prožili tři bývalí idealisté a vyznavači levice, kteří museli po Pinochetově puči odejít do exilu. Po více než třech desetiletích se tito šedesátiletí muži vracejí do rodné země, aby se zúčastnili odvážné akce v duchu revoluce. Bývalý společník Pedro Nolasco, který je sezval, však náhle zemře neuvěřitelnou, až groteskně působící smrtí. Bude se odvážná akce realizovat, když Pedro není s ostatními? Sepúlvedův román je niternou výpovědí člověka bilancujícího svůj život. Zároveň představuje poutavé čtení o humorných a úsměvných momentech, které přináší život.

Kubánský prozaik **Carlos VITORIA** (1950 až 2007), představitel tzv. Generace Mariel, je považován za jednoho z nejlepších kubánských exilových spisovatelů. Přestože je autorem tří románů a stejného množství povídkových souborů, v rodné vlasti mohl uveřejnit pouze jednu povídku. Rok 2011 přinesl soubor realistických a psychologických

povídek *Stíny na pláži* (Las sombras en la playa, 1992), které v překladu P. Zavadila vydalo nakladatelství Fra v edici Libri prohibiti (187 s.). Soubor obsahuje 11 povídek, které se odehrávají buď v komunistické Havaně, jež je zde líčena jako ponuré město, anebo v Miami, kde si kubánští emigranti plně vychutnávají svobodu, ale i samotu. Vitoriovy povídky jsou do jisté míry autobiografickou výpovědí a osobním svědectvím autora.

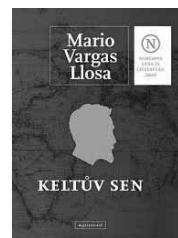
Oldřich KAŠPAR (nar. 1952) připravil soubor kubánských humoristických próz nazvaný *Holub od svatého Lazara: kubánské lidové humorky a anekdoty* (40 s.), které sám vybral, přeložil a opatřil poznámkami a úvodním slovem. Vycházel z kubánské lidové slovesnosti. Připomeňme, že s kubánskými mýty, legendami a humorkami jsme se již mohli setkat např. v díle *Kouzelný strom*, které před dvanácti lety společně s O. Kašparem v nakladatelství Argo vydala E. Mánková.

Mexická prozaička, esejistka a dramatická židovského původu **Sabina BERMANOVÁ** (nar. 1955), jejíž tvorba byla přeložena do mnoha jazyků, debutuje u českého čtenáře románem *Žena, která se ponořila do srdce světa* (La mujer que buceó dentro del corazón del mundo, 2010). V překladu S. Dembické ho vydalo brněnské nakladatelství Jota (229 s.). Literární kritika hodnotí tento román jako pohádku pro dospělé s prvky magického realismu. Protagonistka Isabelle se vrací do Mazatlánu, kde má převzít vedení rodinného podniku. Přichází do domu zesnulé sestry, kde se poznává se sirotkem, opuštěnou dívkou Karen. Ta trpí autismem, s okolním světem není schopná řádně komunikovat, nemluví a žije ve svém vlastním světě. Isabelle se o dívku postará. Časem se z Karen stane úspěšná obchodnice s tuňáky, která si s těmito zvířaty rozumí lépe než s lidmi.

Peruánská literatura je v českém překladu zastoupena druhou reedicí satirického románu *Pantaleón a jeho ženská rota* (P. y las visitadoras, 1973) v překladu V. Medka, kterou vydalo nakladatelství Odeon. Podle autora, prozaika **Mario VARGASE LLOSAY** (nar. 1936), dílo vychází ze skutečné události. Pojednává o při-

běhu mladého důstojníka Pantaleóna Pantoji, který v amazonských pralesích buduje pojízdný nevěstinec. Jednoduchou dějovou linií prosvítá satirický pohled na zkaženou amorální armádu a tehdejší společnost. Román byl opakovaně zfilmován (v letech 1975 a 2010). Dalším překladem do češtiny z tvůrčí dílny peruánského autora, který získal před třemi lety Nobelovu cenu za literaturu, je román

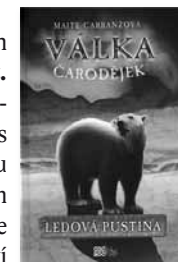
Keltův sen (El sueño del celta, 2010). Ten vydalo v překladu J. Novotné nakladatelství Garmond (416 s.). Vargas Llosa v něm zachycuje životní osud britského diplomata irského původu Rogera Casementa. Ten se odehrává počátkem dvacátého století v Kongu a Amazonii. Protagonista byl reálnou historicky doloženou postavou, značně kontroverzní. Je vyslán, aby zpracoval objektivní zprávu o skutečném stavu vykořisťování domorodců na kaučukových plantážích. Dobrodružný život konzula končí tragicky, je popraven Brity kvůli své angažovanosti v boji za irskou nezávislost.

Překlady literatury pro děti a mládež

Španělská literatura pro děti a mládež je v českém překladu za rok 2011 také dostatečně zastoupena. Na prvním místě bych ráda zmínila dílo *Franz Kafka a panenka cestovatelka* (Kafka y la muñeca viajera, 2006) barcelonského spisovatele **Jordi SIERRA I FABRA** (nar. 1947), který pěstuje téměř všechny literární žánry. Jeho díla s bohatým tematickým repertoárem jsou psána v katalánštině a ve španělštině. Sierra i Fabra je zakladatelem řady časopisů. Jeho tvorba pro děti a mládež je vydávána nejen ve Španělsku, ale i v zemích Latinské Ameriky. Získala i mnoho literárních cen. Sierra i Fabra je také zakladatelem Nadace pro mladé autory. Jeho tvorba byla do češtiny přeložena již jednou v roce 2010. Jedná se o dílo *Holky jako nitky*, které představuje příběhy tři nezdravě štíhlých dívek. Dílo *Franz Kafka a panenka cestovatelka*, které je určeno čtenářům od osmi let, se odehrává v roce 1923 a vypráví

příběh předškoláčky Elsi, které se ztratí panenka Brigita. Elsi ji všude hledá a plačíc potkává v berlínském parku Steglitz Franze Kafku. Ten začne za panenku psát dívce dopisy z dalekých zemí, protože prý odcestovala. Stává se tak pisatelem dopisů i „poštákem“ pro panenky. Po třech týdnech, kdy Elsi nadšeně dopisy přijímá, Kafka situaci řeší tím, že daruje Elsi novou panenku spolu s posledním dopisem pro ni. Starší čtenář ocení hlubší smysl a rozměr díla související s tím, že se zde Kafka stává protagonistou díla. Sierra i Fabra v souvislosti s tímto překvapivým obrazem známé osobnosti nabízí znalci Kafkova života zajímavé postřehy a podněty k zamyšlení. Kafka zemřel rok poté, co se odehrál tento příběh. Jméno holčičky se nikdy nezjistilo a dopisy, které jí psal, nikdo dosud nenašel. V překladu H. Bumbové knihu vydalo nakladatelství Albatros (103 s.).

Španělský fantasy román pro mládež *Ledová pustina*. *Válka čarodějek II.* (El desierto de hielo. La guerra de las brujas II.) v českém překladu z roku 2011 je pokračováním příběhu *Klan vlčice* (El clan de la loba), který v nakladatelství Cooboo vyšel o rok dříve v překladu V. Medka. Společně s posledním dílem třídílného cyklu, který byl napsán v letech 2005 až 2007 barcelonskou spisovatelkou a scenáristkou **Maite CARRANZOVOU** (nar. 1958) a jenž byl vydán v roce 2012 pod názvem *Odina kletba* (La maldición de Odi), se před čtenářovým zrakem odvíjí příběh čarodějky Anaid, která má ukončit odvěkou válku čarodějek. Děj se odehrává v přízračném světě dávných proroctví...

Z pohádkového žánru zmínme např. dílo *Pohádky pro sladké sny* (Cuentos para niñas) španělské autorky **Celie RUIZ IBÁÑEZOVÉ** (nar. 1955), která se po studiích na Autonomní univerzitě v Madridu zabývá psaním textů pro děti a mládež a tvorbou didaktických materiálů, např. zjednodušené četby klasických děl pro nakladatelství Anaya. *Pohádky pro sladké sny* jsou souborem pohádek na dobrou noc, ve kte-

rých pohádkový skřítek vypráví dětem nejkrásnější příběhy z říše pohádek a snů. V překladu K. Radilové vydalo nakladatelství Sun (357 s.).

Milovníky komiksů bude zajisté zajímat vydání klasického díla *Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha*, v němž ožívá jedna z nejslavnějších a nejoblíbenějších literárních postav světové literatury a jehož autorem je spisovatel Miguel de Cervantes (1547 až 1616). Nakladatelství Grada vydalo v roce

2011 komiksovou adaptaci nazvanou *Don Quijote I* (72 s.), která je sice původně určena pro mládež středního školního věku, ale odkazem na existenci člověka na světě zajisté upoutá i dospělého čtenáře. Text přeložil M. Kočí, adaptace L. S. Wagner, ilustrace R. Kohrus.

HELENA ZBUDILOVÁ hzbudilova@tf.jcu.cz
Pokračování přístě

Titul Kamarádka knihovna 2012 pro uherskohradištskou knihovnu!

Poslední květnový den přinesl, byť za velmi nepříznivého počasí, zasloužené ocenění šesti knihovněm, které se společně s více než 100 dalšími zúčastnily čtvrtého ročníku soutěže Kamarádka knihovna. Slavnostní vyhlášení vítězů proběhlo v sídle generálního partnera této akce, kterým je společnost 3M. Nemohli samozřejmě chybět ani zástupci pořadatelské organizace – SKIP ČR a úvodní slovo pronesl také první náměstek ministryně kultury František Mikeš.

Představování těch nejlepších kamarádek knihoven prokládala Zlata Houšková čtením ukázek z knížky *Všelijaké řečičky pro kluky a holčičky*. Právě ta je letošní knížkou pro prvňáčka ze stejnojmenného projektu, a při této příležitosti byla také pokřtěna.

Kandidátek na hlavní výhru a titul bylo šest a jsou to zároveň vítězné knihovny v jednotlivých velikostních kategoriích:

- **Městská knihovna Nová Včelnice** (kategorie měst do 3000 obyvatel);
- **Městská knihovna Planá nad Lužnicí** (kategorie měst od 3001 do 7000 obyvatel);
- **Městská knihovna Dobříš** (kategorie měst od 7001 do 15 000 obyvatel);
- **Městská knihovna Pelhřimov** (kategorie měst od 15 001 do 21 000 obyvatel);
- **Knihovna B. B. Buchlova v Uherském Hradišti** (kategorie měst od 21 001 do 30 000 obyvatel);
- **Knihovna města Hradce Králové** (kategorie měst nad 30 000 obyvatel).

Vítězkami se knihovny stávají nejen za dobrá vysvědčení, která jim vystavují jejich dětské čtenáři (udělují známky v devíti „předmětech“ – chování

knihovníků, spokojenost s počítačovým vybavením knihovny, výběr knih, časopisů a cedéček a další, a tentokrát vyplnili okolo 15 000 vysvědčení), ale hodnotí se především výborné služby, které knihovny dětem poskytují. Jedním z hlavních kritérií je například procento čtenářů z dětské populace v obci, posuzuje se provozní doba pro dětské čtenáře, počet akcí pořádaných pro děti a další. Komise postupně navštívila nejlepší knihovny a dále hodnotila zejména jejich prostředí a přívětivost, spolupráci s partnery ve městě a také aktivity pro celé rodiny.

A jak už to tak bývá, vítěz může být jen jeden. Věřím, že v tomto případě to odborná porota opravdu neměla lehké, ale přeci jen: **Absolutní vítězkou a Kamarádkou knihovny roku 2012 se stala Knihovna B. B. Buchlova v Uherském Hradišti**. Myslím, že jí není třeba příliš představovat, vždyť legendární *Noc s Andersenem*, kterou vymyslely Hana Hanáčková a Mirka Čápková z této knihovny, žije již svým životem. Kolegyně za ni také letos dostaly cenu, kterou jim udělila Hans Christian Andersen Award Committee v Odense, a kterou nám přivezly na vyhlášení Kamarádky knihovny ukázat! Do knihovny tedy vedle zahraničního ocenění přibývalo další, k novému titulu gratulujeme, a zároveň blahopřejeme i ostatním knihovněm. Bylo vidět, že uznání své práce si zaslouží všechny.

Celý ceremoniál proběhl ve velmi milém a přátelském duchu a jak podotkl jeden z přítomných zástupců měst: „Zúčastnil jsem se mnoha předávání různých ocenění, ale tohle je první, kde byla i sranda!“

LENKA ŠIMKOVÁ ctenar@svkkl.cz

Z knihoven...

Mohou děti s dyslexií rády číst?

V současné době, kdy jsme zaplavováni informacemi doslova na každém kroku, je velice důležité umět číst a děti věst ke čtenářství. Jak jsou na tom ale děti, které mají se čtením problémy, děti s dyslexií? Právě na toto téma uspořádal Svaz knihovníků a informačních pracovníků Karlovarského kraje přednášku pro knihovnice dětských oddělení s názvem *Čtenářství a dyslexie*, která se skládala ze tří částí.

V první – teoretické, vystoupila PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D., předsedkyně DYS centra Praha a seznámila přítomné s tím, co vlastně rozumíme pod pojmem dyslexie. Překvapilo nás zjištění, že v některých případech může být dyslexie odhalena až v dospělosti, a že tedy v DYS centru pracují i s dospělými klienty. Vysvětlila metody a způsoby jak se čtenáři s dyslexií pracovat, jak pro ně čtení ztraktivnit třeba formou her.

Druhá část byla věnována projektu *Pohádky pro společné čtení*, který L. Krejčová lektoruje. Jde o projekt, jenž původně vznikl v Městské knihovně ve Svitavách a je zaměřen na podporu dětského čtenářství i u dětí, které čtení tzv. „boli“. Mgr. Alena Vorlíčková, pedagožka a bohemistka, která pro projekt píše texty, nám vyprávěla o jeho vzniku, o tom, že používá a zjednodušuje původní slovinské pohádky, jež jsou velmi blízké těm českým, které děti znají a mohou je tedy mezi sebou porovnávat.

Ve třetí, praktické části vystoupila Mgr. Jitka Zajíčková, ilustrátorka, lektorka a knihovnice, která nás seznámila s grafickou úpravou pohádkových sešitů. Viděly jsme, čím se liší od běžně vydávaných pohádek. Grafická úprava, písmo i složitost textu jsou upraveny tak, aby umožňovaly snadné čtení. V sešitech se používá barevné pozadí nebo barevné písmo, jde o to, aby byl snížen vizuální kontrast, který dyslektikům může způsobovat obtíže. Písmo se používá bezpatkové, které se dyslektikům snadno čte.

Jitka Zajíčková nás také seznámila s výsledky ankety na téma *Dětské čtenářství a knihovny*, kterou vedla mezi studenty nižších tříd gymnázia v Poličce, dětmi z dyslektického kroužku ZŠ Slovenská na Praze 2 a žáky 4. až 6. tříd ZŠ. Anketa porovnávala nejen úroveň čtenářství mezi dyslektickými a nedyslektickými dětmi, ale byla také zaměřena na mapování rodinného prostředí a využití knihovních služeb dětmi ve věku 10 až 13 let. Překvapila nás skutečnost, že dyslektické děti častokrát čtou více než děti nedyslektické.

Při práci se sešity A. Vorlíčková a J. Zajíčková, které rády přijedou do škol či knihoven uspořádat *Pohádkové čtení*, používají speciální metodiku, vytvořenou podle současných metod práce s dyslektickými dětmi. Součástí čtení jsou otázky před a po čtení, některá slova v textu jsou zvýrazněna

Foto Michaela Němcová

a lze s nimi dále pracovat. Pohádkové sešity jsou vybaveny celostránkovými barevnými ilustracemi (M. Štajnerová, T. Vlčková, R. Daňková, J. Zajíčková), grafomotorickými cvičeními či omalovánkami. Spolu vytvořily nabídku programů pro potřeby knihoven, družin, mateřských center, jejichž součástí je nejen společné čtení, plnění úkolů, ale i výtvarná dílna a relaxace s hudbou L. Müllera, kterou projektu věnoval.

Dyslexie je v současné době velmi aktuální téma, hodně se o něm hovoří, ale jak jsme se samy přesvědčily, ne každý ví, co se skutečně pod tímto pojmem skrývá, jak s dyslektikou odborně pracovat. Některé knihovny vycházejí vstříc jejich potřebám a vytvářejí tzv. dyslektické koutky, kde je možné najít i sešity *Pohádek pro společné čtení*. Jak nám Alena Vorlíčková řekla, s těmito sešity lze pracovat v knihovnách, družinách, ale i v dětských domovech, kde už společné čtení s pohádkami proběhlo.

V závěrečné části jsme byly pozvány na veletrh Svět knihy 2013, kde se projekt *Pohádky pro společné čtení* (partner projektu *Rosteme s knihou*) prezentoval pohádkovou dílnou.

HANA NEMČICOVÁ

Hry bez hranic aneb knihovnice dětem v Ostrově nad Ohří

Letošního 25. května u nás proběhl 7. ročník *Her bez hranic aneb knihovnice dětem*, v němž soutěžilo 14 dětských knihovnických družstev z Karlovarského kraje. Hry s tématem *Harry Potter a Palác princů* se konaly v krás-

ném prostředí nově zrekonstruované ostrovské knihovny a v pilehlém zámeckém parku.

Všechna družstva se v úvodu ostatním představila a ukázala své talismany pro štěstí. Potom se již děti roze-

běhly na jednotlivá stanoviště plnit úkoly. Soutěžních stanovišť bylo devět a byla rozmístěna po celém parku a v knihovně.

Co všechno musely děti znát? Například měly prokázat znalosti čarů

a kouzel – čekal je test ze znalostí Harryho Pottera, sednout si na koště, sebrat „camrál“, proběhnout překážkovou dráhu a prohodit „camrál“ košem. Na dalším stanovišti měli soutěžící najít různé ingredience a z nich podle návodu uvařit čarodějny lektvar, pečovali o kouzelné tvory, hledali zaklínadla potřebná k přemožení nepřítelů. V knihovně vyráběli čarodějné byliny a rostliny, které museli pojmenovat, v altánku luštili „suhvězdi“ tvořící nápis, bloudili bludištěm, v němž hledali kouzelný pohár a nakonec poznávali kouzelné předměty, u nichž měli uhádnout, k čemu jsou určeny.

Po ukončení soutěže a pochutnání si na připraveném guláši přišly kouzelnice a bavily děti svými čáry. Nakonec došlo na vyhlášení vítězů. První místo získalo družstvo dětí z MK Nejedek, druhí byli soutěžící z OK Božičany a na třetím místě se umístilo družstvo domácích – MK Ostrov. Všechna družstva si odnesla pěkné ceny, kromě to-

ho každé dostalo na památku čarodějnické koště a pamětní diplomy.

Knihovnické Hry v Ostrově se opravdu vydařily, přispělo k tomu nejen pěkné prostředí, ale i nadšení knihovnic a dětí, a v neposlední řadě i počasí, které nám přálo. Už se všichni těšíme na Hry v roce 2014, které budou v knihovně Habartov.

EVA NOVOTNÁ

Foto archiv knihovny

Hry se konaly za finanční podpory Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR.

Výstava v luhačovické knihovně

Foto archiv knihovny

V květnových dnech si připomínáme ukončení druhé světové války, která ovlivnila osudy mnoha milionů lidí. Československo bylo okupováno dlouhých šest let, než se dočkalo osvobození Rudou armádou a spojeneckými vojsky. Účelem malé výstavy, kterou jsme uspořádali v luhačovické knihovně, bylo nejen připomenout tuto tragickou a nelehkou dobu, ale také vy-

znam Rudé armády a její rumunské části, jež osvobodila Zlínský kraj, a také významné zdejší rodáky, kteří se účastnili odboje proti nacistům. Z mnoha jmen stojí za zmínku pilot a dlouholetý velitel 311. bombardovací perutě RAF Josef Šnajdr a velitel 310. stíhací perutě RAF Václav Cukr.

Tato výstava vznikla díky nápadu, pomoci a ochotě J. Koláře, člena Klubu vojenské historie Příbram. Vytvořil interaktivní výstavu z vlastní sbírky, na níž si děti i dospělí mohli mimo jiné prohlédnout uniformy, zbraně a vojenské vybavení ruských i německých vojáků. Exponáty byly zakomponované do jednotlivých částí expozice, které simulovaly například ruské válečné tábořiště nebo německé obranné stanoviště v severní Africe. Dobové obrazy,

letáky a fotografie pomáhaly navodit atmosféru tehdejší válečné doby.

Výstava se těšila velké účasti návštěvníků všech věkových vrstev a my věříme, že příští rok proběhne opět, obohacena o fotografie týkající se přímo osvobození města Luhačovic.

MILANA MIKULCOVÁ

Knihovna Vincence Praska v Milostovicích

Před 170 lety se v Milostovicích u Opavy (dnes místní část Města Opavy) narodil Vincenc Prasek, přední osobnost českého národního obrození na Moravě a ve Slezsku. Působil jako středoškolský profesor na českých gymnáziích v Olomouci a v Opavě, tam byl v letech 1883–1895 také ředitelem. Vincenc Prasek byl klasický filolog, studoval na vídeňské univerzitě latinu a řečtinu. Ve své pedagogické praxi uplatnil ale také češtinu, polštinu a propagoval těsnopis. Jako začínající mladý profesor vedl na olomouckém Slovanském gymnáziu školní knihov-

nu, v Opavě gymnaziální knihovnu založil, stejně jako v Matici opavské, jejímž byl spoluzakladatelem. V tomto tehdy německém městě usiloval také o založení veřejné české čítárny.

Nad problematikou knižní kultury se často zamýšlel také ve svých studiích a článcích. Jako jeden z prvních rozpoznal význam kramářských tisků pro vývoj české literatury. Dopisoval si o tomto tématu s předním slovenským bibliografem L. V. Riznerem.

Již jako student se zasloužil o budování školních knihoven v českém Slezsku. Spolu se svými přáteli pořá-

dal o prázdninách společenských akcí, tzv. Besedy, kde se hrálo divadlo, zpívaly národní a vlastenecké písně ap. Výtěžek z těchto akcí byl určen na zakládání veřejných školních knihoven.

U příležitosti Praskova jubilea (ona byla vlastně dvě, v posledním den roku 1912 Vincenc Prasek v Napajedlích zemřel) uspořádal Obecní úřad v Milostovicích, spolu s Knihovnou Petra Bezruče v Opavě, malou slavnost. Součástí jejího programu bylo pojmenování milostovické veřejné knihovny na Knihovnu Vincence Praska.

MILADA PÍSKOVÁ

Třetí TÝDEN ČTENÍ DĚTEM v Knihovně města Plzně – Lobzy

Také v Knihovně Lobzy proběhla tato akce již potřetí a stává se z ní pěkná tradice. Po úspěšném loňském (Ludvík Vaculík – *Petr má medvěda nebo co*) a předloňském (Dorota Gellner – *Pralinky pro sousedu*) čtení jsem opět sáhla po příběhu se zvířátky, neboť ty jsou u dětí velmi oblíbené. Tentokrát hrála hlavní roli dvě roztomilá prasátka z knížky Ester Staré – *Chrochtík a Kvikalka na cestě za blyškovým prasátkem*.

Vepřici společně žijí a hospodaří. Chrochtík je spokojen s tím, co má, s domečkem, s vlnidnými sousedy a hlavně s milovanou Kvikalkou. Ale ta Kvikalka..., jako zástupkyně něžného pohlaví neví přesně, co chce, a nedá pokoj, dokud to nedostane. Prý vlašťovky si štěbetaly o blyškovém prasátku, které nosí štěstí. A tak se prasátka, aby Chrochtík potěšil náhle smutnou a nespokojenou Kvikalku, vydávají na mnohdy strastiplnou pouť za neznámou chimérou. Jsou okouzleni lesem, město je však děsí. Na své

cestě potkávají jiná zvířátka, která jsou jim buď upřímně nápomocna radou či skutkem, nebo jsou lhostejná, a co hůře, některá škodolibě a cíleně škodí. Stejně jako ve světě lidí. Věřte, nevěřte, Chrochtík a Kvikalka nakonec

velkou oklikou skutečně dosáhnou svého cíle a pro dětské posluchače je velkým překvapením, co vlastně to „blyškové prasátko“ je. Dospělí posluchači samozřejmě tuší. Nebudu vás napínat, není to ani zlato či šperky, ani pokladnička plná peněz, je to... domov!

A co my? Co je naším „blyškovým prasátkem“ a kde se nachází? Tady,

Foto Alice Šířová

vzhledem k tomu, že žijeme v komerčně zaměřené společnosti, nastává chvíle pro zamyšlení nejen pro děti, ale i pro dospělé. Co je v našem životě nejdůležitější? Co je to vlastně domov? Je to jen domek či byt, nebo jsou to hlavně lidé, kteří ho společně obývají? Je to souhrn i mnoha dalších faktorů – událostí, vzpomínek na ně – typických vůní, zvuků, barev? Jak silně jsme vázáni ke svému rodnému místu?

Scénické čtení se spoustou rekvizit a zvukových efektů pobavilo všechny posluchače bez rozdílu věku a dětem přineslo velmi nenásilnou formou námět k přemýšlení o životních hodnotách. V daném týdnu proběhlo šestkrát a zúčastnilo se ho 139 posluchačů.

ZUZANA MIŠTEROVÁ

Před 100 lety, 1. 8. 1913, zemřela spisovatelka, básnička, dramatička a literární kritička **Lesja Ukrajinka** (*1871), nejznámější ukrajinská autorka, jeden ze symbolů ukrajinské kultury; z jejího díla vyšel česky výběr z poezie *Světla před úsvitem* a drama *Kamenný vládce*.

Před 35 lety, 1. 8. 1978, zemřela česká spisovatelka **Vlasta Javořická**, autorka milostných románů, novel a povídek z venkova (113 románů!) a šesti dílné autobiografie *Můj život*.

Před 70 lety, 2. 8. 1943, se narodila anglická spisovatelka **Rose Tremainová**, autorka románů *Hudba a ticho*, *Zlatá horečka* nebo *Valentina a já*.

Před 145 lety, 6. 8. 1868, se narodil francouzský básník a dramatik **Paul Claudel** (†1955), autor dramatu *Saténový střevíček*, *Rukojmí*, *Polední úděl* či *Zvěstování Panně Marii*; jako diplomat působil v letech 1909–1910 také v Praze.

Před 135 lety, 10. 8. 1878, se narodil německý spisovatel **Alfred Döblin** (†1957), autor románu *Berlín, Alexandrovo náměstí* a rozsáhlého románu o slavné postavě českých a evropských dějin *Valdštejn*.

Před 100 lety, 11. 8. 1913, se narodil anglický spisovatel **Angus Wilson** (†1991), autor románů *Anglosaský postoj*, *Kdo by se taky smál* nebo *Čím hoří svět* a monografie *Svět Charlese Dickense*.

Před 260 lety, 17. 8. 1753, se narodil **Josef Dobrovský** (†1829), český kněz, filolog, historik, zakladatel slavistiky v českých zemích.

Před 175 lety, 17. 8. 1838, zemřel italský básník a libretista **Lorenzo Da Ponte** (*1749), známý hlavně jako libretista Mozartových oper *Figarova svatba*, *Don Giovanni* a *Così fan tutte*; také autor *Paměti*.

Před 60 lety, 17. 8. 1953, se narodila **Herta Müllerová**, německá spisovatelka narozená v Rumunsku, nositelka Nobelovy ceny za literaturu (2009); česky vyšly její romány *Rozhoupaný dech* a *Srdce bestie* a novela *Cestovní pas*.

Před 195 lety, 18. 8. 1818, se narodil český obrozenecký básník **Václav Bolemr Nebeský** (†1882), intimní přítel Boženy Němcové.

Před 195 lety, 20. 8. 1818, se narodila **Emily Brontëová** (†1848), anglická spisovatelka, jedna ze tří literárně činných sester Brontëových, autorka jediného románu *Na větrné hůrce*, klasického díla světové literatury, několikrát zfilmovaného.

Před 135 lety, 20. 8. 1878, se narodil český kněz, básník a spisovatel **Jakub Deml** (†1961), jehož nejznámější prózou je *Zapomenuté světlo* (ve stejnojmenném filmu ji volně zpracoval režisér Vladimír Michálek).

Před 115 lety, 20. 8. 1898, se narodil a před 40 lety, **8. 8. 1973**, zemřel švédský spisovatel **Vilhelm Moberg**, autor rozsáhlého realistického díla s výrazně epickými prvky. Často se ve své tvorbě obracel do historie. Z raných děl uvedme např. románovou svitu *Daleko od silnice* a *Zařatá ruce*, trilogii *Snížená známka z mravů*, *Nespavost* a *Dejte nám půdu* či romány *Voják se zlomenou puškou* a *Vyjed' v noci*. V letech 1949 až 1959 vyšla postupně slavná čtyřdílná saga (souhrnně vydaná roku 1962) *Vystěhovaľci*, *Přistěhovaľci*, *Usedľici* a *Poslední dopis do Švédska*, později úspěšně zfilmovaná Janem Troellem (filmy *Emigranti* a *Nová země*). Moberg v ní líčí osudy švédských sedláků, kteří se v polovině 19. století vystěhovali do americké Minnesoty.

Před 215 lety, 21. 8. 1798, se narodil francouzský historik a prozaik **Jules Michelet** (†1874), autor sedmnáctisvazkových *Dějin Francie* a sedmisvazkových *Dějin Francouzské revoluce* (česky z nich vyšel obsáhlý výběr *Francouzská revoluce*).

Před 175 lety, 21. 8. 1838, zemřel **Adalbert von Chamisso** (*1781), německý básník a botanik.

Před 70 lety, 21. 8. 1943, zemřel dánský prozaik **Henrik Pontoppidan** (*1857), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1917), autor románů a novel *Mladá láska*, *Dědictví*, *Země zaslíbená*, *Královský host*, *Starosta Hoeck* a *jeho žena* a *Šťastný Per*.

Před 135 lety, 22. 8. 1878, se narodil **Ladislav Klíma** (†1928), český prozaik, dramatik, básník a filozof, jeden z nejoriginálnějších českých myslitelů, autor filozofického spisu *Svět jako vědomí a nic* či expresionistického románu *Utrpení knížete Sternenhocha*.

Před 55 lety, 22. 8. 1958, zemřel francouzský spisovatel **Roger Martin du Gard** (*1881), autor románové sagy *Thibaultové* nebo románu v dialozích *Jean Barois*, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1937).

Před 150 lety, 25. 8. 1863, se narodil italský spisovatel **Emilio Salgari** (†1911), autor série dobrodružných románů o Sandokanovi a Černém korzárovi.

Před 75 lety, 25. 8. 1938, se narodil britský spisovatel a novinář **Frederick Forsyth**, autor světových politických bestsellerů, např. *Den pro Šakala*, *Spis Odessa*, *Žoldáci*, *Čtvrtý protokol*, *Vyjednaváč*, *Boží pěst*, *Ikona*, *Mstitel*, *Afghánec* či *Kobra*.

Před 100 lety, 28. 8. 1913, se narodil kanadský spisovatel **Robertson Davies** (†1995), z jehož díla vyšly česky romány *Pátá postava* a *Krev se nezapře*.

Před 105 lety, 29. 8. 1908, se narodil francouzský spisovatel **Robert Merle** (†2004). Do literatury vstoupil poměrně pozdě v roce 1949 válečným románem *Víkend na Zuydcoote*, za který získal prestižní Gouncourtovu cenu. Následovaly úspěšné romány *Smrt je mým řemeslem*, *Malevil*, *Ostrov*, *Až delfin promluví*, *Za sklem*, *Muži pod ochranou* či *Idol*. Od roku 1977 pracoval Merle na svém nejznámějším díle, na rozsáhlé šestidílné historické saze z Francie 16. a 17. století *Dědictví otců*, *V rozpuku mládí*, *Mé dobré město Paříž*, *Vladař na scéně*, *Horoucí láska* a *Svitání*, na kterou později navázalo dalších sedm dílů, kde ovšem původního vypravěče a hrdinu Petra ze Sioraku vystřídal jeho syn Petr Emanuel (romány *Ples u vévodkyně*, *Mladičský král*, *Růže života*, *Lilie a purpur*, *Sláva a úskalí*, *Spiknutí a úklady* a *Meč a lásky*).

Před 110 lety, 30. 8. 1903, se narodil slovenský spisovatel **Jozef Nižnánsky** (†1976), autor historických románů, např. *Čachtická paní* a *Dobrodružství Mórica Beňovského*.

Před 325 lety, 31. 8. 1688, zemřel **John Bunyan** (*1628), anglický křesťanský spisovatel a kazatel, autor *Poutníkovy cesty*.

Před 105 lety, 31. 8. 1908, se narodil **William Saroyan** (†1981), americký spisovatel arménského původu, autor románu *Lidská komedie* a novely *Tracyho tygr*.

ZÁŘÍ

Před 40 lety, 2. 9. 1973, zemřel **J. R. R. Tolkien** (*1892), anglický spisovatel a filolog, autor světově proslulých fantasy románů *Hobit* a trilogie *Pán prstenů*, jejíž popularitu zvýšilo po roce 2000 nákladné a vydařené filmové zpracování; loni přišel do kin i první díl třídílné filmové verze *Hobita*, opět v režii Petera Jacksona. Česky dále vyšly epos *Silmarillion* nebo *Netvoři a kritikové* a jiné eseje.

Před 135 lety, 3. 9. 1878, se narodil **Hanuš Jelínek** (†1944), český básník, kritik a překladatel.

Před 130 lety, 3. 9. 1883, zemřel ruský spisovatel **Ivan Sergejevič Turgeněv** (*1818), autor povídek *Lovcovy zápisky*, románů a novel *Otcové a děti*, *Rudin*, *Šlechtické hnízdo*, *Jarní vody*, *Předvečer* a *Dým* či divadelní hry *Měsíc na venkově*.

Před 75 lety, 3. 9. 1938, se narodila anglická dramatička **Caryl Churchillová**, jejíž slavná hra *Top Girls – Prvotřídní ženy* se hrála i v pražském Národním divadle.

Před 245 lety, 4. 9. 1768, se narodil francouzský spisovatel **François-Auguste-René de Chateaubriand** (†1848).

Před 210 lety, 5. 9. 1803, zemřel francouzský spisovatel **Choderlos de Laclos** (*1741), autor proslulého románu v dopisech *Nebezpečné známosti*, který byl úspěšně zdramatizován (Christopher Hampton: *Nebezpečné vztahy*) a mnohokrát zfilmován, mj. i Milošem Formanem (pod názvem *Valmont*).

Před 235 lety, 8. 9. 1778, se narodil **Clemens Brentano** (†1842), německý básník a prozaik, spoluautor sbírky lidové poezie *Chlapcův kouzelný roh*, ze které pro své slavné písně často čerpal např. skladatel Gustav Mahler.

Před 140 lety, 8. 9. 1873, se narodil **Alfred Jarry** (†1907), francouzský spisovatel, autor proslulé hry *Král Ubu*, považované za předchůdce absurdního dramatu.

Před 70 lety, 8. 9. 1943, zemřel **Julius Fučík** (*1903), český komunistický novinář, kritik a překladatel, autor *Reportáže psané na oprátce*, popravený nacisty pro účast v odboji.

Před 185 lety, 9. 9. 1828, se narodil ruský spisovatel **Lev Nikolajevič Tolstoj** (†1910), jedna z největších postav světové literatury. Narodil se v Jasné Poljaně ve staré aristokratické rodině. Studoval práva a orientální jazyky v Kazani, ale studia nedokončil. Pokoušel se hospodařit, pak bojoval na Kavkaze (podílel se na obraně Sevastopolu) a po roce 1855 cestoval po Evropě, kde si uvědomil zoufalou situaci své vlasti. Po návratu uplatňoval některé své názory v praxi (vzdělávání mužiků, neprotivení se zlu násilím a celkové nenásilí) a začal se věnovat psaní. Pro své názory byl považován za podivína, revolucionáře i kacíře (byl vyloučen z církve). Jeho vliv na vývoj ruské i světové literatury byl však obrovský. Dopisoval si např. i s T. G. Masarykem. Psal romány, povídky, dramata i eseje. Ústředními díly jsou tři rozsáhlé romány, které se dodnes těší

velké popularitě a patří k nejlepším románům světové literatury: čtyřdílná epopej z napoleonských válek *Vojna a mír* (1869), společenský psychologický román *Anna Kareninová* (1877) a filozofický román *Vzkříšení* (1899). Dále napsal autobiografickou trilogii *Dětství, Chlapectví, Jinošství*, povídky *Kozáci a Sevastopolské povídky*, novely *Hadži Murat*, *Smrt Ivana Iljiče* nebo *Kreutzerova sonáta* a dramata *Vláda tmy* či *Živá mrtvola*. Mnohá jeho díla byla zfilmována, zdramatizována či se stala podkladem oper (Prokofjevova *Vojna a mír*, Cikkerovo *Vzkříšení*) nebo baletu (*Anna Karenina* Rodiona Ščedrina). Když se v roce 1901 poprvé udělovaly Nobelovy ceny za literaturu, bylo všeobecně očekáváno, že prvním laureátem se stane právě Tolstoj – nestalo se tak a ani v dalších letech se laureátem z nepochopitelných důvodů nestal. To však nic nemělo na spisovatelově významu a velikosti; postavy jako Nataša Rostovová, Andrej Bolkonckij, Pierre Bezuchov, Anna Kareninová, hrabě Vronskij nebo Káťa Maslovová patří do galerie velkých literárních postav.

Před 115 lety, 9. 9. 1898, zemřel **Stéphane Mallarmé** (*1842), francouzský básník a esejista, který bývá řazen mezi prokleté básníky a je považován za představitele symbolismu. Jeho tvorba je symbiózou hudby, malířství a poezie – verše mají navodit hudebnost, grafické členění celé básně i jednotlivých veršů pak výtvarný dojem. Česky vyšlo například *Faunovo pozdní odpoledne*, sbírky *Souhlas noci* nebo *Vtipné příběhy čili básně v próze*.

Před 105 lety, 9. 9. 1908, se narodil italský básník a prozaik **Cesare Pavese** (†1950), autor románů *Měsíc a ohně*, *Pablův příběh*, *Přítelkyně a Dábel na kopcích*, básnické sbírky *Přijde smrt a bude mít tvé oči* nebo lyrických dialogů *Hovory s nymfou*.

Před 110 lety, 11. 9. 1903, se narodil německý filozof a esejista **Theodor Wiesengrund Adorno** (†1969), autor *Estetické teorie* nebo díla *Minima Moralia*.

Před 70 lety, 12. 9. 1943, se narodil anglický písničkář kanadský spisovatel **Michael Ondaatje**, proslulý zejména románem *Anglický pacient*, oceněným Booker Prize, jehož filmová verze získala devět Oscarů; česky dále vyšly romány *Sebrané spisy Billyho Kida*, *V kůži lva*, *Máme to v rodině*, *Anilinový přízrak* a *Stůl v koutě*.

Před 145 lety, 13. 9. 1868, se narodil český básník a spisovatel **Otokar Březina** (vl. jm. Václav Je-

bavý, †1929), který svým básnickým dílem zavřel český symbolismus. Svou literární dráhu začal jako konvenční realista, ale překvapil vyzrálou básnickou knihou *Tajemné dálky*. Po ní následuje kniha básní *Svítání na západě*. Nejabstraktnější knihou v Březinově tvorbě je sbírka *Větry od pólu*, poté následují sbírky *Stavitelé chrámu* a *Ruce Březinovo básnické dílo doplňuje kniha esejů Hudba pramenů* a nedokončená esejistická kniha *Skryté dějiny*.

Před 90 lety, 13. 9. 1923, se narodil český básník a prozaik **Miroslav Holub** (†1998), povoláním lékař-imunolog, autor sbírek *Achilles a želva*, *Jdi a otevři dveře*, *Kam teče krev*, *Beton*, *Události*, *Naopak*, *Syndrom mizející plíce* aj. nebo cestopisných knih *Anděl na kolečkách* a *Žít v New Yorku*.

Před 85 lety, 13. 9. 1928, zemřel italský prozaik **Italo Svevo** (*1861), autor románů *Život pana Alfonsa*, *Senilita* a *Vědomí a svědomí Zena Cosinoha*; česky dále vyšel výbor *Krátká sentimentální cesta a jiné povídky*.

Před 35 lety, 14. 9. 1978, zemřel polský spisovatel **Zenon Kosidowski** (*1898), známý i u nás převyprávěním biblických příběhů v knihách *Příběhy Mrtvého moře* a *Na počátku bylo slovo*.

Před 400 lety, 15. 9. 1613, se narodil **François de La Rochefoucauld** (†1680), francouzský spisovatel, autor pamětí a slavných aforismů.

Před 75 lety, 15. 9. 1938, zemřel americký prozaik **Thomas Wolfe** (*1900), autor románu *K domovu pohled, anděle!*

Před 10 lety, 15. 9. 2003, zemřel **Josef Hiršal** (*1920), český básník a překladatel, který tvořil se svou spolupracovnicí a partnerkou Bohumilou Grögerovou; společně napsali mj. třídílnou vzpomínkovou knihu *Let let*.

Před 125 lety, 16. 9. 1888, se narodil finský spisovatel **Frans Eemil Sillanpää** (†1964), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1939), autor románu *Umrárala mladička*.

Před 150 lety, 17. 9. 1863, zemřel **Alfred de Vigny** (*1797), francouzský básník, dramatik a prozaik.

Před 130 lety, 17. 9. 1883, se narodil americký básník **William Carlos Williams** (†1963).

Před 105 lety, 19. 9. 1908, se narodil finský spisovatel **Mika Waltari** (†1979). Již během studií přispíval do různých časopisů, pak cestoval, první knihu vydal už v roce 1925, první román, *Velká iluze*, napsal v roce 1927 v Paříži. O deset

let později měl první velký úspěch s románem *Cizinec přichází*. Psal také detektivky, za druhé světové války působil jako novinář, pracoval pro finskou rozvědku a začal psát historické romány, které mu pak přinesly světový úspěch – dodnes jsou velmi populární i u nás, zejména ten nejslavnější, *Egyptán Sinuhet* z roku 1945, který se odehrává ve starověkém Egyptě. Další romány: *Plavoválska*, *Krvavá lázeň*, *Šťastná hvězda*, *Temný anděl*, *Pád Cařihradu*, *Tajemný Etrusk*, *Jeho království*, *Nepřátelé lidstva*. Waltari je ve světě nejznámějším finským autorem; jeho díla byla přeložena do více než třiceti jazyků.

Před 150 lety, 20. 9. 1863, zemřel **Jacob Grimm** (*1785), proslulý německý autor pohádek, které psal spolu se svým bratrem Wilhelmem (1786–1859).

Před 135 lety, 20. 9. 1878, se narodil americký spisovatel **Upton Sinclair** (†1968), autor románu *Džungle*, jednáctidílné románové série *Konec světa* (za třetí díl, *Dračí zuby*, získal v roce 1943 Pulitzerovu cenu) nebo románu *Olej*, na jehož motivy vznikl oceňovaný film *Až na krev*.

Před 115 lety, 20. 9. 1898, zemřel německý spisovatel **Theodor Fontane** (*1819), autor románu *Effi Briestová*.

Před 50 lety, 20. 9. 1963, se narodil irský spisovatel **Joseph O'Connor** (bratr zpěvačky Sinéad O'Connor), autor historického románu *Hvězda moří*.

Před 40 lety, 23. 9. 1973, zemřel chilský básník **Pablo Neruda** (*1904), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1971), který si svůj pseudonym zvolil podle Jana Nerudy.

Před 135 lety, 24. 9. 1878, se narodil francouzský písničkář švýcarský prozaik **Charles Ferdinand Ramuz** (†1947).

Před 90 lety, 24. 9. 1923, se narodil český prozaik **Ladislav Fuks** (†1994), autor románů a novel *Pan Theodor Mundstock*, *Variace pro temnou strunu*, *Spalovač mrtvol*, *Myši Natálie Moos-habrové*, *Příběh kriminálního rady*, *Oslovení z tmy*, *Nebožtčí na bále*, *Obraz Martina Blaskowitzze* či *Věvodkyně a kuchařka* a pamětí *Moje zrcadlo*.

Před 145 lety, 25. 9. 1868, se narodil **Jaroslav Kvapil** (†1950), český básník a divadelník, dramaturg Národního divadla a šéf činohry Vinohradského divadla, manžel herečky Hany Kvapilové-Kubešové, autor libreta k Dvořákově opeře *Rusalka*.

Před 125 lety, 26. 9. 1888, se narodil **T. S. Eliot** (†1965), anglický básník, esejista, kritik a dramatik

amerického původu, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1948). Narodil se v americkém St. Louis, studoval na Harvardu, pak pobýval v Evropě, studoval i v Oxfordu a roku 1916 se definitivně usadil v Anglii, kde se mj. stal redaktorem časopisu *The Egoist*, roku 1922 založil čtvrtletník *The Criterion* (hned v prvním čísle uveřejnil své nejslavnější dílo, báseň *Pustá země*) a roku 1927 se stal ředitelem nakladatelství Faber and Faber (téhož roku získal britské občanství). Byl vlivným kritikem, za svého života uveřejnil na pět set esejů (česky vyšel výbor *O básnictví a básnících*). Jeho básnické dílo není příliš rozsáhlé, avšak svým významem a vlivem na světovou poezii se mu málo vyrovná. Vedle slavné *Pusté země* (česky též jako *Pustina* či *Zpustlá země*) jsou to zejména *Píseň lásky J. Alfreda Prufrocka*, *Dutí lidé*, *Popeleční středa* a *Čtyři kvartety* (česky vyšel výbor, zahrnující většinu básní, ve svazku *Pustina a jiné básně* v překladu Jiřího Valji v roce 1967). T. S. Eliot je také autorem pěti básnických dramát: *Vražda v katedrále*, *Rodinné shromáždění*, *Koktailový večírek*, *Prokurista* a *Zasloužilý státník*. Napsal také rozmarné básně *Old Possum's Book of Practical Cats*, které se staly základem slavného muzikálu *Cats* (Kočky) Andrewa Lloyda Webbera (1981).

Před 20 lety, 26. 9. 1993, zemřela ruská exilová spisovatelka **Nina Berberova** (*1901), autorka životopisu skladatele P. I. Čajkovského a autobiografie *Psáno kurzívou*.

Před 210 lety, 28. 9. 1803, se narodil francouzský spisovatel **Prosper Mérimée** (†23. 9. 1870), autor novely *Carmen*, podle níž napsal Georges Bizet jednu z nejslavnějších světových oper.

Před 105 lety, 29. 9. 1908, zemřel brazilský spisovatel **Joaquim Maria Machado de Assis** (*1839), autor pozoruhodného románu *Posmrtné paměti Bráse Cubase*.

Před 40 lety, 29. 9. 1973, zemřel anglo-americký básník **Wystan Hugh Auden** (*1907), považovaný za jednoho z největších básníků 20. století; u nás je jeho dílo bohužel málo známé.

Před 85 lety, 30. 9. 1928, se narodil **Elie Wiesel**, francouzský písničkář amerického původu, nositel Nobelovy ceny míru (1986); jeho nejznámějším dílem je autobiografická próza *Noc*.

DOTAZ: Jaká je situace školních knihoven ve Švédsku?

ODPOVĚĎ: Začnu citátem z publikace *Školní knihovny v roce 2012* od Cecílie Ranemo ze švédské Královské knihovny: „Na 210 000 studentů nemá přístup ke školní knihovně.“ Citát je v přímém protikladu k novému školskému zákonu, který zpřísňuje pravidla pro školní knihovny. Zákon nyní doslovně uvádí, že všechny školy musejí poskytovat svým studentům přístup ke školní knihovně. Bohužel už neříká, jak velká knihovna má být, nehovoří o osobě knihovníka/knihovnice ani počtu médií.

Švédská sociální struktura se mění a přibývá stále více privátních škol. V principu dostávají stejné dotace jako komunální školy, ale akcionáři mají možnost si vybírat eventuální finanční přebytek.

Je to značná změna a právě tyto školy velice často ignorují zákon o školní knihovně. Obecní/komunální školy ale nejsou o moc lepší a všichni to svorně svádějí na finanční situaci.

Přitom jsou školní knihovny nyní důležitější než kdykoli dříve. Jednak pomáhají učitelům zvládnout obrovský nárůst objemu informací, ale hlavně významně podporují literární gramotnost. Švédské děti mají problémy se čtením a právě zde knihovna hraje rozhodující a zásadní roli. Školní knihovna je přece mnohem více než jen několik knih na policice někde v blízkosti skladiště úklidových pomůcek.

Přesto je často slyšet otázky typu: Jsou knihovny vůbec potřeba, když máme internet? Pravdou je, že je to právě naopak, je potřeba zkusit dospělých, kteří mohou vést studenty v informační džungli a naučit je, jak se vyhnout nástrahám v našem přeinformovaném světě. Školní knihovny jsou také mnohem víc než jen zdrojem poznání, jsou uklidňujícím místem v jinak hektickém a hlučném prostředí.

Školní knihovny potřebují lépe ospravedlnit svoji existenci a možná také změnit své rutinní fungování, zjistit, co vlastně chtějí učitelé a ředitelé škol. Ne to, co je napsáno v různých předpisech, které jsou zastaralé. Například mnoho knihovníků si stěžuje, že učitelé nechtějí/nemají čas na jejich kurzy o vyhledávání kvalitních informací a nechtějí pochopit, jak důležitá je schopnost rozlišování hodnoty informací z webu, jejich relevance, věrohodnosti a spolehlivosti.

Je třeba změnit nabídku knihovnických služeb a médií, přizpůsobit se novým požadavkům a spíš poukázat na možnosti, jak ochránit mladou generaci před vlivem eticky závadných stránek. Všichni víme, že není lehké se zorientovat v množství informací a odlišit věrohodné od nepravdivých. Je nutné poukazovat znovu a znovu na to, že na internetu je spousta falešných informací.

Populární je ve školních knihovnách nabízet už „hotové“ vyučování informační gramotnosti, které mohou provádět buď učitelé, nebo knihovníci. Různé připravené seznamy a katalogy pro učitele jsou také velice oblíbené – prostě všechno, co ušetří učitelům čas.

Další možností je sloučení místní veřejné knihovny se školní. S tím jsou spojeny určité problémy, hlavně je zde hrozba, že školní knihovna i se svými klienty/žáky pohltnou veřejnou knihovnu, nebo spíše naopak. Nebezpečí to je, ale žáci a učitelé jsou také obyvatelé obce/města a mají také nárok na služby městské/obecní knihovny. Ve Švédsku prošlo hodně školních knihoven touto změnou a je mnoho sloučených knihoven, které si tento krok pochvalují a vidí v něm hodně výhod. Aby sloučení fungovalo, je nutné v první řadě stanovit všechny hranice, priority a kompetence a vyřešit financování a rozpočet.

Je jistě mnoho způsobů, jak zachránit školní knihovny a jejich důležitou funkci. Měli bychom zkoušet všechny. Školní knihovny jsou srdcem školy.

Foto archiv autorky

Hospodářská recese má pochopitelně vliv i na činnost islandských knihoven. Průzkum provedený v letech 2011–2012 odhalil velké škrtky v rozpočtech veřejných knihoven. V letech 2007–2011 se provozní výdaje knihoven průběžně navyšovaly, avšak v následujícím období došlo k jejich krácení v průměru o 19 %. Míra snížení se v jednotlivých knihovnách liší, ovšem v nejhorších případech jde až o 40% pokles rozpočtů. Škrty na nákup knihovních fondů byly provedeny ve všech sledovaných knihovnách. Většina z nich snížila tuto dotaci o 30 %, jsou však i knihovny, kde se prostředky na nákup fondů snížily o 70 %. Na mnoha místech byla krácena i provozní doba, především o víkendech, a v mnoha knihovnách došlo k redukci pracovních úvazků v průměru o 11 %. Konsorcium islandských knihoven, které provozuje společný katalog Gegnir, vykazuje od roku 2010 značný nárůst výpůjček, což svědčí o větším využívání veřejných knihoven v období recese. Mnoho knihoven také eviduje zvýšení zájmu ze strany škol a předškolních zařízení. Nejviditelnějším dopadem recese je tedy snížení dotací na nákup fondů, jež ovšem může vést k nižšímu počtu výpůjček a návštěvníků, kteří požadují aktuální dokumenty. (*Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 46, No. 1/2013, s. 45–46*)

Svědkiem zlatého věku evropské hudební kultury v Mnichově je sbírka 165 převážně velkoformátových hudebních rukopisů s polyfonní hudbou uchovávaných v Bavorské státní knihovně. Vzácné rukopisy ze 16.–17. století jsou digitalizovány s ohledem na jejich ochranu, a to díky finančnímu přispění německé nadace Deutschen Forschungsgemeinschaft. Sbírkou shromáždil vévoda Albrecht V., který vládl v letech 1550–1579. Na jeho dvoře působil světznámý hudebník Orlando di Lasso, kterého vévoda velmi podporoval. Vznik velkoformátových rukopisů souvisí s rozvojem polyfonie, kdy z jedné předlohy zpívalo více zpěváků. Nejstarším rukopisem je sbírka chrámového zpěvu ze 14. století a nejmladší dokumenty jsou ze století osmnáctého. Jako nejvýznamnější rukopis je označováno dílo Pierra Alamirese z roku 1534. Mnoho vzácných rukopisů získali bavorští vládcové jako dar od jiných evropských panovníků, o čemž svědčí přítomnost jejich

portrétů a erbů v knihách. Všechny údaje o digitalizovaných rukopisech byly zaneseny do databáze *Kallisto* a do mezinárodního *Quellenlexikon Répertoire International des Sources Musicales* (RISM). Digitalizace probíhá v rámci evropského projektu *Europeana Regia* a je velmi komplikovaná kvůli velkým formátům rukopisů, některé knihy váží i více než 15 kg, což vyžaduje speciální technické vybavení.

(*Bibliotheks Magazin – No. 1/2013, s. 38–42*)

Unikátním a zajímavým projektem zviditelnění služeb knihoven je vybudování bibliometra – veřejné knihovny situované do metra. Na vybraných stanicích v Madridě a ve Valencii jsou umístěny futuristicky vlnité moduly ze skla, do kterých může vstoupit každý cestující a vybrat si knihu, vzít si ji na cestu do vlaku a kdykoli po přečtení vrátit na jedné z 12 zastávek metra. Je zde k dispozici 90 000 knih od více než 800 španělských a zahraničních autorů. Zájemci o tuto službu dostanou čtenářský průkaz, který je platný i v pobočkách městské knihovny. V bibliometru si mohou půjčit pouze dvě knihy s výpůjční dobou 15 dní, s možností prodloužení na dalších 15 dní. Zpozdle se ovšem neplatí. Uživatelé si vyhledávají knihy v on-line katalogu a vybrané tituly si vypůjčí prostřednictvím samoobslužného zařízení. Madridským metrem denně cestuje až 2,5 milionu cestujících a počet čtenářů je vysoký. Podobný typ knihoven funguje již v Santiagu de Chile a v kolumbijském Medellínu. Městská knihovna v Praze plánuje také zřídit bibliometro. Pokud se projekt podaří zrealizovat, bude prvním ve střední a východní Evropě. (*Bibliotheca Universitatis – 8. ročník. č. 2/2012–2013, s. 21–22*)

Saská státní a univerzitní knihovna v Drážďanech provozuje své digitalizační centrum již od roku 2007 a od té doby zdigitalizovala na 60 000 svazků. Nejnovějším počinem tohoto pracoviště je digitalizace historických adresářů <http://adressbuecher.sachsendigital.de>. Údaje z nich dnes vyhledávají historici a vědci z oboru genealogie. Lidé zde naleznou informace o svých příbuzných a databázi využívají nejen němečtí uživatelé, ale i zájemci z ce-

lé Evropy a zámoří. Nejstarší saský adresář je z Lipska z roku 1701 a pouze o rok mladší je z Drážďan. V současné podobě je po adresářích velká poptávka, protože starší mikrofiše nebyly uživatelsky moc přívětivé. Projekt původně zahrnoval 130 svazků drážďanských adresářů, kdy bylo digitalizováno na 200 000 stránek, ovšem dnes se projekt zaměřil i na digitalizaci adresářů dalších saských měst a jejich obyvatel. Projekt je financován díky podpoře německé Akademie věd.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen, Jg. 6, Nr. 1/ März 2013, s. 36–39*)

Veřejné knihovny podporují národní rozvojové cíle v Namibii.

Příležitost k transformaci knihoven na moderní informační centra se objevila, když ministerstvo školství v Namibii nabídlo finanční prostředky na rozvoj informační infrastruktury v rámci projektu *Vision 2030*. Namibie využila pomoci Světové banky k zvládnutí výzvy v oblasti vzdělávání. Knihovny se změnilly na moderní instituce určené k podpoře vzdělávání, výzkumu, řízení znalostí, veřejné správy a namibijského hospodářství založeného na lepším využívání dostupných informací. Jedná se o obrovský posun v historii namibijských knihoven, které dříve sloužily pouze k rekreačnímu čtení pro bílé osadníky, žádná nebyla za éry apartheidu určena černochům. Situace se změnila až v roce 1990 po získání nezávislosti země. V letech 1998–2002 vláda vytvořila projekt *Vision 2030*, což je národní strategický plán, který analyzuje a popisuje cíle transformace Namibie ze zaostalé zemědělské země na zemi bohatou na nerostné suroviny, která umí využívat všech vymožeností informačních technologií k růstu a překonání chudoby. Vláda je přesvědčena, že knihovny mohou významně přispět k rozvoji znalostní společnosti, jsou internetizovány a personál knihoven je postupně rekválifikován k práci s ICT.

(*IFLA JOURNAL, No. 1/Volume 39, s. 58–69*)

Celoslovenská kampaň *Do knihovny 2 – Nakazení čtením* vznikla na základě pozitivních reakcí veřejnosti – knihovníků, pedagogů, dětí a mladých lidí – na kampaň *Do knihovny*, která se uskutečnila

v roce 2010 (www.dokniznice.sk). Na Slovensku její realizátoři začali formou různých soutěží zviditelňovat knihovny jako místa vzdělávání, oddechu i jako komunitní a informační centra. I v roce 2012 si zvolili soutěže jako prostředek komunikace se čtenáři i nečtenáři. Dvě výtvarné, jedna fotografická a jedna literární soutěž měly poskytnout dětem, mladým a dospělým zájemcům možnost vyjádřit svůj názor na čtení a na knihovny různými formami. Kampaní chtějí slovenští kolegové připomenout, že být nakažen čtením je zdravé a že právě knihovny jsou místy, kde se tato nákaza nejvíce šíří. Součástí kampaně se stal Celoslovenský sněm krále čtenářů, který se uskutečnil v květnu v Prešově, dále Soutěžní přehlídka knihovnických akcí pro děti, kde se knihovníci učili práci s mládeží v Prievidzi, v listopadu se uskutečnily tři speciální workshopy pro dětské knihovnické v Trnavě, Zvolenu a opět v Prešově, které byly věnované storytellingu.

(*ITlib Informačné technológie a knižnice, č. 4, ročník 16/ 2012, s. 25–26*)

Bavorská státní knihovna, která byla založena v roce 1558, vlastní ohromující sbírku orientálních rukopisů

čítající v současnosti na 17 000 svazků. Sbírkou byla založena orientalistou Johanem Albrechtem Widmanstetterem již v 16. století a značně rozšířena nákupem rozsáhlých kolekcí orientálních rukopisů v 19. století. Koncem 20. století pokračuje pro tuto sbírku mimořádně příznivé období a i přes klesající rozpočty a stoupající ceny těchto rukopisů se daří sbírku rozšiřovat především díky sponzorským darům. Od roku 2009 byla obohacena o 240 rukopisů! Asijské rukopisy jsou rozšiřovány nejen nákupy v antikvariátech, ale také dary z pozůstatků. V roce 2011 darovali pozůstatci po orientalistovi Theodoru Menzelovi 180 rukopisů v turečtině, arabštině a perštině. V loňském roce byla sbírka díky sponzorům obohacena o vzácný perský rukopis ze 16. století, který doplnil 4400 islámských rukopisů. Fond Bavorské státní knihovny obsahuje aktuálně 545 000 svazků orientálních a asijských knihovnických fondů.

(*Bibliotheks Magazin – No. 1/2013, s. 3–10*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

HERNON, Peter, Joseph R. MATTHEWS. Reflecting on the future of academic and public libraries. [Odras budoucnosti vysokoškolských a veřejných knihoven.] Chicago: American Library Association, 2013. xiv, 242 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-0-8389-1187-7 Kj 39.501

HOHOFF Ulrich, Daniela LÜLFING, eds. Bibliotheken für die Zukunft – Zukunft für die Bibliotheken : 100. Deutscher Bibliothekartag in Berlin 2011. [Knihovny pro budoucnost – budoucnost pro knihovny. 100. den německých knihovníků v Berlíně 2011.] Hindesheim: Olms, 2012. 477 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-3-487-14745-1 Kfe 39.479

LANSKY, Ralph, Carl Erich KESPER. Bibliotheksrechtliche Vorschriften. 5. Ergänzungslieferung 2012 (Stand: 1. Juli 2012). 4 Auflage. [Knihovnické právní předpisy. 5. Dodatek 2012. (Stav: 1. 7. 2012)] Frankfurt am Main: Klostermann, 2012. [435] s.

Kib 39.473

LBI – Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 2, Lfg. 4, Pressedruck bis Schrettinger / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gramann ; Red. Peter Lohnert. [Slovník knihovnické a informační vědy. Sv. 2, č. 4.] Stuttgart: Hiersemann, 2013. S. 721-800 : il. ISBN 978-3-7772-0922-7 (soubor); ISBN 978-3-7772-1303-3 (Band 2, Lieferung 4)

Ka 39.495

MOUREN, Raphaële, ed. Ambassadors of the book : competences and training for heritage librarians. [Vyslanci knihy : kompetence a školení pro knihovníky kulturního dědictví.] Berlin: De Gruyter Saur, 2012. 195 s. IFLA publications, 160.

ISBN 978-3-11-030127-4 Kr 39.464

Sdružení knihoven České republiky v roce 2012 : ročenka / odpovědný redaktor Lea Prchalová, Jaromír Kubíček. Ostrava: Sdružení knihoven České republiky, 2013. 150 s. : barev. il., tabulky.

ISBN 978-80-86249-67-4 Kpo 9.558/B

World guide to special libraries 2013 / editors Marlies Janson, Helmut Opitz. 9th ed. [Světový průvodce odborných knihoven 2013.] München: De Gruyter Saur, 2013. 2 sv., 1525 s.

ISBN 978-3-11-029224-4 Kc 39.459–39.460

Architektura knihoven

Bibliobox : ... vrátit knihy je tak snadné : www.bibliobox.cz. Praha: LSE Integration, [2012?]. [44] s. : barev. il. Aaa 39.497

JOHNSON, Alex. Bücher-Möbel : über 300 Ideen für das Leben mit Büchern. [Knihy – nábytek. Více než 300 nápadů pro život s knihami.] München: DVA, 2012. 272 s. : barev. il.

ISBN 978-3-421-03884-5 Aaa 39.430

REED, Henry Hope, Francis MORRONE. The New York Public Library : the architecture and decoration of the Stephen A. Schwarzman building / photographs by Anne Day. [Veřejná knihovna New Yorku. Architektura a výzdoba budovy.] New York: W. W. Norton, 2011. 320 s. : il.

ISBN 978-0-393-07810-7 Aa 39.143

STAINES, Gail M. Universal design : a practical guide to creating and recreating interiors of academic libraries for teaching, leasing, and research. [Univerzální design. Praktická příručka pro vytváření a obnovu interiérů vysokoškolských knihoven pro výuku, učení a výzkum.] Oxford: Chandos, 2012. xvii, 157 s. : il. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-633-3 Aaaa 39.465

Organizace knihovnických fondů

BENNY, Daniel J. Cultural property security : protecting museums, historic sites, archives and libraries. [Zabezpečení kulturního majetku. Ochrana muzeí, historických památek, archivů a knihoven.] Boca Raton: CRC Press, 2013. xx, 211 s. : il., tabulky.

ISBN 978-1-4665-5818-2 OI 39.471

NEAL, Diane Rasmussen. Indexing and retrieval of non-text information. [Indexování a vyhledávání netextových informací.] Berlin: De Gruyter Saur, 2012. vi, 431 s. : il., grafy, tabulky. Knowledge and information.

ISBN 978-3-11-026057-1 Oaagh 39.462

SIEBERT, Irmgard. Digitalisierung in Regionalbibliotheken. [Digitalizace v regionálních knihovnách.] Frankfurt am Main: Klostermann, 2012. 359 s. : il. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, Sonderband 107.

ISBN 978-3-465-03759-0 OI 39.483

TARULLI, Laurel. The library catalogue as social space : promoting patron driven collections, online

communities, and enhanced reference and readers services. [Katalog knihovny jako sociální prostor. Podpora řízení fondů, on-line komunikace a zlepšení referenčních a čtenářských služeb.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2012. xix, 122 s. : il. ISBN 978-1-59884-629-4 *Oe 39.233*

Sítě knihoven

DUKE, Lynda M., Andrew D. ASHER, eds. College libraries and student culture : what we now know. [Vysokoškolská knihovna a studentská kultura. Aktuální poznatky.] Chicago: American Library Association, 2012. xi, 191 s. : il., tabulky. ISBN 978-0-8389-1116-7 *Tb 39.500*

Knihovna plná života [videozáznam] : co se u nás událo, kdo nás navštívil a obohatil v roce 2012 / autor úvodu Marie Ježková. [Kyjov : Městská knihovna Kyjov], 2013. 1 DVD-R-video (12 min.) : zvuk., barev. *Tee 491/DVD*

Kulturní Hradec Králové : knihovna města Hradce Králové 1894–2012. [Hradec Králové] : Knihovna města Hradce Králové, 2013. 157 s. : il., portréty, faksim. ISBN 978-80-85059-47-2 *Tee 39.517*

TOMANOVÁ, Blanka, Tomáš DOSBABA. Městská knihovna Jindřichův Hradec : 120. výročí založení. Jindřichův Hradec: Městská knihovna Jindřichův Hradec, 2012. 32, [2] s. : barev. il. *Tee 9.545/B*

KNIHOVĚDA

GALBRAITH, Steven Kenneth, Geoffrey D. SMITH. Rare book librarianship : an introduction and guide. [Knihovnictví vzácných knih. Úvod a průvodce.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2012. xvii, 185 s. : il. ISBN 978-1-59158-881-8 *X 39.423*

Gutenberg-Jahrbuch 2012. 87. Jahrgang. [Gutenbergova ročenka 2012.] Wiesbaden: Harrassowitz, 2012. 311 s. : il., faksim. ISBN 978-3-447-06650-1 *X 39.458*

KÁŇA, Pavel. Knihařské závody, národní podnik : deset let v Praze 1947 až 1957. Praha: Pavel Káňa – vydavatelství Knihař, 2013. 118 s. Základní řada odborných publikací, sv. 14. ISBN 978-80-86292-52-6 *Xa 39.472*

KUBÍČEK, Jaromír, Miloš PAPÍRNÍK. Papežská knihtiskárna benediktinů rajhradských v Brně 1881 až 1918. Brno: Moravská zemská knihovna, 2012.

135 s., [14] s. obr. příl. : barev. il., portréty, faksim. ISBN 978-80-7051-195-4 *Xb 39.494*

PECINA, Martin. Knihy a typografie. 2., rozš. vyd. Brno: Host, 2012. 308 s. : il., faksim. ISBN 978-80-7294-813-0 *Xa 39.447*

PEDLEY, Paul. The e-copyright handbook. [Příručka elektronického autorského práva.] London: Facet, 2012. xxx, 194 s. ISBN 978-1-85604-827-9 *Xd 39.421*

BIBLIOGRAFIE

BAVIN, Sergej Pavlovič. Rekomendatelnaja bibliografija : kak eto delajetsja segodnja : praktičeskoje posobije dlja rabotnikov bibliotek. [Doporučující bibliografie : jak se to dnes dělá. Praktická příručka pro pracovníky knihoven.] Moskva: Paškov dom, 2011. 134 s. ISBN 978-5-7510-0521-4 *Bbb 9.467/B*

NOVOTNÁ, Eva a kolektiv. Geografická bibliografie ČR on-line : GEOBIBLINE. Praha: Vydavatelství VŠCHT, 2011. 151 s. : il. ISBN 978-80-7080-773-6 *Bbc 38.775*

INFORMATIKA

BATES, Marcia J., ed. Understanding information retrieval systems : management, types, and standards. [Porozumění systémům vyhledávání informací. Řízení, typy a standardy.] Boca Raton: CRC Press, 2012. xix, 732 s. ISBN 978-1-4398-9196-4 *Iea 39.470*

DOUCEK, Petr et al. Řízení bezpečnosti informací : 2. roz. vyd. o BMC. 2., přeprac. vyd. Praha: Professional Publishing, 2011. 286 s. : il., grafy, tabulky. ISBN 978-80-7431-050-8 *If 39.514*

GLEICK, James. The information : a history, a theory, a flood. [Informace : dějiny, teorie, záplava.] New York: Pantheon Books, 2011. 526 s. : il. ISBN 978-0-375-42372-7 *Ie 39.138*

PAPÍK, Richard. Strategie vyhledávání informací a elektronické informační zdroje. Praha: Velryba, 2011. 192 s. : il. Podnikání a management, sv. 6. ISBN 978-80-85860-22-1 *Iea 39.509*

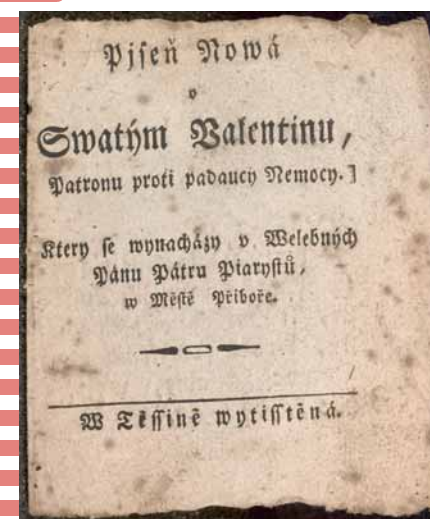
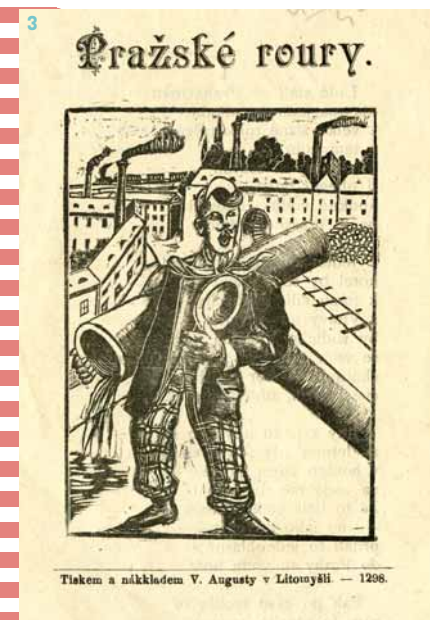
PAVLÍČEK, Antonín, Alexander GALBA. Moderní informatika. [Praha] : Professional Publishing, 2012. 184 s. : grafy, tabulky. ISBN 978-80-7431-109-3 *I 39.455*

POLČÁK, Radim. Internet a proměny práva. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 978-80-87284-22-3 *Ife 39.190*

1 Loučení odvedeného vojáka, konec 18. století. (Sign. KNM KP 4025)

2 Mariánská poutní píseň. Panna Maria podává škapulif duším trpícím v očistci. (Sign. KNM KP 2149)

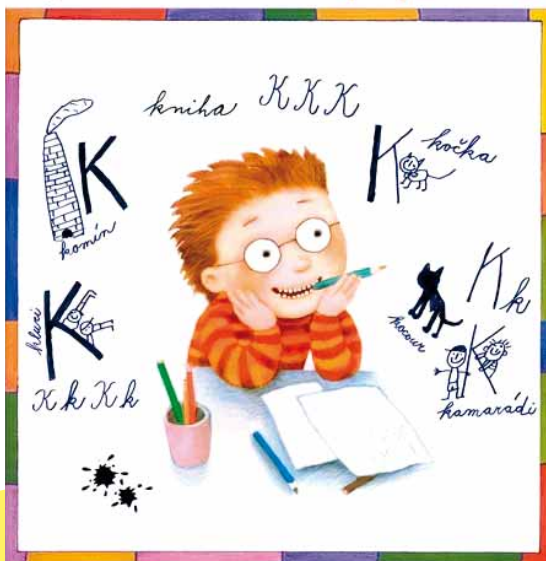

3 Písnový komentář k projektu pražských vodovodů. Konec 80. let 19. století. (Sign. KNM KP 6881)

4 Vražda z penězozádošti. Moritát z druhé poloviny 19. století. (Sign. KNM KT 38)

5 Píseň o sv. Walentinu. První polovina 19. století. (Sign. KNM KP R. Hlava 3776)

Už jsem čtenář - knížka pro prvňáčka

PROJEKT
Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka
je zaměřen na rozvoj čtenářské gramotnosti dětí prvňáček. Prvňáčci, které do projektu přihlašuje knihovna, se účastní během školního roku akcí, jež pro ně pořádá knihovna v místě působnosti školy. Za odměnu dostanou žáci na konci prvního ročníku „knížku pro prvňáčka“, původní českou novinku vytvořenou speciálně pro ně, která se nedá koupit v běžné knihkupecké síti.

Letos byla pro děti vydána knížka Radka Malého **Všelijaké řečičky pro kluky a holčičky** s ilustracemi Alžběty Škalové.

Nad pátým ročníkem projektu převzal záštitu Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, na vydání knížky přispěly děti účastí v projektu Čtení pomáhá, nakladatelství Triton a firma Skanska.

Letošní knížku pro prvňáčka pokřtila spisovatelka Alena Ježková a Eliška Bočková, výherkyně dětské soutěže o nejhezčí obálku oblíbené knihy. Křest proběhl při příležitosti vyhlášení výsledků soutěže Kamarádka knihovna 31. května 2013.
(Foto Katarína Grambličková, 3M)